

173 - XIX XI U

A GYERMEK

ÉS AZ IFJÚSÁG

DAS KIND • L'ENFANT

ZEITSCHRIFT DER
UNGARISCHEN GESELLSCHAFT
FÜR KINDERFORSCHUNG
UND JUGENDKUNDE

ORGANE DE LA SOCIÉTÉ
HONGROISE POUR L'ÉTUDE DE
L'ENFANT ET DE LA
JEUNESSE

ALAPÍTOTTA: NAGY LÁSZLÓ 1907.

BOGNÁR CECIL

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI

CSER JÁNOS

FŐMUNKATÁRS

SZÉKELY KÁROLY

XXVII. ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1935.

4-6. SZÁM

KIADJA A MAGYAR GYERMEKTANULMÁNYI TÁRSASÁG

Tartalom. — Inhalt. — Table des matières.

Glattfelder Gyula dr.: Krisztus és a gyermek 81

Tanulmányok, értekezések.

Demény Károly: Az érés korában lévő fiatalság testi fejlődése és nevelése 85

Blaskovich Edith dr.: Globális szempontok Toldi tárgyalásában . . . 97

Cser János dr.: Ellentétek megtalálása a 10—14 éves korban . . . 103

N. B.: Nemzeti Gyermekhét 1935 109

Figyelő. 114

Irodalom.

Könyvek. — *Bognár Cecil*: Az iskolás gyermek. (*Révész Emil dr.*) — *Croner Elza*: Spranger Ede személyisége és munkássága. (*Janikovits Miklós dr.*) — *Fináczy Ernő*: Didaktika. (*Szakál János dr.*) — *Ilovai Sándor*: Munka és sport. (*Révész Emil dr.*) — *Imre Sándor*: Nevelésügyi tanulmányok. (*Evva Gabriella dr.*) — *Jánosi József S. J.*: Világnézeti típuskutatás és filozófiai megalapozása. (*Dobos László.*) — *M. Schirmeister*: A kényeztetett gyermek. *O. Naegele*: A rosszraajló gyermek. (*Hamvai Vilmos.*) — *Várkonyi Hildebrand dr.*: Közlemények a Ferenc József Tudományegyetem Pedagógiai Lélektani Intézetéből I. (*Hamvai Vilmos.*) — *Bakonyi Hugó*: Die gebräuchlichsten Wörter der deutschen Sprache. (*Dobos László.*) — *Coleman, Algernon*: Experiments and Studies in Modern Language Teaching. (*Kováts Albert dr.*) 130

Folyóiratszeme

Magyar folyóiratok. (*Székely Károly.*) 138

Külföldi folyóiratok. (*Tobisch Irén.*) 141

Ifjúsági irodalom. (*Dobos László.*) 143

Társaságunk élete.

Elnökségi ülés 144

Nyilvános nyugtázás 146

Inhaltsangabe — **Résumé.** (*K. Székely. S. noch Umschlag S. 3.*) . . . 147

Kéziratokat nem adunk vissza!

Minden cikkért szerzője felelős.

A Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság ügyvivő elnöke: **Kemenes Illés dr.** tankerületi kir. főigazgató, Budapest, főtítkára: **Cser János dr.** tanár; hivatalos helyisége: Budapest, VIII., Mária Terézia-tér 8., I. em. Ide küldendők a kéziratok, könyvrendelések, reklamációk stb.

A Társaság évi tagdíja 5 P, melyért **A Gyermek és az Ifjúság** című folyóirat jár. Csekkszám: Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság 35557.

Krisztus és a gyermek.

Írta: *Glattfelder Gyula* dr., csanádi megyéspüspök.

Szent Pál víziója: *foris pugnae intus timores*, „körülötünk háborús veszedelem, bennünk szörnyű bizonytalanság” érzete valósággal *apokaliptikus súllyal nehezedik a kor lelkére*. Ebben a hangulatban, amikor veszélyben érzünk mindent, szent nekibuzdulással menteni készülünk a legdrágább kincset. *Sejtelmünk sincs, a farkasszemet néző ellenséges világhatalmak és áramlatok küzdelme mikor robban ki, de érezzük, hogy kockán forog az emberiség egész öröksége s a jövőbe féltő gonddal tekintő lelkünk — ha már a jelen nyugalmáról és örömről lemondani kénytelen — a fenyegető összeomlás borzalmai közül újult remény hordozójául átmenteni kívánja az ifjú lelket*. Ha veszendőbe megy is, mit nemzedékek veritékes munkája felépített az élet gazdagítására s örömeire, egy boldogabb és tisztultabb kor ígérete gyanánt megvédeni kívánjuk a gyermeket.

Ennek a drága kincsnek birtokáért küzd ma minden harc-os tabor! A gyermek, az ifjú lélek jövőt jelent s a féktelen uralmi vágy, mely korunk pártszenvedélyeit fűti, *korlátlan hatalmat* igényel nemcsak a jelen életnyilvánulásai, hanem *a jövő minden lehetősége felett*. Az erőszak így még nem tobzódott s az eszközök megválogatásában ily közömbös még nem volt soha! Ha gyűlölettel Isten ellen mozgósíthat — él az alkalommal s kiragadja a családi szent kötelékek közül és utcára dobja a gyermeket; ha pedig féktelen indulatok felfűtése árán irgalmatlan csatasort alakíthat — abba kényszeríti bele, *csak hogy elnémuljon a zsarnok igénnyel szemben minden lelki szabadság és egyéni nemes törekvés*.

A kíméletlen hóditóvágó és ellenmondást nem tűrő hatalmi indulat erőszakával szemben végtelenül bájos és vigasztaló szó tör elő abból a Szívből, amely a világot jobban szerette, mint bárki más, s csendül meg azon az ajkon, amely a győzelmes szeretet erejével vezérelt évezredekén át s szab irányt az emberiségnek az idők végeztéig. A gyermeklelket igábevető s csatasorba kényszerítő pártszenvedély zsarnok parancsa helyett

a legbiztatóbb meghívás szólít és bátorít: *„Hagyjátok a kisdéket hozzámjönni és ne tartsátok vissza őket tőlem, mert ilyeneké a mennyek országa.”* Ez a szó, mely telve van jószággal és biztatással, nem számot és harci alakulatot, hanem lelket reklamál, mellyel egyedül lehet benépesíteni Isten országát, de boldogítani is a földi hazát. Ettől a szózatnál nem riadnak meg sem az emberiség jobbjai, sem a gyermekben boldogságukat ölelő anyák milliói. Ez a szózat felhívás és biztatás az életre s nem fenyegetés a halál orgiáival. Belőle megérti az ember, hogy a legdrágább kincs, melyben Isten is örömét leli s egy-szülött Fia is gyönyörködik és utána áhítozik: a gyermek, az Isten képét és dicsőségét ragyogtató lélek, mely minden áldozatot megérdemel.

Balga a kor, mely fél a gyermektől s minden új lélekben kínálkozó új életörömtől és erőtől. Halálra ítélt nemzetek, melyek az Üdvözítő szavát meg nem értik s csak külsőségekben őrzik a kereszténységet, *azt hiszik, boldoggá lehet tenni az emberi életet aranyból vagy vasból öntött bálványokkal s a mellett eltemetik már születése előtt a reményt, melyet az új élet ellenségek között és önző magánosság nyomasztó gondjával szemben jelent.*

A gyermek a nemzeti nagyságnak hordozója. De tévedés hinni, hogy csak erő és szám adja értékét, mert emelkedés forrása csak addig, *amíg Isten ajándéka.* Áldás kíséri mindazon kormánytényezők munkáját, akik a csendes nemzethalál ellensúlyozásán fáradoznak s népünk gyarapodásának eszközei feltett féltő gonddal örködnek. De mint hívő nép fiai és pásztorai, tudjuk és valljuk, *hogy a nagy célt biztosítani csak lelki hatásokkal lehet s az istenfélelem kimeríthetetlen mélységéből kell meríteni azoknak, akik a művelt világot pusztulással fenyegető gyermektelenség ellensúlyozásán fáradoznak.* Kétségkívül szorgalmazni kell a gyermek megélhetésének gazdasági lehetőségeit, s a mi szent Egyházunk, élén a Szentatyával, nem győzi hangoztatni *a szociális igazságosság követelményeit a családdal és gyermekkel szemben.* De hiábavaló minden törvényes intézkedés, vagy anyagi gondolkodás, ha a lelkiismeret nem hordozza a tudatot, hogy *a gyermek Isten ajándéka, melyet elhárítani a Gondviselés legszentebb tervének meghamisítása.*

A zsoltár zengő öröme a boldog családi tűzhely láttán, ahol Isten választotta vígadó gyermekei és unokái serege körében s érzi e szent közösségben az erőt és vígasztalást, s mindenek fölött Isten védelmének tudatát, *az a levegő, amely a nemzeti egészség és boldogság ózonától terhes, de az csak a szent magaslatookról árad alá.* Azért amikor ma újból hitet teszünk az ősi erények mellett s azokat a nemzeti újraébredés szolgálatába állítjuk, szent meggyőződésünk, hogy *hazánk vezető tényezői a néperő és egészséges jövő biztosítására elsősor-*

ban a lelki élet forrásait fogják felkeresni s azokból meríteni a szebb élet feltételeit.

Azok pedig, akik gyermekeikben drága ajándékot nyertek Istentől ne feledjék soha, ki boldogította őket a legnagyobb, de egyúttal legfelelősebb kincssel. Hallják meg lelkükben az ősi szót: *sancta res puer, szent érték a gyermek.* Akik szentül fogadják és szentül őrzik, a boldogság forrásait biztosítják maguk és szeretteik számára. Gazdag örökség hiábavaló, ha az örökös nem tud vele élni. Ismeretek tömege csak szédít, ha közéjük rendet és emelkedettséget nem varázsol az örök igazság Mestere és Atyja. A civilizáció minden külső, gazdag máza unalmat keltő nyűg és zavarba ejtő sallang, ha ürességet takar s alatta nem húzódik meg a hívő lélek mélyén az Isten megszentelő jelenlétének tudata.

Boldogtalan a társadalom, mert a helyett, hogy Krisztust követné, fantomokat hajszol. *Felbomlanak a családok s gyermekek és szülő idegenként állanak egymással szemben, mert ami az élet igazi értelme, az örök cél tudata, nem ihleti gyermeke lelke formálásánál az apák és anyák jórészét.* A helyett, hogy nevelnének, kényeztetnek, Isten előtt térdreboruló gyermek helyett *szarnokot tenyésztenek.* S elvesztegetvén saját lelkük természetfölötti kincseit, *nem tudnak utódaik szívébe sem erőt, sem vigasztalást csepegtetni.* E balga szülők és tévúton járó társadalom fülébe zúgja az Úr — ma inkább, mint bármikor — szavát: „*Hagyjátok hozzámjönni a kisdedeket.*” *Hozzám és nem az ördög hálójába! Hozzám és nem a könnyelműség prédájául! Hozzám s nem bűnös élvezetek, szeszélyek és kötetlenségek pajzán játszóterére! Mert ha a gyermekeket nem vezetik én hozzám, az élet napszámosai és veteránjai sem fognak hozzám találni s nálam enyhülést lelni, hanem céltalanul bolyongva fognak remény nélkül a jövőbe tekinteni.* Az egész világnak Krisztusra kell nézni s az ő iskolájában az életigenlés mesteriségét megtanulni. De ezt nem lehet a késő évek fáradt és szkeptikus perceiben elérni, hanem csak a gyermek és ifjúkor ideális lelki talajában elültetni — ha kicsinyek és nagyok, gyermekek és szülők újból együtt fogják keresni e földön már az Úr országát s hitben és reményben összeforrva együtt fognak megtalálni az oltárhoz és boldogsághoz.

„Az Úr félelme a bölcsesség kezdete.” Ezt a nagy igazságot érezze át egészen az iskola. Értse meg minden pedagógus, a falusi iskolától az egyetemi katedráig, *hogy nem tanterv és tankönyv, mechanikus kísérleti anyagául szolgáltatnak ki nekik élő gépekét, hanem az Isten teremtő hatalmának remekét, a lelket bízzák lelkére, hogy azt elvezesse Isten útjára s ne csak elkábítsa tételek és számok rengetegében, hanem segítsen szárnyat bontani és emelkedni a tiszta és főleg szent igazságok régióiba.* Ha valahonnan, az iskolából hangzik az Úr szava: „Oldd

le lábadról sarudat, mert a hely, amelyen állasz, szent föld." Ebből a csarnokból számüzni kell a profán szellemet s kapuit tágra nyitni a kegyelem befogadására.

Minden profanizálás merénylet az emberiség szent reményeivel szemben, de az iskola kivetkőztetése vallásos jellegéből, a tanítás elidegenítése Istentől és evangéliumtól, valóságos *kútmérgezés* a legnagyobb tiszteletre és tisztaságra igényt tartó gyermeklélekben, *de egyúttal azoknak az erkölcsi alapoknak is megrendítése, melyeken inkább, mint fegyveren és jogszabályon, a népek sorsának biztonsága nyugszik.*

Minden forradalom az iskolán keresztül kísérli meg belepni magát a társadalomba, az erkölcsi ellenálló erők megörléseével s a hit megtagadásával, vagy kigúnyolásával. Hát szöljön az ünnepi órán még hangosabban a Krisztus szava: Engedjétek hozzám az ifjúságot, ha a jövőt nem akarjátok elveszteni; tanítók táguljon ki lelketek abban a tudatban, hogy Krisztus követségében jártok; kormányférfiak és törvényhozók, ne higgyetek hamis jelszavaknak s ne hagyjátok a vallásos iskolát, mert különben a lélek drága kincseit szolgáltatjátok ki a kalandoroknak, kik még mindenütt eljátszották népük fegyelmét és méltóságát, hanem ráeszmélve, hogy Krisztus mindenütt úr és király, de elsősorban a gyermeklélekben, keljetez ennek védelmére s szépségét és ártatlanságát egy szerencsétlen kor piszkos hullámai közül az isteni kegyelem glóriájába emelve mentsétez meg a családi és nemzeti nagylét örök értékeit.

Krisztus királyunk, nyúlj bele a magyar nép szíve húrjaiba, hogy visszhangot adjon a Te hívó szavadra! Értesz meg az anyákkal, hogy boldog jövőt csak akkor ringatnak ölükön, ha sohasem feledik, hogy nem a múltó perc, hanem örökkévalóság letéteményesei. Világosítsd fel az apákat, hogy tekintélyük biztos alapja csak isteni küldetésük tudata, s nevüket nem vágyon, hanem fiaik lelki nagysága örzi. Vezesz rá a magyar népet újból az ősi erény megbecsülésére, hogy fiai és leányai életéből és szokásaiból eltávolítva minden idegen léhaságot, újból vérben és lélekben egészséges és erős nemzedék álljon minden bástyafokon, fölemelni azt a nemzetet, mely erkölcsi önfeledtség szerencsétlen pillanatában elbukott, de hinni és bízni tudott gyermektáborában és ifjúságában hordozza a feltámadás komoly ígérétét.

Jézus, szentségi trónusod előtt térdenállva kiált hozzád a magyar nemzet sorsa jobbrafordulásáért. Ne vesd meg esdő szavunk s ha most gyermekajkak ezrei tesznek majd hitet melletted s fogadnak hűséget zászlódnak, kegyelmed mosolya legyen a válasz a nemzet virága ártatlan hódolatára s a remény záloga a Velez egybeforrt gyermeklélekben kibontakozó szebb magyar jövőre. Amen.

TANULMÁNYOK, ÉRTEKEZÉSEK.

Az érés korában lévő fiatalság testi fejlődése és nevelése.*

Írta: Demény Károly ny. államtitkár.

Sokszor halljuk hangoztatni, hogy nemzeti multunk sok-sok dicsősége után a kietlen jelen sivárságában csak a *jövőbe vetett hit* nyújt vigaszt és reményt számunkra. A *jövőt az ifjúság* jelenti; ezért égető kulturális, gazdasági és társadalompolitikai probléma az *ifjúság nevelése*. Bármilyen legyen a nevelés különleges célja, feladatunkat csak akkor végezhetjük jól, ha van *határozott nevelési tervünk*, mely biztosan eligazít a pedagógia zeg-zugos útjain. Nevelési tervünket viszont csak úgy alkothatjuk meg helyesen, ha *ismerjük az ifjúság természetes fejlődésének* menetét általában és az *egyed-növendékek egyéniségét* különösen. Csupán e kettő birtokában tudjuk távoltartani az ártalmas hatásokat és valóban előmozdítani az ifjúság testi és lelki (szellemi) fejlődését.

Mai előadásomnak is tárgya a mindkét nembeli fiatalság *testi fejlődése és megfelelő nevelése az érés korában*, amihez azonban rögtön hozzá kell fűznöm, hogy a kapcsolatos lelki fejlődést sem hagyhattam figyelmen kívül, mert ez szorosan együtt jár a testivel, és mert a modern testnevelés *embernevelés* is, azaz a lelkiekre is kiható irányítás és vezetés.

Hogy már előre tájékoztassam tisztelt hallgatóimat a tárgyra vonatkozó felfogásomról, felsorolom az idevágó rendkívül gazdag és elágazó irányú irodalom szerzői és iratai közül azokat, akikre és amelyekre különösen támaszkodtam.

Első sorban hivatkozom az OTT megbízásából 1929-ben készült hivatalos munkára a testnevelő tanítási anyagnak életévek szerint való csoportosításáról (Kmetykó és Misángyi műve). Azután *Knudsen* dán isk. testnevelési felügyelő, evang. lelkész, pompás munkája, mely a magas színvonalú dán isk. testnevelés valóságos bibliája, továbbá Prof. dr. Hans *Spitz* (Bécs), Prof. E. *Mathias* (München), dr. H. *Sippel* (Berlin) és Prof. dr. F. A. *Schmidt* testnevelő tanárok ill. orvosok munkái; *Clement Dukes* londoni isk. orvosprofesszor és testnevelő könyve: „Health at School”; *Stanley Hall* amerikai pszichológus és pedagógus műve: „Adolescence” és Dr. Maurice *Boigny* francia katonarvos és testnevelő nagy munkája: „Manual Scientifique d'Éducation Physique”, *Demény*: „Éducation Physique des Adolescents”; *Piétravalle*: „La preparazione fisica della gioventà”;

* Társaságunk előadóestjén elhangzott előadás.

végül a következő pszichológusok és pedagógusok: Dr. Kempen Attila, E. Spranger, Charlotte Bühler, Ludwig Battista és a mozgalmas életű Fr. W. Foerster, akinek lélektani és nevelés-tani doktrínája általában megnyerő, de a testnevelés ellen való kifakadásai ellentétben vannak az élet tanulságaival és a fiziológia megállapításaival.

Előre bocsátom, hogy az emberi *lelki* fejlődés kutatásával foglalkozó pszichológusok eltérnek abban, hogy az ifjúság mely életszakát értsék tulajdonképpen pubertás alatt. Egyesek a gyermekkortól a nemi funkciók kifejlődésének bekövetkeztéig, mások e fejlődés egész tartamát értik e néven.

Mégis legtöbbször megegyeznek abban, hogy érés, serdülés avagy pubertás kora a fiatalságnak az a korszaka, mely az *átmenetet* alkotja a gyermekorból az *érett* vagy *felőtt korba*, amiért *átmeneti* kornak is szokás szélteben mondani. Kezdődik ez a kor a nemi érés megindulásával és végződik a csontképződés és növés befejezésével. Tartama átlag 6—7 esztendő. Lányoknál a folyamat 1—2 évvel korábban kezdődik és ugyanannyival előbb véget is ér.

Szokás az átmeneti életkort részekre is osztani, főleg úgy, hogy az első részt alkotja a tulajdonképeni nemi érés, a pubertas, magyarul a *serdülés* ideje, ezt népiesen kamaszkornak, lányoknál bakfiskornak is nevezik; a másik részt 17-től 20 éves korig a testi kiegyenlítődés és a lelki érés kora, melyet adolescenciának, magyarul *ifjú- v. legénykornak* neveznek.

Mindezek az időtartamok és korhatárok évszámadatai azonban csak *megközelítő átlagoknak* tekintendők, mert a valóságban mind tájak, mind fajok és életmódok stb. szerint, de egyénilig is nagyok e részben az eltérések és általában csak azt lehet megállapítani, hogy déli fekvésű országokban és városi lakosság között hamarabb köszönt be a pubertás, mint északi népeknél és falusi lakosság között.

Kétségtelen azonban, hogy ez a kor mind a testi fejlődés méretei, mind a lelki megértés jelentősége dolgában az emberi fejlődésnek legfontosabb korszaka, mely a legnagyobb megpróbáltatások elé állítja mind magát a fiatalságot, mind annak nevelőit és vezetőit. *Az ember ilyen vagy ehhez hasonló testi és lelki változáson az egész életben többé nem megy keresztül.*

Eltekintve csekélyebb módosulásoktól, mint pl. a hang mutációja stb., melyek a nevelés szükségleteire befolyást nem igen gyakorolhatnak az érés korában a fiatalság testi fejlődése lényegben a következő:

A nemi szervek érésével és az egész mirigyrendszer fejlődésével párhuzamosan és annak arányában a test erős *hosszszanti növésbe* fog, melynek tempója lényegesen meghaladja az előző gyermekkoráét és évi átlaga mintegy kétszeresére rúg a gyermekévek legjobb évi átlagának. Ezt a testmagasságban való,

szinte iramszerű növést alig tudja követni az izomzat fejlődése, aminek következménye, hogy az izmok keresztmetszetének méretei aránylagos csökkenésbe jutnak és az izmok munkarejeje a test hosszához és súlyához mérten hátrányba kerül, ami természetszerűen megnehezíti a testmozgást és fokozza az elfáradás esélyeit.

Ellenben arányos és igen erőteljes fejlődést és növést mutat fel ebben a korban a tüdő, a szív és az érrendszer, amely teljesen megfelel a hosszabb és súlyosabb test fokozott légzési és vérkeringési szükséglete követelményeinek. A fiatalok teste ebben a korban külsőleg is az aránytalanság és fejletlenség nyomait viseli és a hosszanti irányban való növekedés előrehaladottsága következtében járásuk gyakran lötyögővé válik és csak a rákövetkező évek (17—20 éves kor) úgynevezett telítő, azaz szélességben kiegészülő fejlődésével kapja meg a fiatal test a kiegyenlítést, az arányos formákat és ezzel a megfelelő erőt az életben szükséges testmozgáshoz és munkához.

A leányok testi fejlődése nagyban az egészben hasonló a fiúkéhoz, de méreteiben és erőben gyöngédebb. Mégis a leányok fejlődése a 12-ik életévtől kezdve iramban megelőzi a fiúkét és ezek csak a 17. évben érik őket utól, de azután el is hagyják. A leányoknak a terhességhez szükséges szélesebb medenceképződése, nemkülönbén a szülés könnyítéséhez szükséges lazulása a medence csontrendszerének végül a tejmirigyrendszer kifejlődése, szóval az anyaságra való természetes előkészülés, a fejlődésnek ebbe a fontos korszakába esik. A szélesebb medencével együttjár a két comb tengelyeinek a térdek felé való közeledése, ami a női vállöv aránylag keskenyebb voltával együtt szintén egyik gyengéje a női fizikumnak, ami a testnevelés terén nem hagyható figyelmen kívül.

Megállapítható tehát, hogy mind a két nembeli fiatalság az éres korának különösen első felében, a tulajdonképeni pubertás korában, olyan fizikumbeli súlyos változásokon megy át, melyek a fejlődés tempójának egyenetlensége, a test és a szervek növéseinek aránytalansága és időbeli eltérése következtében tetemes csökkenést vonnak maguk után a test erőbeli állapotában. Mindezt a nevelőnek komolyan figyelembe kell venni, mert sokszor évekig tart, míg ezek az eltolódások a további folyamatban ismét egyensúlyba jönnek, sőt a nőknél ezek nagyrészt állandósulnak.

Nem kisebb figyelmet igényel azonban a testnevelő szempontjából is az a nagyjelentőségű és az az egész életre kiható lelki átalakulás, melyben a mindkét nembeli fiatalság ugyancsak az éres korában átesik.

Nem foglalkozom egyáltalán azzal a kérdéssel, melyet a pszichológusok könyveikben tárgyalnak, hogy okozati összefüggésben vagy csak időbeli mellérendeltségben vannak-e a puber-

tás testi fejlődésével az érés korában levő fiatalság lelki hullámzásai, hanem egyszerűen megállapítom a tényt, hogy ezek a lelki átalakulások együttjárnak a testi elváltozásokkal és főleg a belső elváltozású (endokryn) mirigyrendszer fejlődésével, mert ennek nagy szerepe van a növekedés és a szervezet összeműködésének szabályozásában és az egész egyéniség testi és lelki vitalitásának kialakulásában.

Ugyancsak nem foglalkozom az idevágó óriási lélektani és neveléstani irodalomnak az ifjúság éréskorbeli *lelki alkatára*, ennek *fejlődésére*, a *szexuális élet lélektani hatásaira*, az ifjúsági lelki *tipusokra* stb. vonatkozó megállapításaival és egymásnak gyakran bizony *ellentmondó* elméleteivel, mert ezek előadásom korlátozott kereteibe nemcsak tényleg bele nem szoríthatók, hanem a *tárgy és cél szempontjából nem idevalók*.

E helyett arra szorítokozom, hogy az *ifjú lélek* éréskorbeli *fejlődésére* és kialakulására vonatkozólag néhány, főleg saját életem tapasztalataiból és gyermekeim és unokáim megfigyeléséből merített néhány olyan *tényt* állapítsak meg, melyet a szülők és nevelők az úgynevezett *testnevelés terén sem* szabad, hogy szem elől téveessenek. Ezek a tények a következők:

Az ifjúság *lelke* a serdülés és adolescencia korában a fentebb leírt testi fejlődéssel kapcsolatban, illetve párhuzamban átalakul a *játszi gyermeklélekből* a felnőtt és kiforrott *férfi* illetve *nő lelkévé*.

Ez az átalakulás egyformán kiterjed a léleknek mind *értelemi*, mind *érzelmi* és *akarat*i tevékenységi területére és egyéenként nagyon különböző.

Az átalakulás iránya és célja a két nem alaptermészetének megfelelően is eltérő és míg a fiúknál és ifjaknál főleg az „*én*” kifejlesztésére és az akarat érvényesítésére irányul, addig a leányoknál és hajadonoknál a női természet *szelidebb*, *alkalmazkodóbb* és *tűrőbb* voltánál fogva inkább a *társulás*, *segítség*, *összefogás* és *együttműködés* felé és az *érzelmi élet kifejlesztése* felé törekszik.

Az átalakulás útja hosszú, átlag 7 évre kiterjedő és legtöbbszörre nem síma, hanem göröngyös, hegyes-völgyes, és nem mindig világos, hanem sokszor borult és sötét. A lelki egyensúly ebben a korban nem ritkán *tévedések*, *meg nem értés* vagy *félreértések* következtében felborul és többé-kevésbé komoly válságoknak ad helyet, melyek a fiatal lelkekben a testi életre is kiható fejlődési *zökkenésekre*, sőt *viisszaesésekre* adhatnak okot.

A fejlődésnek ez a *viharzónája* főleg *nagy vágyódásokban* nyilvánul meg, melyek itt-ott súlyos konfliktusokra vezetnek. De míg a serdülő vágyódása szinte *céltalan*, addig az adolescencia korában levő *ifjú a felnőttélete után vágyódik*. Fel-támad benne az önállóságra való törekvés, mely nagy akará-

sokban jelentkezik, melyeknek megvalósítására hiányzik az erő és képesség; az ifjú hajlik a kritikára, mindent lekicsinyel és a tekintélyeket elveti. Minthogy pedig világnézetének kialakításához *szempontokra* van szüksége az elvetett tekintélyek és elvek helyett, *új elveket* keres s a közben egész gondolkozásával és viselkedésével a *tévedések hálójába* juthat. Érzelmei könnyen változnak, gyakran csap át *egyik végtelből a másikba*. A lányoknál ebben a korban az *erkölcsi érzés finomsága, a gyöngédség, tapintat és figyelem szinte művészi magaslatokra emelkedhetik!*

A fiatalok lelki fejlődésének ez a *viszontagságos útja*, ép-űgy, miként a testi fejlődésnél láttuk, nemcsak éghajlat, életmód, kultúra, temperamentumok és típusok szerint különböző, hanem *egyének szerint is annyira eltérő, ötletszerűen változó, meglepetésszerűen kilengő és kiszámíthatatlan*, hogy Stanley, a híres Afrika-utazó és gyakorlati emberismerő, önéletrajzának egyik helyén találóan azt mondja: „A serdülő ifjak furcsa lények — ártatlanok, mint az angyalok, büszkék, mint a fejedelmek, bátrak mint a hősök, hiúk, mint a pávák, makrancosak, mint a szamarak, szilajak, mint a csikók és kényesek, mint a fiatal leányok. Sokat lehet velük elérni *jóssággal*, — míg meg nem érdemelt *keménység* és *szigor* mindent elronthat.”

Ezzel a laikus, de az életből vett, idézettel, amely néhány találó szóval rávilágít az átmeneti kor fiainak kaleidoszkópszerű lelki világára, át is térek előadásom utolsó szakaszára, az érsben levő fiatalság *testi nevelésére*.

A modern testnevelés nemcsak testgyakorlás, hanem egész *embernevelés*, mely kiterjed a lélekre és annak mindhárom működési területére, az *értelemre, az érzelemre és az akaratra*. A régi heti 2 órás iskolai *testgyakorlásnak* vagy nevelési tornának még nem voltak ilyen ambíciói. Az megelégedett azzal, hogy a gyerekeket erőssé, bátorrá, ügyessé tegye és egészségüket megszilárdítsa. Ennek meg is felelt nagyjában, habár *túlkomoly volt és túlfárasztotta* a fiatalságot és azért nem is tudta megnyerni a gyermekszíveket.

Az újabb tudományos kutatások, az antropológia, a testtan, a fiziológia, a pszichológia, a biológia és orvostan terén kimutatták a testi és lelki funkciók elválaszthatatlanul *szoros összefüggését*; hogy *nincs testi működés lelki hatás nélkül* és megfordítva, hogy mindkettő biológiai és fiziológiai életszükséglet, melynek kielégítése nélkül sorvadás, elernyedés következik be, és hogy egyoldalú, túlhajtott lelki vagy testi behatások nem vezethetnek *harmonikus egész ember* képzésére.

Ezen tudományos alapon, melyet a gyakorlati élet is megerősít, született meg a modern iskolai testnevelés, mint a teljes embernevelés integráns része, az ő változatos, sokoldalú, élénk és vonzó gyakorlat- és játékkanyagával, az ő víg és derűs szellemevel, az ő kedves, nem untató és nem fárasztó módszereivel és

az ő pompás hatásaival a fiatalság egészségére, testi és lelki fejlődésének előmozdítására és a fiatalság egész vitalitásának szemmel látható fokozására, ennél fogva az agybeli erők és képességek, tehát a tanulási kedv és tehetség fokozására is!

Ez a vonzó, alkalmazkodó és szintetikus hatásra beállított modern iskolai testnevelés a külföldön sokhelyt már eredményesen gyakorlatban is van. Szellemét nálunk is magáévé tette a kultuszminisztérium, az OTT, az OKT vezetése és a Testnevelési Főiskola, úgy hogy az ebből kikerült testnevelő tanárok és tanárnők már teljesen ebben a szellemben vannak kiképezve és ebben a szellemben tanítanak, oktatnak és nevelnek. Ez a modern iskolai testnevelés ruganyosságával különösen alkalmas és hivatott az érés korát élő mindkét nembeli fiatalság kényes nevelési igényeit és követelményeit teljes megelégedésre kielégíteni.

Sehol sem készült e részben olyan kitűnő iskolai testnevelési segédkönyv, mint nálunk az OTT megbízásából és Misángyi segítségével Kmetykó János főiskolai testnevelő tanár által a „Nevelő Testgyakorlás Tananyaga” cím alatt írt és nyomtatásban 1929-ben megjelent füzetes munka, mely külön a fiúk és külön a lányok számára életévek szerint osztja fel a kornak megfelelő torna- és atlétikai gyakorlatanyagot, a játékokat, a tánclépéseket és az iskolai sportok megfelelő anyagát, úgy hogy a testnevelő könnyen megtalálja benne az itt aktuális 13—19 éves kor igényeinek és képességeinek megfelelő tananyagot. Ezt kiegészíti az utasításokat tartalmazó első füzet, amely az érés korára azt mondja, hogy ekkor az erők bizonyos mértékben gyöngülnek és ennél fogva ebben a korban nagy gonddal és kivált a lányoknál különös kímélettel kell kiválogatni és adagolni a gyakorlást, hogy a gyöngült szervezetet el ne fárasztjuk és neki kárt ne okozzunk.

E kitűnő munkára való utalás mellett főleg a következő tételekben kívánatos összefoglalni azokat az elveket, melyeket a testnevelő tanárok, de a szülők és más nevelők is szem előtt kell, hogy tartsanak az érés korában lévő fiatalság testi-lelki nevelése körül.

1. Elhibázott, sőt káros volna ebben a korban a testnevelést és gyakorlatozást abbahagyni, vagy értéktelen mértékre csökkenteni, mert ez egyenesen súlyosbitása volna az amúgyis nehézségekkel küzdő korszaknak, hiszen a helyes testmozgás, miként fennebb láttuk, szükséglete és előmozdítója a fizikum és lélek természetes fejlődésének.

2. Tehát rendszeresen és következetesen folytatni kell ebben a korban is az iskolai testnevelést, de kerülni kell a túlnehéz gyakorlatokat és minden olyan mérvű igénybevételt, adagolást, aminek, könnyű gyakorlatok mellett is, fárasztó hatása

volna, mert az elfárasztás ebben a fizikailag kissé gyöngültebb korban különösen káros a visszahatása.

3. A *leányok testnevelése*, kivált a 13. és 14. életévükben, *különös figyelmet és kiméleletet igényel*, habár meg kell állapítanom, hogy itt a túlzásba menő aggályoskodás nem ritkán megfosztja a leányokat a *szükséges tesztmozgástól*.

4. Különös gondunk legyen arra is, hogy a testgyakorlás lehetőleg kedvező külső körülmények között (szabad levegőn, vagy jól szellőztetett pormentes teremben) és feltétlenül *derűs, vidám, testet, lelket felfrissítő és az erőket élesztő hangulatban* folyjon, mert *nincs károsabb* az amúgyis kényes lelki állapotban levő fiatalokra, mint *unalmas testnevelő óra, orrlógató hangulatban*.

5. A testnevelő tanár fokozott figyelemmel és szeretettel igyekezzék az ebben a kényes korban lévő tanítványainak bizalmát és ragaszkodását megnyerni és ha valamelyiknél *feltűnő magatartást, egyéniségével ellentétben álló hirtelen zárkózottságot*, tartózkodást vagy az iskolatársaival való érintkezésében szembe ötlő *változást* vesz észre, amire épen a testnevelési *órák élete a legalkalmasabb*, ne mulassza el az illetőt szeretettel megkérdezni, hogy mi a baja, és ha bizalommal találkozik, az illetőt jóakaró tanáccsal ellátni, vagy aggályait eloszlatni. Ezek a változások t. i. rendszerint valamely nagyobb baj közeledését vagy kifejlődését jelzik és a tanár részéről jóindulatú beavatkozást tesznek szükségessé.

6. Mennél közvetlenebb, szeretetteljesebb és egyénibb a szülő, a tanár és a tantestület érintkezése a gyermekekkel és tanítványokkal, mennél nagyobb a fiatalság szeretete, bizalma és ragaszkodása a mentorai iránt, annál simábban folyik le az átmeneti kor és annál ritkább a lelki egyensúly komolyabb megzavarásának, vagy esetleg felborulásának a bekövetkezése. Ha mégis ilyen ritka eset előfordul, amikor a jóakaró szó már nem használ, akkor arról azonnal az iskola igazgatójának jelentést kell tenni, hogy az a szülőket figyelmeztesse a *szükséges orvosi esetleg lelkészi* óvatos és tapintatos segítség igénybevételére.

7. Alfája és omegája azonban az éres korában levő fiatal-sággal való bánásmódnak az, hogy a pubertást ne tekintsük betegségnek, hanem természetes folyamatnak, amelyet, miként pl. a fogzást, természetes eszközökkel, félelem és izgalom nélkül kell levezetni, másodsor, hogy a gyermek iránti gondoskodó szeretet, amely minden igaz emberben él, fokozottan és hatványozottan kijár az átmeneti kor gyermekének, amely sokszor hősiiesen és zokszó nélkül ádáz küzdelmeket vív és keserű csalódásokat szenved, míg észreveszik a bajt és feloldják a li-dércnyomás alól.

Végül ne felejtjük el azt sem, hogy mindezeket a lelki viaskodásokat, minthogy azok nem beteges, hanem természetes fej-

lődési folyamatok együttjárói, minden egyes fiatalnak *saját egyénisége szerint kell átélnie* a katharizisoknak néha igen hosszú során át haladva, de a legviharosabb előzmények után is többnyire szerencsésen és abban a bízó hitben, hogy az átalakulás nehézségein túl elkövetkezik a *világos látás és az ideális fel-lendülés kora: a jellem kialakulásának, a későbbi munkás és erkölcsi magasabbrendű élet alapvetésének korszaka*. Ez azonban csak akkor lehet valóban *eszményi*, ha a szülők és nevelők a bontakozó ifjú lélek mellett állanak, mint jóakaró tanácsadó és irányító mentorok, hogy a küzdelmes formálódásban segítségére legyenek, amit azok hálás köszönettel fogadnak és kedves emlékül és egész életre szóló *talizmánként lelkükbe zárnak*.

Ezért olyan fontos az ifjúság testi-lelki fejlődésének ismerete és *ennek alapján helyes irányítása*, mert *nemcsak őket neveljük jobb sorsra*, hanem — miként bevezető szavaimban jeleztem — *az ország jövőjét is alapozzuk és formáljuk*.

Globális szempontok Toldi tárgyalásában.

írta: *Dr. Blaskovich Edith*, az Új Iskola tanára.

Mit értünk globalizált egységben való tanításon? Hosszabb idő óta kísérleteznek tanítási eljárásaink az anyag központosításának kérdésével. Népiskolai hivatalos tanterveink sokat hangoztatják a *koncentráció* elvét, mely nemcsak a különböző tantárgyak között, de az egyes tantárgyak menetében kisebb területen belül is bizonyos összefüggő egységeket akar teremteni. Nem akarom ezúttal vázolni a koncentráció térhódításának történeti fejlődését, sem célkitűzésének szempontjait bírálni. Jelen tárgykörön belül keresgélő útjában kezdeményező törekvése fontos, mely megkísérelte, hogy a tanítandó anyag széthulló részei közt valamilyen egységet teremtsen.

Az egységkeresés törekvése *Decroly* pedagógiai rendszerében lélektani szempontból érvényesül. Az ú. n. *érdeklődési központok* (centre d'intéret-k) a gyermeki lélek fejlődéséhez mért tartalomban és terjedelemben bővülő központosított tanulmányi- és munkakörök, melyek a gyermek szomjúságát a fejlődés természetes szárnybontásának tempójában elégítik ki. Az összes tantárgyak anyaga s az azokkal kapcsolható foglalkozások és kifejezésmódok *Decroly* tervei szerint koncentrikus körökbe tartoznak, melyek anyaga fokozatosan bővül a fejlődés növekvő igényei szerint.

A *globalizált egységben* való tanítás ennek az eljárásnak fokozása. Itt a célkitűzés elsősorban az *egységes lélekalkat törvényeihez igazodik*, s keresi már az anyagnyújtásban az élmé-

nyek központosításának azt a formáját, melyre a gyermek egy-
ségestett, egységbefoglalt látással reagál.

Két folyamatot kell itt egymástól megkülönböztetnünk: az *élménynyújtás és az élménykiemelés* folyamatát.

A *Decroly-féle érdeklődésközpontok felállítása* az élmény-
nyújtást oldja meg lélektanilag, amikor a benyomásokat mint
ingerközpontokat a legcélszerűbb rendbe állítja. Ez az eljárás
az élménykiemelés folyamatát csak annyiban segíti, amennyi-
ben a tudatba tóduló új elemeket objektiválja, logikai hovatar-
tozásukat rendezzi.

A *globalizált egységben való tanítás* nemcsak az ingerek
nyújtását, hanem az élmények kiemelését is *lélektanilag ki-
vánja megoldani*.

Újítása, hogy különös gonddal kezeli az *élmény-kiemelés*
folyamatát. Az objektív tudatelemek csak akkor válnak az *En*
gyökeres hajtásává, ha az eljárás azokat újra globalizálja, azaz
visszakapcsolja a tudat szerves egységébe. Ezen a ponton a *glo-
balizáló eljárás minőségi területre tevődik át*. A többlet az
előbbi törekvéssel szemben *ez a visszakapcsolás; az élmény-in-
dividualizálódás elősegítése*.

Lássuk már most, hogy *mi a különbség objektív és indivi-
dualizált élmény között? Az objektív élmény* tükörkép, a tárgy-
nak pontos reprodukciója. Érdeme, hogy megvan az egysége.
De ezt az egységet csak az emlékek s nem feszülő belső ener-
giák ereje tartja össze.

Az *individualizált élmény*: teremtés. A tárgynak belső
erőktől felgazdagított, új, friss, művészi lendületű formában
való látása.

**Hogy mi módon történik az élmény kiemelése a tanítás
folyamán**, ez az eljárás célkitűzésén s a gyermek egyéni hajla-
main múlik.

A *régi iskola* arra törekedett, hogy ezt a belső, objektivált
képet elemeire bontva ellenőriztesse.

A *haladás bélyegét* magukon viselő *új tanítási eljárások*
meghagyják ugyan az élmény egységét, de megelégszenek azok
tükörképével: szerves, egységes reprodukciójával.

Az *aktív iskolák* célkitűzésének legkimagaslóbb törekvése,
hogy a gyermek belső erőit működésbe lendítve, az egyéni mó-
don feldolgozott élmény kifejeződésének szabad teret adjon.
Ezek az iskolák alkottatnak, nem reprodukáltatnak.

Ez az eljárás az objektivált élmények globalizálása. Vissz-
szakapcsolása a belső, tudatalatti erők életegységébe, honnan
egyéni megvilágításukat nyerik, friss, szabad lendületüket me-
rítik. A tükörkép elszigetelt, gyökerétől fosztott élmény, ellen-
ben az egyéni módon felgazdagodott élmény az életközösség
erőiből merítő szerves hajtás.

A globális szempont az aktív iskolában kettős területen érvényesül:

- a) a nyújtott élmények központosítása,
- b) az objektivált élmények globalizálása területén.

Jelen értekezés arra az eljárás módra kíván rámutatni, mint érvényesültek a globális szempontok Toldi tárgyalása alkalmával *e kettős területen*.

Azok a tapasztalatok, melyeket most ismertetni fogok, a budapesti Új Iskola gyakorlatában alakultak ki. Azért választottam bemutatásra épen Toldit, mert tárgyalása a polgári iskolában is napirendre kerül. Kísérleteink ez irányban régebbi polgári iskolánkban kezdődtek, mai középiskolánkban folytatódnak. A megállapítások 9—10 éven át 13—14 éves leánygyermekeken végzett kísérlet eredményéből szűrődtek le.

Mely területen mozog e tétel feldolgozása a 13—14 éves korban? Fejlődéstani és tárgyi szempontból kiválóan alkalmas az etnográfiai érzék, a fajszeretet kiépítése. Az alacsonyabb osztályokban ezek a témakörök konkrét tényekben megnyilatkozó területen mozognak. Toldiban a népelet rajza szellemi területre tevődik át. A magyar szellemiséget ez a költemény minden tekintetben a legtökéletesebben képviseli.

Magá Toldi — egy darab magyar élet! Ennél több: A magyarság személyes, eleven hordozója. Benne lobog a magyar sors minden szépsége, körülötte imbolyog tragikumának árnya. Egész léte, multja és jelene mélyen a magyar talajban gyökereszik. Kiszakítva a természetes környezetből, részekre tagolva az analízis eszközeivel, értelmét és jellegét veszíti. Ezért tanítandó *globalizált* egységben, ahol egymásba gyűrűznek a tárgykörök, — és egymást átszövik, kiegészítik, felgazdagítják és magyarázzák. Az anyag az új csoportosításban egymást körülölelő rétegekből áll. Minden rétegnek önmagában megvan a maga zártsága, de megvan egymás között, az „életszövevényben” a természetes összefüggés is.

A célkitűzés egységes felépítésben a következőképpen alakul: Magja az egész tárgyalásnak *Toldi, az egyén*, a magyar fajt képviselő különös sajátságaival. Az egyén élete bele van ágyazva: 1. a magyar puszta és a magyar falu életébe; 2. a nemesi társadalom életébe; 3. a lovagkor életébe. — Ezen életkörülmények szövevényéből alakul ki *a magyar élet jellegzetessége*.

A globális feldolgozásmód a hatás és visszahatás törvényét keresi. Nem csak azt vizsgálja, hogyan nyújtja gyökereit e sokrétegű talajba az egyén, de arra is felel, hogyan sugárzik rá vissza. Ember és környezet szerves összefüggésben áll. Az egyén a csíra, a környezet adja napját és levegőjét, s a belsőjében rejlő hajtóerők szabják meg életsorsának alakulásait.

Lássuk most már közelebről, hogyan alakul a tárgyalás a gyakorlatban, a részletcélkitűzések területén belül?

A tárgyalási menetben feltüntetett tárgykörök az olvasás folyamán merülnek fel.

a) Azoknál a pontoknál, melyek fent adott célkitűzésünket szolgálják, megállunk.

b) A jellegzetes jelenségek szemléleti körét más példákon is bemutatjuk.

c) Hozzáolvasással, szemléletekkel, egyéni benyomásokról történő beszámolókkal tájékoztatjuk.

d) Alkalmat adunk a gyermekeknek, hogy az általa kialakított, egyéni benyomásokból szövődött képet írásbeli feldolgozásban, vagy szóbeli előadásban, önálló elképzeléssel foglalja össze.

Az írásbeli feldolgozások, melyeket a gyermekek munkafüzetéből szószerint közölnek, a pubertáskori gyermek természetes reakciói. Azokat az élményeket tárják fel, melyek az irodalmi mű olvasása közben keletkeznek lelkében.

Ezekre a gyermeki megnyilatkozásokra igen nagy súlyt helyezünk. Egyrészt tájékozódást nyerünk általuk nagy általánosságban arról, mi tehető a 13—14 éves korban a gyermek élményévé. Ez szabta meg az anyagkiválasztás szempontját.

De van ezeknek a feldolgozásoknak a fejlődési korra jellemző minőségi színeződése is. Ez arról tájékoztat, hogy a gyermek az adott élményt milyen oldaláról fogja meg, mivé formálja át. Ez nagyon fontos adat a birtokunkban. Ha tudom, hogy mit jelent az élmény a gyermek fejlődése szempontjából, nevelő értékét is ismerem; azt, hogy milyen irányban alakítható az ki.

Lássuk már most a tárgyalás menetét.

1. Toldi, az egyén, milyen formában állítható a 13—14 éves gyermek szeme elé?

Az *expozícióban* két Toldit látunk — Toldit a lovagot, majd Toldit az embert. — Az első alak képe kissé ködös, nehezebben konkretizálható. Ez a kép polgári iskolánk III. o-ban a 13 éves gyermek elképzelésében nem objektiválódott. Az érdeklődés konkrét korát élő gyermekcsoport nem készített e témáról írásbeli feldolgozást. Liceumunk IV. o-ban, ahol a középiskolai tanterv szerint egy évvel későbbi korban tanulják a Toldit, a 14 éves gyermekek nagy tömege különös érzékenységgel fogta meg a messzeségből ködösen átcsillanó alak határozatlan és mégis monumentális kontúrjait.

Bemutatók néhány gyermeki feldolgozást a munkafüzetekből:

Ha visszatekintünk a messzi, ködös multba, úgy tűnik fel a hős Toldi Miklós, mint ragyogó gyertyafény, mint pásztortűz lángja a sötét éjszakában.

Századok múlnak és századok jönnek, s ez a láng még mindig égni fog: bevilágítja a kort a saját nagyságával és erejével.

Ennek az alaknak az életéről mindig szólni fognak a regék. — Mindenki tudja s tudni fogja, hogy ki volt ő. Hogy teste erős s a lelke tiszta, s hogy a lovagjátékokban legyőzhetetlen vitéz.

A királyi udvar nem volt örökös lakóhelye. Megízlette az elnyomottság és nyomorúság kenyerét. De az erős, indulatos, parasztnak nevelt fiúból a saját erejéből vitéz lett, lovag és hős lett, halhatatlan hőse a regéknek." — (P. E. 14 éves.)

Egy másik, kevésbé konkretizáló, érzelmi beállítottságú gyermek feldolgozása:

Magas, félelmes ember áll a homályban.

Homály és tűz, erő és gyávaság, hogy különböztök egymástól!

Az emberek alkotta hazug, bűnös világban homály lappang.

De nem, hiszen egy láng, egy vakító csillag izeg-mozog, jár ide-oda.

És ki ez a fény, ez a tűz?

Toldi Miklós ragyogó élete, ragyogó, tiszta lelke vakítja el szememet a homályban... — (H. K. 14 éves.)

Két egészen különböző típusú gyermek feldolgozása áll itt egymás mellett. Tanulsága annak, hogyan érzi meg a 14 éves gyermek Toldi személyének az Előhangban exponált monumentális jellegét.

A másik Toldi, az új élet felé diadalmasan induló ifjú. Az élet ígérete feszül benne: nagy célok felé indulás, távoli dicsőség álma. De a teljesülés elé akadályok gördülnek. Elég lesz-e ifjú ereje, hogy ezeket leküzdje?!

Nagy érdeklődést váltott ki e tény, mert a saját életük, ifjúságuk misztikus megindulását élték meg benne. Kibontakozását feszülten, rokonszenvvel és odaadással figyelték.

Hogy milyen oldaláról fogták meg az egész alakot, tulajdonképpen a tárgyalás folyamán fog csak kiderülni. De az erőt és kiváltságot már az első ének olvasása nyomán érzik lényében.

Egyik gyermeki feldolgozás így jellemzi az ifjú Toldit:

„Mintha visszatükrözné a magyar pusztá lelkét, olyan komoly, végtelen, szomorú és szép.”

Másik azt írja:

„Ahogyan áll olyan, mint egy tömör istenszobor. Merően figyel a távolba, idegei majd kipattannak!”

A harmadik azt a *dacos szembehelyezkedést* rajzolja meg Toldiban, mely a pubertáskori gyermek szemében különösen imponáló.

„Csak egy valaki mer dacolni a nappal, egy valakin nem fognak ki annak sugarai. Egy valaki áll a pusztá szélén; a nagy kék égbe belerajzolódik dacoló alakja. Széles vállán egy nagy vendégoldal. Dacosan néz szembe a nyár urával: a nappal.”

A negyedik:

„Egyszerű pór ruhát visel, mint bármelyik béres, és mégis messziről látni, hogy nem egyszerű munkás, hanem úr. Nemcsak azért, mert atyja nemes vitéz volt, de mert a termete büszke, a szeme parancsoló. Mint egy nagy juharfa, válik ki a többi egyszerű emberfa közül.”

Miért szólaltattam meg a leírásban először a gyermekeket?

Hogy a tanárt tájékoztassam az élménynyújtás minőségi lehetőségeire vonatkozólag. Ha tudom, milyen körben mozog a gyermek gondolkodása, meg fogom találni *azt a pár szót*, mely az irodalmi mű beállításához szükséges. Tulajdonképpen néhány jól elhelyezett hangulatképen múlik, hogy a gyermek teremtő képzelete munkába álljon. Ha ez megtörtént, *magá az irodalmi mű veszi át a további szerepet*, mely oly termékenyen ösztönöz, hogy nincs szükség a tanár részéről nagyobb erőlködésre. *Ha a gyermek megszokta, hogy egyéni formában mondja el mondanivalóját*, színes képek gazdag sorát teremti meg a pubertáskori gyermeklélek. Egyik gyermek a másikat inspirálja. Miközben egymást hallgatják, új meg új megindulások születnek bennük, melyek aztán egyéni irányban fejlődnek tovább.

Így alakul az Új Iskolában a „hangulatkeltés”, az irodalmi mű beállításának „*alaki fokozata*”.

A tárgyalás első globális köre: 1. Hogyan ágyazza életét a hős a magyar pusztá s a magyar falu életébe?

Ennek a szempontnak érvényesítése úgy történt meg, hogy kiemelem, tárgyalom és feldolgoztatom a gyerekekkel azokat az alkalmas tételeket, melyek a Toldi olvasása folyamán ennek a tárgykörnek a globális egységét szolgálják.

Ezek részben *természeti képek*, részben *népi jellegzetességek*. Megelevenítjük a magyar pusztát, különös sajátágaival. A nádast, gazdag életével, réti farkasaival. Követjük Toldit háromnapos vándorlásában, megéljük a pusztai fény és színhatásokat s az időjárás jellegzetességét, a pusztai vihart. *Népeleti jellegzetességek:* Munka a mezőn, a paraszt és úr viszonya. A magyar paraszt életét tükröző apró jelenetek. Mulatás a csárdában. A magyar paraszt jelleme stb.

Vizsgáljunk meg egy-egy példát ebből az egységből.

A gyermek ismeri a magyar pusztát, földrajzi tanulmányain, irodalmi olvasmányain, különösen Jókai és Petőfi szemüvegén keresztül. Mint tiszta magyar jellegzetességet először Arany állítja a pusztát a gyermek szeme elé. Hogy ez a pusztá más, mint más égövek alföldje, hogy a kopár, szikes talaj sajátos jellegével egyénibb jegyek hordozója, mint pl. János vitéz alföldje, hol mindent beborít a „tenger nyíló virág”, ezt kell megtanulnia. Lássuk, milyen kép keletkezett a gyermek lelkében, melyet az első ének olvasása után írtak. Tanulóink alább közölt leírásaikban nem az olvasmány tartalmát adják, hanem

megkísérlik a magyar puszta leírását, amit az első énekből megismertek.

Ime néhány sor az egyik gyermek feldolgozásából:

Nyári forróság a Nagy Alföldön. A zöld füvet sárgára égette a nap heve, csak a sárga torzsáját rághatják a kiéhezett állatok. Messze-messze nézhetsz, amíg az ég összeér a földdel, s még ott sem találsz egy darabka zöld térséget sem. A föld összerepedezett, mintha a szíve szakadt volna meg. Az ég ragyogó és sötétké. Egyetlen felhő sem úszkál rajta. Van valami szomorú ebben a végtelenségben.

Egy másik feldolgozásból:

Forró nyár van. A nap tűz fenséges erejével és ragyogóan. A puszta szikkadt földjét áttüzesíti, szinte lángra gyújtja. Messze, a nevető halvány égre egy gémeskút vékony, nyulánk alakja és friss, illatos szénaboglyák rajzolódnak. A napos földön hosszan lenyúlnak az árnyékok. Lomha, a melegtől tikkadt szolgák hevernek ott. Csend van...

Csodálatos mélységig adják vissza ezek a feldolgozások a realitást: a pihenés csendjét és mozdulatlanságát a tikkadt kiszakadást az életből és a történelemből, mely az ázsiai élet jellege. Ezzel szemben ott áll a feszülő energia: Toldi, a hős, ki mindennek fölé emelkedik.

Hogy hogyan történik a globális egység második tárgykörének, a *népi jellegzetességek* tárgyalása, mindenki könnyen elképzelheti. A költeményből kiindulva, tapasztalataink, tanulmányaink által kiegészítve *népies jellegű leírásokat* adunk, *kis jeleneteket* formálunk. Ezeknek a genre-képeknek kialakításában a gyengébb tanulók is nagy buzgalommal és sikerrel segedkeznek. Gyűjtés útján sokszor szemtanúktól érdekes adatokhoz jutunk, úgyhogy ezek a megbeszélések igen alkalmasak néprajzi *érdeklődésük megindítására*. Az egész évben folytatózó beszámolások és gyűjtések annak *ébredésére*.

A Toldiban az etnografikum összefűzője, személyes, eleven hordozója Bence, az öreg szolga.

A gyermekek nagy szeretettel rajzolják meg alakját, sok érdekességét figyelik meg, s leírásaikat kiegészítik más megfigyelésekkel, a magyar paraszt másutt látott, megfigyelt rajzával. Így alakítják ki magukban a magyar élet ezen igen jellemző, gyakori típusát.

Kedves, öreg Bence! Nemcsak Arany János versében, hanem már sok helyen találkoztam veled, és ha sokszor nem is Bencének, hanem másnak hívnak, mégis felismertem benned az öreg, ragaszkodó cselédet, Bencét. Hosszú, fehér farkocsban lóg válladig hajad. Bajuszod meg kesernyén lefelé kunkorodik: az idő lehajlította kackiás bajuszodat lassanként. Tudom, nem nézel a tükörbe, nem is baj, mert tán megijednél a sok ránctól, amiket az idő becsületes, barna arcodra szántott. Szeretem kedves, becsületes ráncos arcodat, fakult kék szemedet. Már tudok a szemedből olvasni. Látom, hogy örülsz, mikor áhítattal hallgatják kis gazdáid kukorica-morzsolás közben meséidet...

Egy másik feldolgozás a jellemzésben az eredetihez ragaszkodik. Előttünk csomagolja ki Bence a magával hozott elemőzsiát. Le se veszi szemét kis gazdájáról, miközben az jóízűen falatozik. S aztán következik az ismeretes, kedves beszélgetés, híven tükrözve a gazda és hű cseléd közt a fennálló, erős kapcsolatot.

Minden kis mozzanat, amit Toldiból magába szív a gyermek, egy-egy drága gyöngye a magyar néplélek rajzának, történeti régisége a magyar élet sajátságainak.

Második globális tárgykör: a magyar nemesi udvarház élete.

Melyek Toldi társadalmi osztályának, a köznemesi életnek uralkodó vonásai?

Ez a tárgykör már az első énekből kiindítható. Már itt látjuk, hogy az akkori élet központosító szerve a nemesi udvarház. Jellemző a korra, ahogyan Toldi együtt él embereivel, ahogyan ez a kis közösség az egész vidék mozgatója, lelke, életének anyagi bázisa és erkölcsi impulzus adója. Az udvarház külső képét, fekvését mutatja az a jelenet, mikor Toldi éjnek idején édesanyjához hazajön látogatóba. Itt mindjárt megismerjük az egész kis közösség mozgató lelkét, a nagyasszonyt. Hányféle hatás indul személyiségéből, micsoda mesteri módon tartja kezében a szálakat, hogy a helyzetnek ura maradjon. Egészen sajtyszerűen torkollik bele ez a kép újra a magyar falu életébe, mert a magyar életben földesúr és hű cselédei szerves egységet alkotnak.

A képek körét kitágítjuk más szemléletek és olvasmányokból vett benyomásokkal s a gyermek egyéni megfigyeléseivel. Pl. az udvarház képe megvan más helyeken. Jellegzetes az a kép is, mely György megérkezésekor tárul elénk, a vendégvárás, készülődés sürgő-forgó jelenete. Ugyancsak az udvarházba jutunk be Lajos királlyal, Rozgonyinál tett látogatása alkalmával. Sok hasonló benyomást élt meg egynéhány színmagyar vidéken lakó gyermek, vannak emlékei színi előadásokból (pl.: Farsangi lakodalom), esetleg más olvasmányokból egyidejűleg ezekről is beszámolhatunk, hogy a benyomás mélyebbé és teljesebbé váljék.

A következő tárgykörök alakultak ki: 1. Kép a nemesi udvarház életéből. A háttérter részben a Toldi, igen nagy részben a Toldi szerelme megfelelő jelenetei szolgáltatják. 2. Magyaros vendégség, irodalmi és személyes élmény alapján. 3. Egy nap a nagyasszony életéből, beleélő elképzelés alapján. 4. Mit figyeltem meg a „Farsangi lakodalom” operai előadásán. 5. Toldiné és a történelmi nagyasszonyok (pl.: Bornemissza Anna), összehasonlítás alapján.

Ebből az egész körből mint legerősebb élmény *Toldiné alakja ragyog ki*, de főleg édesanyai szerepében. A pubertáskori gyerek megfigyelő is tud lenni, de ünnepi óráiban csodál-

kozik. Az édesanyjai ösztönnek az a csodálatos vonása ragadja meg, ahogyan ő gyermekére minden helyzetében rátalál, s ahogyan ő Miklós életében az *isteni gondviselés eszköze* tud lenni. A pubertáskori gyerekeknek ebből a körből ez a legszemélyesebb élménye.

Nem önti hangzatos szavakba, inkább egyes megjegyzéseiből tűnik ki, hogy mélyen és gyökeresen benne dolgozik, mint jövő hivatásának legszentebb titka, mit épen ezért nem szokott ékes irodalmi formába önteni.

Harmadik globális kör: A lovagi élet jellegzetességei.

Igen lényeges pontja a tárgyalásnak történelmi szempontból. Magyarország Európa lovagi nemzete. Az a társadalmi osztály, melyből a lovagok kitermelődnek, viszik a legnagyobb szerepet a történelmi Magyarország kiépítésében. A magyar lovag típusa történeti fogalom.

Az egész trilógia bőségesen nyújtja a képeket a magyar daliás lovagkor rajzához. Igen sok színes jelenet rajzolódik eléink a tárgyalás alapját képező első részben is. György életnívója, érkezése, helyzete a királyi udvarban, szolgálóinak vitézi játéka az udvari élet egy-egy darabja. Azután a vitézi élet legfőbb öröme: a bajvívás! Milyen eleven színekkel van festve, mozgalma milyen dinamikával szemléltetve. A bajvívás külsőségeiben és részleteiben valóságos művelődéstörténeti tanulmány.

A gyermek élvezettel fogja meg és rögzíti meg ezt a körülötte pazarul pompázó színes és ragyogó világot.

Még kora reggel felverték a selyemmel bélelt sátrakat. A legnagyobb méltóságok sátra legközelebb a királyéhoz. Gyönyörű kép volt. Sok színes bársony sátor, párnás karosszékek, középen a király sátra, liliomos címerrel. A tér, ahol a bajvívás lejátszódni fog, sem poros, sem sáros nem volt. A pesti és budai oldalon eloldották a csónakot, csendesen siklott az végig a vízen. Főurak érkeznek díszmagyarban, nagyasszonyok selyemben, csipkében, s kisasszonyok, olyanok, mint a fészlő rózsabimbók. Mire mind elfoglalták helyüket, kitoró örömmel fogadták az érkező királyt. A játék kezdetét veszi...

Egy másik füzetből:

„...Kezdődik a párviadal! Lobogó tollakkal, ragyogó páncélban olyan ez a két vitéz, mint egy-egy ezüst szobor, melyen megtörik a felkelő nap vérvörös sugara, mintegy figyelmeztetőül, hogy vére fog ma folyni egyik vitéznek.

A szénfekete, gyönyörű paripák idegesen táncolnak, nyakukon az erek kidağadnak, megszólalnak a kürtök, s a két vitéz egymásra ront. Villognak a fegyverek, táncolnak a paripák, s a közönség egy-egy ujjongó eljénzése mellett folyik a harc. Végre egy izgalmas pillanat, az egyik vitéz megtántorodik s lebukik lováról a porba. A két parton üvöltve köszönti a nép a győzöt, aki lerántja arcáról a páncélt és lobogó hajjal, dobogó szívvel élvezti az ünneplést.”

A feldolgozások a színes képet különböző oldaláról rögzítik. — Egyik azt a képet mutatja, amit a felvonult előkelőségek pompás tömege nyújt. Másik, egy részletező hajlamú, azoknál az előkészületeknél időzik, ahogy a talajt a bajvívás előtt megvizsgálják. A harmadik azt írja le, hogyan öltözik fel Toldi. Természetesen maga a bajvívás, mint központi téma, a legtöbb esetben színes leírásban szerepel.

Toldi, mint a lovagkor kulturális képét ábrázoló költemény, két szempontból aknázható ki. Vannak benne színesen megrajzolt történeti külsőségek, és van benne (különösen, ha az egész trilógiát nézzük) a középkor szellemét igen érdekes törésszögben mutató lelkiség. Toldi lelki oldalát a 14 éves gyermek még nem látja. A hős személye iránti spontán érdeklődése pl. teljesen megmarad a személyes relációk vágányán.

Mi a hős élete a serdülőkorúak szemüvegén? Ragyogó lehetőségek izgató tolongása. Bravúros küzdelem, melyben a hős ereje a végsőkhöz feszül, egész léte kockára van téve. De diadalmos, hősi helytállása meghozza számára a győzelem harci koszorúját.

Ez az a kép, amit a 14 éves leánygyermek, spontán módon, magának az ifjú Toldiról formál. Lássuk, hogyan mélyíti ezt a képet a pedagógiai eljárás a gyermek első irodalmi lélek-tanulmányává.

Itt a tárgyalás globális köre visszahajlik a kiindulás témakörébe.

Negyedik globalizált egység: Toldi, az ember.

Milyen személyes vonatkozásban áll a 13 éves gyermek Toldival? Mi az, ami megragadja, ami hosszabban foglalkoztatja őt?

A gyermek ebben a korban nem analízist, hanem „mágikus érintést” vár. Ez a nagy alkotások művészi hatásán át érhető el.

Toldi az első művészi embertanulmány iskolai életében. Nagyszerű tagolásban exponált lélektani igazságait lassított menetben szemléli. A gyermek ebben a korban morális beállítottságú. Kérdései két téma körül gyűrűznek: 1. ki a jó és ki a rossz ember? 2. Hogyan követi a bűnt a bűnhődés? — Ez a két kérdés válik viták kirobbantójává. Még nem az árnyalati finomságok, hanem a nagy ellentétek kötik le. Konkrét kérdéseire konkrét magyarázatot, egyenes feleletet keres. Igen izgatja őket minden évben Miklós és György ellentétes lelkisége. Nagy feszültségben robban ki a vita. Ítélszéket tartanak György felett. Két csoportban tömörülve alkotják meg György vádját és védelmét. — Felkészülnek a védelemre, de a vádló csoport élesen támad, s a védelmet erőteljesen, egyenes érvekkel szerezli le. — Tiszta helyzetet kíván a serdülő, s csak az azonnali bűnhődés elégíti őt ki.

A 14 éves gyermek szemében Toldi jellemének megalkotásában a következő szempontok fontosak:

- a) Az ifjú, erőteljes, hősi élet megindulása.
- b) Az akadályok s a velük szemben folytatott harc. (Ezen a ponton a gyermek teljes részvételére számíthatunk. Valósággal remeg azért, hogy a hős diadalhoz jusson, hogy igazsága kiderüljön.)
- c) A jó és a rossz világos megkülönböztetése.
- d) A bűn és bűnhődés. (Purifikáló hajlama e korban igen erős.)
- e) Az isteni gondviselés szerepe, földöntúli hatalom csodás segítsége. *A jó győzelmében való föltétlen hit.*
- f) A cél elérése: *a hős jutalma.* Feltétlen elvárja a gyermek a hőstől a sikert, és azt, hogy ez személyes erőfeszítésének gyümölcse legyen.

Az a kérdés merült fel előttem, milyen mértékben képes a 14 éves gyermek a történeti vagy irodalmi személyiséget jellemezni, cselekedetének rúgóját láttatni.

A jellemzés módszere sztatikus, ha a tulajdonságokat elemezzük, — ellenben dinamikus, ha azokat történésben, drámai fordulópontokon mutatjuk be. Sztatikus jellemábrázoláshoz az elvonás és általánosítás magasrendű műveletei szükségesek, azaz tökéletes átfogás és általánosító viszonyítás az elbírálásban.

A 14 éves gyermek átfogó jellemlátásra nem képes. Csak a kirívó, exponált, fordulópontszerűen döntő mozzanatokot veszi észre. Ezeket a cselekvésközpontokat ösztönszerűen a dinamikus jellemlátás módszerével formálja meg.

Lássunk egy-két példát:

Repül a kő... Toldi Miklós eltörte az önuralom páncélját. Elhajította a követ, azt a követ, mely végzetes életére. Belefojtotta haragját, dühét, minden keserűségét egy kő dobásába, mely, Isten tudja, mit hoz? S a kő repült, repült, végzetes csapást mérve egy vitézre, megpecsételve Miklós lelkét a gyilkosság bélyegével.

Miklós lelke.

Akkor a legveszedelmesebb a dühöngő lelke, mikor még nem csapkod, ordít, pusztít, hanem magában forrong, sötétben néz, mint dühös fenevad, ki prédára les, hogy aztán kitölthesse dühét. Miklóst is ez a belső forrongás vette hatalmába, mikor látta a fegyveres vitézeket, kik között ő is lehetne.

Mint egy kitörni akaró tűzhányó, úgy állt ott, mereven, sötétben nézve maga elé. Erei kidagadtak homlokán. És mégsem tört ki, magába fojtott minden dühöt, elkeseredést. Emberfeletti erő kellett ehhez, lassan, döngő léptekkel indult haza...

Legjobban érdekelte őket a célhoz jutás mozzanata. Ezen a ponton valósággal diadalt ültek, osztottak Miklóssal az örömben s a teljesülésben.

„Miklós a révben! — Beérkezés!” címmel írják feldolgozásukat jelentős felkiáltójel s pontok kíséretében.

Magáról Miklósról így ír egyik feldolgozás: „Mikor Miklós átlépett a lelkében felépített álomvilág kapuján, belépett a valóságba, a győzedelmes jelenbe. Elérte azt a célt, melynek elérésében nemcsak a saját erejére, hanem édesanyja szeretetére és segítségére s az isteni gondviselés erejére is szüksége volt. Átlépte az első kaput és újra elindult, de már fényesebben és bátrabban: tovább!...”

Itt újra látjuk az élet misztikus beállítottságának érzését és a saját célt kereső érzésükkel való azonosítást.

Ezek a tapasztalatok azt akarták bemutatni, hogy egy bizonyos tárgykörben, az anyag gyermektanulmányi megfigyelésekre támaszkodó globális rendezése mellett, milyen volt a 14 éves gyermek spontán reagáló magatartása.

Nem normát akartam felállítani, csak az Új Iskola tapasztalatait közölni azokkal, akik gyermektanulmányi szemmel nézik az iskolai munka élménynyújtó és élménykiemelő folyamatát.

Ellentétek megtalálása a 10—14 éves korban.*

Közli: Cser János dr.

A gyermek- és ifjúkor nyelvének kimerítő vizsgálata egyik legégetőbb feladata a magyar gyermektanulmánynak. A nevelésnek és tanításnak egyik leghatalmasabb eszköze a nyelv, amelynek pedagógiai vizsgálatával nálunk inkább csak a cél, illetőleg a nevelő-érték szempontjából foglalkoztak. Általános és gyakorlati szempontból is hasznosítható adataink a gyermek, illetőleg a nevelt nyelvről még nincsenek. A háború előtt megindult kezdeményezés után *Kenyeres Elemérben* a legújabb idők egyetlen számottevő korszerű készütséggű kutatóját is elvesztettük, ezért az alábbi adatok, noha nem annyira a nyelv fejlődése, mint inkább az értelmesség vizsgálata szempontjából dolgoztuk fel őket, érdeklődésre tarthatnak számot és nagyobbarányú kiszélesítést kívánnak.

1. **A próba ismertetése.** — A gyermek nyelvi fejlettségének megállapítása az általános intelligenciavizsgálatnak többnyire nélkülözhetetlen része. Nagyobb méretekben először *Alice Descoedres* foglalkozott vele (*Le développement de l'enfant de deux à sept ans*. Neuchatel—Paris, 1921.) és ma már minden jelentősebb próbasorozatnak fontos és jól bevált részét alkotja. Az ellentétek megjelölése természetesen csak egy kicsiny része a nyelvi fejlettséget vizsgáló eljárásoknak s főké-

* Folyt. közl. a Ped. Szem. lélektani laboratóriumából.

pen a szókincs terjedelmének és a fogalmak pontosságának megállapítására szolgál. Így szerencsésen kiegészíti a szövegkiegészítés-próbát, amely viszont inkább a kifejezések, szavak viszonybaállításához szükséges lelki jelenségek tanulmányozására alkalmas.

Vizsgálatunkhoz a próbát egy amerikai sorozatból vettük át (*Stockbridge and Trabue: Measure Your Mind*. Copyright 1920, by Doubleday, Page and Company; a fordítást, illetőleg átdolgozást *Kováts Albert dr.* tanár, intézetünk asszisztense végezte). A próba abból áll, hogy rendszerint fokozódó nehézségi sorrendben álló szavaknak ki kell találni az ellentétét. Miként az analógia-próbának, ennek is két fajtája van:

a) az ellentétet teljesen önállóan kell megtalálni és leírni; ez a *produktív ellentét-alkotás*;

b) az ellentétet megadott négy-öt fogalom közül kell kiválasztani (aláhúzással); ez a *kritikai ellentét-alkotás*.

A produktív ellentét-alkotásnál, ahol a szavakat le kell írni, jelentős szerepe van az írássebeségnek is, amelynek következtében bonyolultabbá válik a próba, amennyiben a teljesítmény nemcsak az értelmi munka sebességétől, hanem az íráskészségtől is függ. A kritikai ellentét-alkotás viszont épen magát a megtalálást, mint legmélyebb értelmi folyamatot rekeszti ki, s pusztán csak összehasonlító szellemi munkával jár. Minthogy az analógia-próbánál a kritikai fajtát alkalmaztuk, az ellentét-alkotásnál a produktív típust választottuk, hogy ezzel is bizonyos mértékig egyensúlyozzuk sorozatunk próbáit.¹

A fordítás különösen a nyelvi próbáknál okoz nagyobb nehézséget, amit ebben az esetben is sajnálattal kellett tapasztalunk. Elsősorban is szembetűnik, hogy az egyes szavak nem nehézségi sorrendben következnek egymásután, ami már az eredeti próbánál is valószínűtlennek látszott. Ezen kívül nyelvi nehézségek következtében néhány szót meg is változtattunk. A sorozatban azonban így is maradtak jelentéktelen hibák, amelyeket a gyakorisági statisztika segítségével lehet majd kiküszöbölni. Erre azonban más alkalommal térünk rá.

A próba a következő:

1. jó	21. vad
2. gazdag	22. erő
3. kicsi	23. ártatlan
4. új	24. bölcsesség
5. kemény	25. pozitív
6. sötét	26. hiányos
7. piszkos	27. régi

¹ V. ö.: Az analógia-érzék kísérleti vizsgálata c. tanulmányunkkal. „A Gyermek és az Ifjúság” 1934. 4–6. sz. 107. l.

8. beteg	28. kudarc
9. észak	29. fősvény
10. üres	30. konkrét
11. húzni	31. részrehajló
12. helyes	32. szorgalmas
13. kezdet	33. takarékos
14. keskeny	34. hamis
15. reggel	35. gög
16. sehol	36. serény
17. elavult	37. kétely
18. elfoglalt	38. homogén
19. emelkedik	39. konok
20. síma	40. rokon

Helyes megoldások: 1. rossz, 2. szerény, 3. nagy, 4. régi, 5. puha, 6. világos, 7. tiszta, 8. egészséges, 9. dél, 10. tele, 11. tölteni, 12. hibás, 13. vég, 14. széles, 15. este, 16. mindenhol (mindenütt), 17. újszerű (új, korszerű), 18. szabad, 19. süllyed (ereszkedik), 20. érdes (göröngyös), 21. szelíd, 22. gyengeség (gyenge $\frac{1}{2}$ pont), 23. bűnös (vétkes), 24. oktalanság (butaság, buta $\frac{1}{2}$ pont), 25. negatív, 26. teljes, 27. új, 28. siker, 29. tékozló, 30. absztrakt, 31. pártatlan (igazságos), 32. lusta, 33. pazarló, 34. igaz, 35. alázat, 36. rest (lusta), 37. bizonyosság, 38. heterogén, 39. engedékeny, 40. idegen.

Mint a megoldásokból is látjuk, nehéz egyértelmű ellentéteket találnunk a próbában előforduló szavakhoz. Ez kétségkívül a próba hátránya, amely mint már jeleztük, nyelvi nehézségből keletkezik. Az értékeléskor a határozatlanság elkerülése végett csak a fent megadott helyes feleletekkel egyező megoldásokat fogadtuk el, még akkor is, ha csak kis árnyalatban is tértek el azoktól. Ebből mindenesetre azt a tanulságot is levonhatjuk, hogy az ilyen irányú nyelvi kutatásokba nyelvészeket is be kell kapcsolnunk, mint ahogy a lélektan — a gyermeklélektan is — viszont hasznos adalékkal szolgál a nyelvtudománynak.

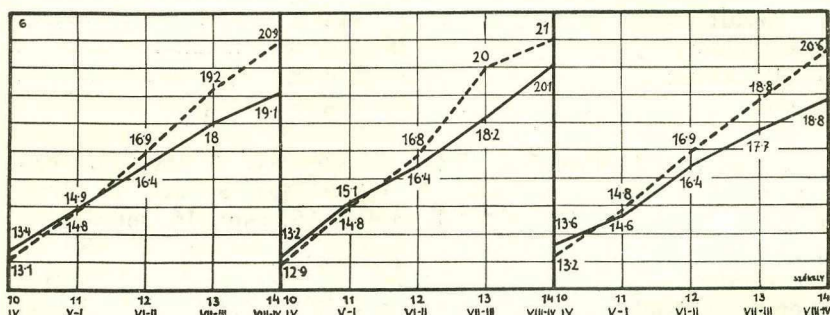
2. A vizsgálat kivitele csoportokban (osztályokban) történt. A próbaízüetben a 6. feladat volt az ellentétek megtalálása és körülbelül 100 percnyi munka után, 8 órai kezdésnél 10 óra felé került rá a sor.

A próba feladása. — *Amint látjátok, szavak vannak ellentétek, s minden szó mellett egy vonal, amelyre írtok kell! Minden szó mellé odairjuk az ellentétét! Pl. jönnek mi az ellentéte? (Rossz.) Írjuk oda, s azután tovább minden szó mellé! Ha valamit nem talál sz ki, ne sokáig gondolkozz rajta, haladj tovább! Ha valamit elvétettél, húzd át és írd fölé a jobbnak tartott szót! Írjátok úgy, ahogy általában szoktatok! Most az*

egyszer nem kell nagyon törődnötök a külalakkal! Ceruzát fel! Rajta!

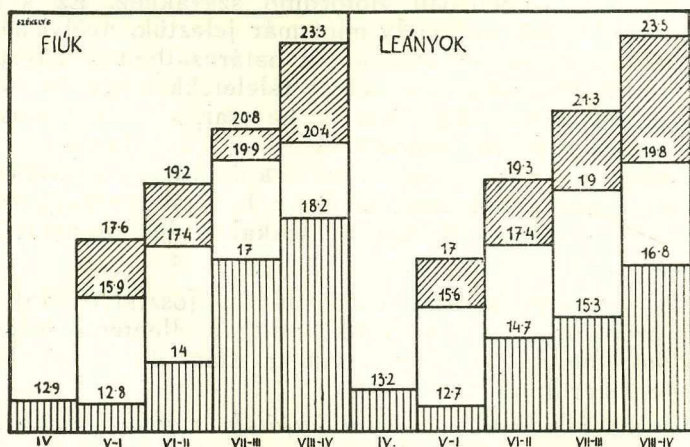
Idő: 4 perc. Utána: Állj! Ceruzát fel!

3. Az értékelés a megadott helyes megoldások alapján történik; minden helyes szó 1 pontot jelent és a helyes megoldások összege teszi ki a pontok számát. Elvértve fél pontot is adtunk, de a lehetőséghez képest kerülni igyekeztünk az ilyen bonyolítást.

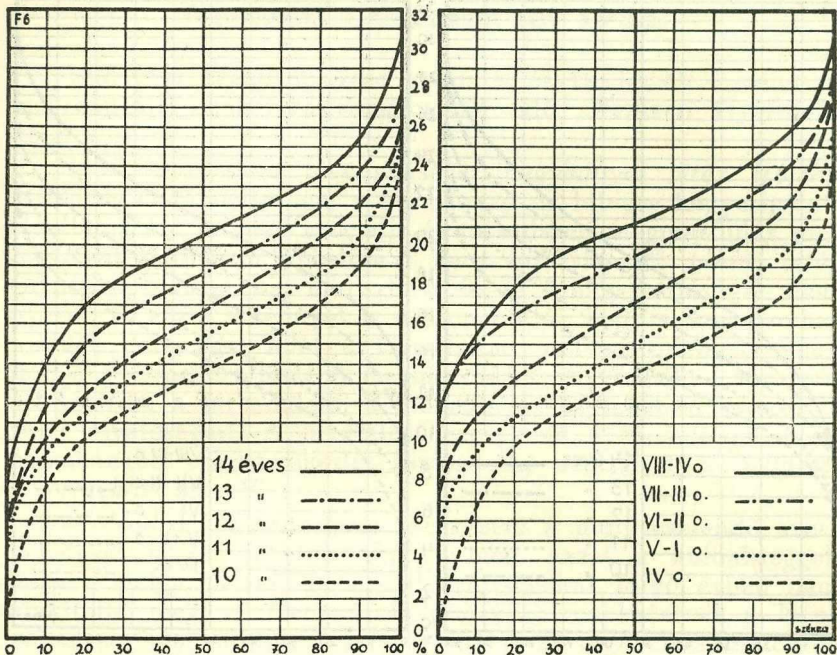
1. ábra. — Az ellentétek megtalálásának fejlődése a 10—14 éves korban (folytonos vonal) és osztálycsoportok (szaggatott vonal) szerint.

Abb. 1. — Die Mittelwerte der Gegensatztesterggebnisse in den 10—14jährigen Alters- (ausgezogene Linie) und in den entsprechenden Klassen- (gebrochene Linie).

2. ábra. — Az ellentétek próbájának átlageredményei iskolafajták szerint. Függőleges árnyékolás: népiskola, üres mező: polgári iskola, ferde árnyékolás: középiskolák.

Abb. 2. — Die Mittelwerte der Gegensatztesterggebnisse in den verschiedenen Schulgattungen. Senkrechte Schraffierung: Volksschule, leeres Feld: Mittelschule, schräge Schraffierung: höhere Schulen. Knaben, Mädchen.

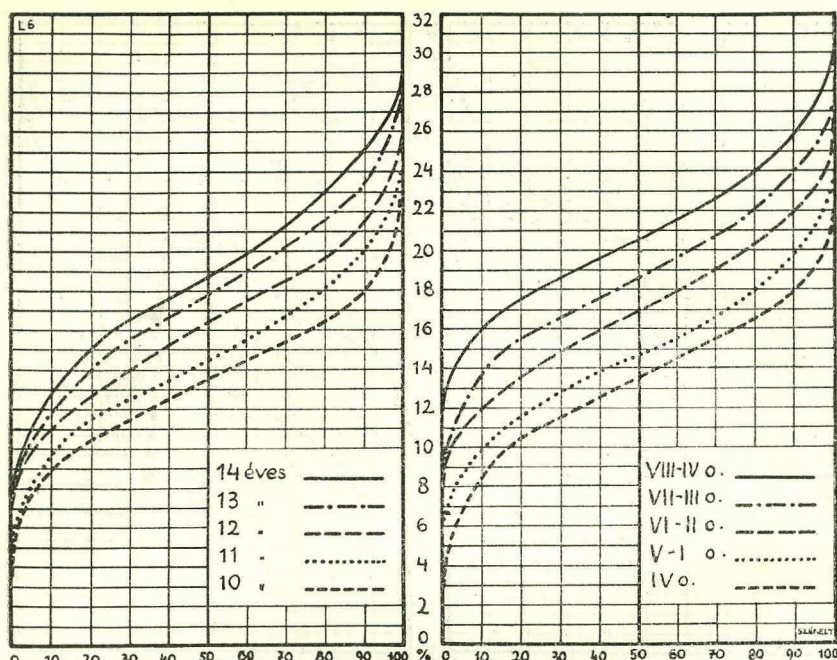

3. ábra. — Fiúk értékelő táblázata az ellentétek próbájához a 10—14 éves kor- és osztálycsoportokra.

Abb. 3. — Bewertungstabelle für Knaben zum Gegensatztest (Alters- und Schulklassengruppen in 10—14. Jahren).

4. Következtetések.² A számtani átlagokból szerkesztett fejlődésvonalak általánosságban itt is egyenleteseknek mondhatók (l. 1. ábra). A kor- és osztálycsoportok menete ezúttal is megerősíti az előző próbáknál tapasztaltakat, azaz: az osztálycsoportok fejlődésvonala meredekebb, mint a korcsoportoké, tehát az iskola kiválasztó, illetőleg fejlesztő hatása e téren is megállapítható. A gyengébb tanulók ugyanis, mint erre már előbb is rámutattunk, lemaradnak és ezzel a magasabb osztályok szintje emelkedik a megfelelő korcsoportokéval szemben. A két nem között csekély eltérés észlelhető, amely tendenciájában ellentétet mutat. A fiúk a 10. és 11. év között gyorsabban, ugyanakor a lányok lassabban fejlődnek. A 12. évben egy szintre érkeznek, s ettől fogva a fiúk fokozatosan javulva mindinkább elhagyják a lányokat, úgyhogy a lányok a 10. évet kivéve mindenkor gyengébbek (s csak egy esetben egyenlők) a fiúknál. Ha most ezt összevetjük Románé Goldzieher Klárának az írás sebességére vonatkozó tapasztalataival

² A tanulók számát és csoportosítását lásd: „A Gyermekek és az Ifjúság” 1934. 4—6. számában, 112—113. lap.

4. ábra. — Leányok értékelő táblázata az ellentétek próbájához a 10—14 éves kor- és osztálycsoportokra.

Abb. 4. Bewertungstabelle für Mädchen zum Gegensatztest (Alters- und Klassengruppen in 10—14. Jahren).

(Az írás kísérleti vizsgálata. Első közlemény. „A jövő útjain”, 1934. Külön is.), mely szerint a leányok gyorsabban írnak, mint a fiúk, akkor határozottan megállapíthatjuk, hogy a fiúk az ellentétek megtalálásában a 10. életévet kivéve, *jobbak* a leányoknál. A fiúk e téren is fokozatosan javulnak; ehhez hasonlóan a számsor- és szövegkiegészítés-próbákkal kapcsolatban szintén észleltünk.

Az iskolafajták szerinti eredményeket a 2. ábra tartalmazza, amely világosan mutatja a három iskolafajtába járó gyermekanyag közti különbséget. A népiskola IV. osztálya után következő V. osztály mind a fiúknál, mind a leányoknál gyengébb az előző évnél. A népiskola VIII. osztálya pedig csak alig valamivel jobb a középiskola I. osztályánál. Ebből minden egyéb érv nélküi is képet alkothatunk a fővárosi népiskolák felső tagozatába járó gyermekek értelmi fejlettségéről, annál is inkább, mert az összes eddigi vizsgálataink hasonló megállapításokat eredményeztek.

5. Az értékelő táblázatok kezelése azonos az előbbi próbáknál bemutatott eljárással. (L. folyóiratunk előző számait.)

Nemzeti Gyermekhét 1935.

Budapest Székesfővárosa május 5. és 12. között ismételtén megrendezte immár hagyományossá váló „*Nemzeti Gyermekhétét*“.

1. A mozgalom fővédnökségét *nagybányai vitéz Horthy Miklósné* Ő Főméltósága, a kormányzó úr hitvese kegyeskedett elvállalni, aki minden szociális és társadalmi megmozdulás melegszívű segítőkezű apostola. Védnökül sikerült *jáktai vitéz Gömbös Gyula* m. kir. miniszterelnök úr ő nagyméltóságát megnyerni, és ezzel a ténnyel is dokumentálni, hogy a kormányhatóságok csak úgy, mint a társadalom, milyen jelentékenyek ítéli a gyermekért történő megmozdulást. A védnökök soraiban ott találjuk a társadalom, a tudományos és szociális munkatérület kiválóságait. A hivatalos szervek és a társadalom közti összehangolt együttműködés biztosította ezúttal is a *Nemzeti Gyermekhét* sikerét.

A Nemzeti Gyermekhét szervezete a múlt esztendő szervezetével azonos módon alakult meg, azzal a különbséggel, hogy a polgármester úr a szakbizottságokat folyó évben nem alakította meg. A Nemzeti Gyermekhét munkatervét a Népművelési Bizottság készítette el, s azt a 29 tagú elnökségnek és a 112 tagú Elnöki Tanácsnak ülésén bemutatta, s jóváhagyás után végrehajtotta.

Gyors ütemben alakultak meg ezután a kerületi előjárók elnöklete alatt a *Nemzeti Gyermekhét Kerületi Bizottságai* (11 bizottság, 586 taggal), amelyek a kerület társadalmának széles rétegeit nyerték meg a mozgalom számára. Hatékonyan vették ki részüket a Nemzeti Gyermekhét munkájából a főváros pedagógusai, az iskolák igazgatói, a tantestületek, a rendkívüli szülői értekezletek előadói, a játéktéri vezetők s a játéktereken szolgálatot teljesítő cserkészcsapatok is.

A *Nemzeti Gyermekhétnek, kettős célkitűzésének* megfelelően, kettős feladatot kell megoldani. Egyik feladata: a *társadalom érdeklődését* felhívni a *gyermek* sorsával kapcsolatos jogi, társadalmi, egészségügyi és nevelésügyi vonatkozású kérdésekre, másik feladata *örömet* szerezni a *gyermeknek* nevelő értékű élmények formájában.

I. A társadalom érdeklődése felkeltésének eszközei.

1. A *Nemzeti Gyermekhét vidám és színes plakátjai* Jeges Ernő festőművész tervei alapján készültek el, s 3000 példányban, háromféle szövegezésben kerültek az utcára. Az első a játéktéri munka, a második a gyermekszórakoztatási mozgalom,

a harmadik pedig a felnőttek számára rendezett előadásokra hívta fel a figyelmét.

2. Többen tartottak *rádióelőadásokat a Nemzeti Gyermek-hét* szolgálatában. *Liber* Endre h. polgármester, a Nemzeti Gyermek-hét h. elnöke az Anyák Napjáról emlékezett meg, *Novágh* Gyula h. népművelési felügyelő, a Nemzeti Gyermek-hét ügyvezető igazgatója a mozgalom keletkezését, történetét, célkitűzéseit, eddigi eredményeit és jövő terveit ismertette. A Gyöngyösi-úti játéktérről való *helyszíni közvetítés a Nemzeti Gyermek-hét* egyik legsikeresebb akcióját, a játéktéri munkát mutatta be a nagyközönségnek.

3. A városmajori játéktéren szervezett munka több mozzanatát, a főváros uzsonnáztatását, a főváros vezetőségének játszóterei látogatását kedves képekben örökítette meg a *Magyar Filmhiradó*.

4. A *Nemzeti Gyermek-hét sajtója* már előzetesen tevékeny részt vett a nagyközönség tájékoztatásában, a *Gyermek-hét* időtartama alatt pedig nem volt olyan nap, amikor valamilyen formában ne számolt volna be a Gyermek-hét időszerű eseményeiről. Újsághír, cikk, riport, fotoriport hívta fel a közönség figyelmét a Gyermek-hét különféle eseményeire. A szaksajtó megfelelő formában főképpen az elhangzott előadások közlésével vette ki részét a Nemzeti Gyermek-hét ismertetéséből.

5. Ezenkívül a Népművelési Bizottság a Nemzeti Gyermek-hét munkatervét, *Tobisch* Ilona festőművész művészi fejlécével, kinyomattatta 1000 példányban, valamint 500 példányban *Imre* Sándor dr. egyet. ny. r. tanár és *Bognár* Cecil dr. egyet. ny. rk. tanár által írt „A családi élet hatása a gyermek sorsára” című előadásvázlatokat.

6. A Nemzeti Gyermek-hét bevezetője, megnyitója a Budai Vigadóban május 5-én megtartott **díszülés** volt, amelyen *nagybányai vitéz Horthy Miklósné* Ó Főméltósága, a kormányzó úr felesége is megjelent. *Sipőcz* Jenő dr. főpolgármester a Nemzeti Gyermek-hét díszelnöke, elnöki megnyitójában a mozgalom jelentőségét méltatta.

Szendy Károly polgármester, a Nemzeti Gyermek-hét elnöke tartotta meg ezután előadását „A gyermek a jövő záloga” címen. — Joggal nevezik — mondotta — a huszadik századot a gyermek századának, mert hiszen a gyermek iránti érdeklődés soha nem volt nagyobb, mint manapság. Az érdeklődés növekedésével kapcsolatban azonban gondjaink és kötelezettségeink is megnövekedtek, mert világossá vált, hogy a gyermek jövője egyet jelent a nemzet jövőjével. A magyar gyermekekre pedig kétszeresen gondot kell fordítanunk és e súlyos feladatot az iskola egymagában megoldani nem tudja. Ehhez a szülők és a család odaadó támogatására van szükség, s így a nemzetek sorsa a családok sorsán fordul meg. Ezért tartja legfontosabb

kötelességének, hogy a Nemzeti Gyermekhét fő kérdései közül a *szülői hivatás és felelősségérzetre való nevelés* gondolatát emelje ki.

Mínthogy a családban döntő szerepet játszanak a szülők, a szülői hivatás helyes betöltésén fordul meg a családi nevelés sorsa. Erre azonban az iskola nem készíthet elő, noha többféle ilyen irányú kísérlet történt, a szülők nevelésében elért eredmények még nem mondhatók kielégítőnek. Ezek a meggondolások indították őt arra, hogy az illetékes egyházi és tanügyi hatóságokkal karöltve az összes budapesti iskolákban szülői értekezlet formájában foglalkozzanak a családi élet és a gyermek sorsa közötti összefüggés kérdésével. Így közel 300 iskola útján egyszerre került ugyanaz a gondolatfejtés a szülői társadalom elé, mely előadásoknak célja volt ráeszméltetni a társadalmat a szülői hivatás fontosságára. Majd rámutatott arra, hogy a gazdasági válság és a családi élet válsága ugyanazon forrásból táplálkozik, még pedig a vallásosság és az erkölcsi élet meglazulásából. Csakis az erkölcs, a krisztusi szellem, az önfeláldozó szeretet, a közösség önzetlen szolgálatának gondolata vezetheti ki a családokat, a nemzeteket a válság sodrából.

Tasnády Nagy András államtitkár, a Vallás- és Közoktatásiügyi Miniszter képviselője ünnepi beszédében „A családi élet hatása a gyermek sorsára”. címen a szülői feladatokról beszélt. Előadásában a francia forradalom óta érvényesülő szabadságéscsmény értelmezését, jó és káros hatását fejtegette. Elismerte annak szolgálatait, de éles látással mutatott rá az egyéni érdek túlzó szolgálatának közérdeket elhomályosító voltára, a nemzeti társadalom összetartó erőire tett lazító hatására, amely legvégül is a nemzeti társadalom legkisebb alkotó eleme, a család meginduló bomlására vezetett. Ezért sokszorosan szükségesek azok az intézkedések, amelyek a család védelmét szolgálják, mert ez egyben a gyermeknek, a család egyik legfőbb összetevőjének is a védelme.

A család legtöbbször döntően befolyásolja a gyermek egyéniségének kialakulását. Ezért még a legjobb iskolák sem pótolhatják a nemzetnevelés nagy munkájában a család közreműködését. Egyben viszont semmiféle iskola nem képes teljesen ellensúlyozni az iskolán kívüli káros hatásokat. Mégis azt látjuk, hogy a szülői hivatásra készülnek a legkevesebbé elő az emberek. A helyes családi neveléshez sok-sok ismeretre, de még több ránevelésre van szükség, mert a gyermek sorsa azon fordul meg, milyen a testi és lelki felkészültsége. Ezért minden erőnkkel a családi megújulás érdekében kell munkálkodnunk, amely testben és lélekben egészséges, dolgozni tudó és szerető nemzeteket teremt, s teremt boldog, új nemzeti életet is.

Végül *Liber Endre* h. polgármester, a Nemzeti Gyermekhét h. elnöke, a részletes programot ismertette.

A népes díszülésen a gyermek sorsával foglalkozó minden hatóság, intézmény, társadalmi egyesület képviseltette magát.

7. A *Zeneművészeti Főiskolán megtartott nyilvános értekezlet* a gyermekkel kapcsolatos egyik legkorszerűbb kérdéssel, a gyermek és a család viszonyával foglalkozott.

Az értekezleten *Szendy Károly* polgármester elnöki megnyitója után *Kornis Gyula* dr. egyet. ny. r. tanár „A család és a gyermek” című előadása került sorra, amely minden aktuális vonatkozású nevelésügyi problémát megvilágított. Az előadás-hoz *dr. Petri Pálné*, a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt társelnöke, *Csorna Kálmán* dr., a Székesfővárosi Árvaszék elnöke és *vitéz Faragó Ede* dr. vezető cserkésztsízt szólottak hozzá jogi, társadalmi és a szociális nevelés szempontjából.

Szülői értekezletek.

8. Az elmúlt esztendőben a Nemzeti Gyermekhet 22, a gyermek sorsával kapcsolatos különböző kérdéstről szóló előadást rendezett. A folyó esztendőben az illetékes állami, városi és egyházi tanügyi hatóságok egyöntetű rendelkezése alapján a székesfőváros területén lévő valamennyi alsó és középfokú iskola rendkívüli *szülői értekezletet* tartott. Gondolatmenetének kidolgozására *Bognár Cecil* dr. egyet. rk. tanár és *Imre Sándor* dr. egyet. ny. r. tanár kérettek fel.

II. Gyermekszórakoztatás és ajándékozás.

1. Az elmúlt esztendőben a Székesfőváros Népművelési Bizottsága, *Király Kálmán* tanácsnok hathatós támogatásával, 22 székesfővárosi téren szervezte meg a gyermekfoglalkoztatást. A folyó évben 25 téren indult meg a munka a mult évben szerzett tapasztalatok és felmerült kívánalmak figyelembevételével. Szállt a dabda, repült a babzsák, forgott a karika; körjáték, vidám verseny, dal és mese tette vidámmá a délutánokat. 68 vezető, 68 csoportban, 6 napon keresztül, naponta átlag 4917 gyermekkel, tehát a Gyermekhet alatt *összesen 29.504 gyermekkel játszott*. A játszótéri foglalkoztatás a szülőtársadalom kérésére s a gyermekek öröme, a játszótéri vezetők önzetlen áldozatkészségéből a mult esztendőben, július és augusztus hónapokban, 12 játszótéren folytatódott és a folyó esztendőben is tervezi a Bizottság annak a nyári hónapokban kibővített keretek között történő beállítását.

2. *Uzsonnáztatás.* *Schuller Dezső* tanácsnok megértő és segítő támogatása lehetővé tette úgy, mint a mult esztendőben, hogy a *Nemzeti Gyermekheten* 10.000 uzsonna kerüljön szétosztásra a főváros gyermekei között. 10.000-szer 2 dl. kakaó és 10.000 kifli vándorolt át a kis gyermekkezekbe, és felejthetetlen látványt nyújtott a szalmaszálon kakaót szívó gyerme-

kek boldog, derős tömege. A kerületi Bizottságok sem maradtak el találékony szeretetükkal a Székesfőváros uzsonnáztatása mellett. 9340 uzsonnát osztottak ki, ezenfelül 7300 pék- és 780 cukrászsüteményt, 3062 csomag különböző élelmiszert (húsfélét, csemegét, tápszert stb.). Tudunk egy munkásról, ki a Gyöngyösi-úti gyermekek részére peracet vásárolt, egy rózsadombi hölgyről, aki villájában gyönyörűen terített asztala mellett haboskávával vendégelte meg a kis meghívottakat, dunaparti hotelekről, hol ez alkalommal a játszótéri gyermekek vonultak fel a hosszú asztalok mellé. És se szeri, se száma a meghatóbbnál meghatóbb mozzanatoknak, amelyben a társadalom gyöngéd és megható jósága nyilatkozott. A Gyermekehét alatt 19.340 uzsonna és 11.430 élelmiszercsomag került kiosztásra.

3. A Kerületi Bizottságok ötletes és buzgó gárdája mintegy 5000 drb. *játékot* ajándékozott a gyermekek számára a megértő vállalatok, cégek, kereskedők jóvoltából.

4. Hogy az öröm általános ünnepéből a beteg gyermekek se maradjanak ki, a Népművelési Bizottság valamennyi *gyermekkórházban*, illetőleg valamennyi kórház *gyermek-osztályán* Altay Margit, B. Czeke Vilma és B. Radó Lili közreműködésével mesedélutánokat rendezett.

5. A m. kir. Operaház rendkívüli gyermekelőadásai. A Népművelési Bizottság felkérésére a M. kir. Operaház A Nemzeti Gyermekehét alkalmából két rendkívüli gyermekelőadást rendezett, mindkét alkalommal a Jancsi és Juliska és a Baba-tündér került bemutatásra. Az ámuló szemű boldog nézősereg sorában ott voltak a városszéli telepítés szegény gyermekei, a fővárosi árvaházak növendékei, napközi otthonok és gyermekvédelmi intézmények kis pártfogoltjai, kik nem is tudták, hogy a fénylőruhájú babatündért, a félelmetes Vasorrú bábát avagy a muzsika s a ritmus szépségeit élvezzék-e jobban. Mint a Bizottsághoz eljutott egyik levél mondja: „Még sohasem láttunk ilyen szép épületet”. S a többi néző: „Még sohasem látott ennyi boldog, hálás gyermeket”.

6. A Népművelés Meseszínházának előadásai. A téli jól bevált gyakorlat alapján a Népművelés Meseszínháza két gyermekelőadást rendezett a *Budai Royal* filmszínházban és az *Uránia* filmszínházban.

Pedagógiai értékű, apró egészségügyi és ismeretterjesztő filmek, válogatott színes mesefilmek, B. Czeke Vilma meséi, s Pataky Mária dr. daldiapozotívekkel irányított énekeltetése szó-rakoztatták a jól mulató gyermekeket, akik között hatalmas perecekkel kis kezükben ott voltak a Jugoszláviából kiüldözött s a Fehérsas-téren elhelyezett apróságok is. A *Budai Royalban* a mozi tulajdonosának vendégszeretete minden látogatót sajtos zsemlyével ajándékozott meg. A Kerületi Bizottságok szervezésében a *Casino, Royal Apollo, Gloria, Simphon, Hunnia* moz-

góképszínházak, valamint a Magyar Tanítók Otthonának *Kultur* mozgója rendeztek még *ingyenes* gyermek-filmelőadásokat.

7. *Kovácsházy* Vilmos tanácsnok megértő támogatása lehetővé tette, hogy a *Nemzeti Gyermekhét időtartamára* a Székesfőváros Állat- és Növénykertje *ingyen* megnyissa kapuit a gyermekek előtt. 2000 gyermek kapott csoportos kedvezményt és mintegy 5000 gyermek látogatta meg szülőik kíséretében. A Kerületi Bizottságok révén pedig 2500 gyermek vett részt *cirkuszelőadáson*, tekinthette meg az *Angolpark* és a *Városliget* *mutatványos bódéit*, akiket gazdagon megvendégeltek a helyszíni vendéglős testületek.

A Székesfővárosi Népművelési bizottság kitünő szervezésével lebonyolított óriási megmozdulás nagyban hozzájárult a hatóságok és a társadalom felelősségéhez, s minden reményesség megvan arra nézve, hogy e nemes célzatú mozgalom hamarosan országossá válik és felöleli az *egész magyar* társadalmat.

N. B.

FIGYELŐ.

Horthy Miklós Kormányzó Úr Ó Főméltósága a baranyai Anyák Napján megrázó erejű szózáttal fordult a magyar társadalomhoz s az egész ország tiszteletét, megbecsülését és háláját tolmácsolta azoknak a magyar anyáknak, akik híven és önfeláldozóan megtették a maguk anyai kötelességét. Egyben szomorúsággal eltelve ítélte el az egyke család-, fajta- és nemzetromboló hatását mélységes igazsággal hangoztatva, hogy „aki elbukik a küzdelemben, az hős, de aki önmaga ítéli pusztulásra saját fajtáját és engedi át másnak ősei örökét, az sem szánalomra, sem megbecsülésre nem tarthat számot.”

A Katolikus Nagygyűlés. Csodálatos isteni erő élteti a katolikus vallást. Korok jönnek, korok mennek, generációk tűnnek el, hogy újaknak adjanak helyet, melyek új ideák felé törtetnek a régi elhamvadt eszmények romjain: a katolikus vallás a változások felett szilárdan áll. Két évezred van a vállán és mégis mindig mai, mindig új, mert az örökkévalóság útján jár és az Isten felé igyekszik. Ez adott neki erőt a legkülönbözőbb korokban, a legnagyobb megrázkódtatások után, hogy a füstölő romok között észrevétlen, magától értetődöttséggel mindig az élre álljon és ébren tartsa az emberekben a hitet.

Erre a háború utáni szánalmas életben is nagy szükség van. Elfásultak az emberek. Lehajlott a fejük, meggörnyedt a hátuk. Nehéz az élet. A munka és a gond igájába görnyedt

apa és anya ajkáról eltűnt a megértés, a szeretet mosolya és a bérház-börtönök celláiból az üde gyermekkacagás. Házasságokat úgy kötnek és bontanak, mint a tőzsdén az üzleteket; ki rövidebb, ki hosszabb lejáratra. Lehetőleg gyermek nélkül. A gyermek gátolja a szabad mozgást.

Fogadó órára beállít egy apa. (Ritka jelenség. Rendesen anyák jönnek.) Beszélgetünk a fiáról. Egyetlenke. Csendes, félszeg legényke. Megállapodunk: pajtásra volna szüksége. Ha a családban nem, hát a családon kívül. — „Bizonyára van a házban hasonló korú gyerek, kivel néha-néha Sanyi is eljátszogatna” — mondom. Fantasztikus és hihetetlen: nincs. A harminchat lakásban csupa kettős kereső házaspár lakik, de gyerek csak egy az egész házban: Sanyi, — no meg a vicinek a fia. De avval Sanyi nem játszhat...

Igaza van Glattfelder Gyula püspöknek: „Bizonyos, hogy a kenyérgkérdés nagy szerepet játszik az erkölcsi világválsággal kapcsolatban, amely a bölcső körül dúl, de amikor erős hitű szegények előteremtik az energiát a több élet számára, míg enervált gazdagok pártütökké válnak a jövővel szemben, akkor a nyilvánvaló a hit ereje a kérdéssel kapcsolatban...” (L. e számunk vezető cikkét.)

Beteg a társadalom alapja: a család és kiveszöben a világ legszebb virága: a mosolygó gyermekarc, mert megfakult, elernyedt az emberekben a hit.

A katolikus egyház hamar felismerte ezt a szomorú jelenséget és bátor öszinteséggel elsőnek fogott a gyógyításhoz. A tavalyi nagygyűlés a Krisztus oltalma alá helyezett családi élet erősítésén dolgozott. A nagygyűlés művészi képes hirdetéseit rég eltakarta a mindennapi élet áradata: a választási és egyéb hirdetmények sokasága. A nagygyűlésen elhangzott sok-sok értékes megállapítását azonban nem tudta elhallgattatni semmi. Cikkek, könyvek, gyűlések rengetege füzte-fonta tovább a nagygyűlésen felvetett fájó tényeket és segítő eszméket. Vajmi csekély gyakorlati eredménnyel. Valahogy úgy látszott, hogy a nehéz kérdés teljes megoldását egyedül az egyháztól várják. A katolikus felfogás jól tudja, „hogyan a keresztyén életszemléletnek a több gyermeknek több karéj kenyeret és egyáltalán a gyermek számára nagyobb védelmet kell kiküzdeni.” (Glattfelder, u. o.) Ehhez azonban hatékony törvényes rendelkezések segítségére volna szükség, amik eddig egyre késtek.

*

Az idei XXVI. nagygyűlés aztán ismét és félreérthetetlenül elénk állította a lényegét: a pusztulás felé sodródunk, ha nem sikerül a gyermekekkel megáldott tiszta családi élet megteremtése, visszaállítása. És a gyermektől irtózó világ elé példaként a gyermekektől körülvelt Krisztust állította, amint messzehangzó

hangon magához szólítja a csillogó szemű apróságokat: „Engedjétek hozzám a kisdedeket...” Igen, engedjétek. Elsatnyul, eltorzul az élet nélkülök. Ők a házasság lényege. Ez az igazság. Minden egyéb önámítás és csalás. Csalás, amelyért szétzüllött családi étellel, tépett idegzettel fizet a férj és a feleség egyaránt.

Folyóiratunk, amely a mai élet kis száműzöttjeinek: a magyar gyermeknek és ifjúságnak a lelkét kutatja és nehéz sorsával foglalkozik, hívő és alázatos lélekkel állt be annak a seregnek a soraiba, amelynek élén Krisztus haladt a gyermekkel. Megnyugtató és felemelő érzés volt az Ő nyomában járni. Hiszen Ő az út, az igazság, az élet. Ő a szebb és jobb jövő.

Az ünnepi haragszó elszállt, a gyertyák fénye is ellobbant és félő, hogy elfoszlik az elhangzott beszédek sok értékes gondolata is, ha legalább a fontosakat nem rögzítjük, míg tettekké nem alakítja a közvélemény nyomása alatt a végrehajtó hatalom.

A XXVI. nagygyűlés alaphangját az Iparcsarnok előtt tartott megnyitó gyűlés szónokai adták meg.

Serédi Jusztinián hercegprímás a házasság célját a földi élet folytonosságát biztosító gyermekben látja. A hallgatók elé vetítette az emberré lett Krisztus földi szüleinek példaadó életét. Túrtek, szenvedtek érte, hogy életét biztosítsák. De a lelkéről sem feledkeztek meg. Jaj azoknak, akik a gyermeket, mint a házasság egyik célját és gyümölcset bűnös módon lehetlenné teszik, akik igazságtalanok hozzá és megbotránkoztatják. Jaj azoknak, akik nem Krisztus szellemében nevelik a magyar gyermeket, folyék ez a nevelés akár a családban, akár az iskolában. Idézte Pázmányt, aki szerint Krisztus tanítása alapján kell az ifjúvá fejlődő gyermeket az egyház és a haza javára oktatni és nevelni.

József főherceg Krisztus nagy gyermekszeretetéről szólt. Ő alakította ki a régi erkölccsel szemben a gyermek testi és lelki szentségét. Ő volt az, aki a gyermek tisztaságát, ártatlanságát a felnőtteknek is például állította. Krisztusnak ez a gondos szeretete átszállt az egyházra. A kitett és elhagyott gyermekeket már az ő egyház felkarolta és emberré nevelte. Ehhez párosult a legkülönbözőbb tanítórendek nevelő-oktató munkája. A nemzeti kultúrák alapját ők rakták le. A gyermek iránti szeretetből sarjadt a házasság szertségének a gondolata is. Gondoskodásában az egyház addig ment, hogy a szülők elhalálózásának esetére megalkotta a keresztszülők intézményét. Az igazi gyermekvédelem az egyház kebeléből nőtt ki. Mint a múltban, ma is sok feladat vár rá. Sok az üres és szomorú családi fészek. Ahol pedig van gyermek, ott is sok a kívánni való. Fogjon kezét a nemzet az egyházzal. Közös erővel biztosíthatják csak, hogy a gyermekből Krisztusnak és a hazának egyaránt törhetetlen harcosa legyen.

Bangha Béla a tőle megszokott belső tüzrel arról beszélt, hogy a gyermek százada hovatovább a gyermekellenesség kora lesz. Sokat vétenek a gyermek ellen. Pedig a gyermek az államnak, a társadalomnak legnagyobb kincse és legtörekenyebb ékszere. A gyermek a jövő kultúra, a jövő világrend. A jövőnk attól függ, hogy mennyire értjük meg feladatainkat a gyermekvilág helyes irányítása körül. A legtöbb gyermek olyan felnőtt lesz, amilyenné a szülő faragja, amilyenné a környezete alakítja. Sok szülő elfelejti, hogy a gyermek lelkéért is felelős, nemcsak a tettéért. Döbbenetes erővel állította a hallgatóság elé a példa hatalmas formáló erejét és a gyermekért való nagy felelősséget. A szülők és nevelők életiránya, erkölcse, bűne észrevétlenül, de csaknem biztosan belerajzolódik, belemásolódik a gyermek lelkébe és folytatódik az unokák és dédunokák lelkében. Erényeink és bűneink nem hálnak meg velünk, hanem halálunk után is tovább hatnak: építenek vagy rombolnak. Ez teszi a szülők és nevelők felelősségét igazán gigantikussá, drámaivá és szinte megrémítővé.

Az Országház-térre zarándokolt százezrek fekete erdeje zúgta rá az Áment a megnyitó ünnep magasztos célkitűzéseire, kemény igazságaira és *Glattfelder püspök* hatalmas beszédére, amelyet folyóiratunk vezető helyén közlünk.

A Vigadóban tartott nagygyűlésen elsőnek *Kemenes Illés* főigazgató, a Közoktatási Tanács alelnöke, Társaságunk elnöke beszélt. A tapasztalt pedagógus aggodó szeretete sugárzott szavaiból. Szeretet, mely hatalmas erő: az elhivatott vezetők két legfőbb erénye. Vázolta azt a csodálatos melegséget, amellyel Krisztus az elesetteket és a gyermekeket a szívére ölelte. A gyermek szinte Isten országának a követe lett: „Amit egynek tesztek a kicsinyek közül, nekem teszitek”, mondta Krisztus. Ezt az Istennek való szolgálást kell, hogy minden ember átérezze, aki a gyermekhez nyúl. Legfőképpen a szülő és a nevelő, hiszen a gyermek élete tekintélyes szakát a családban és az iskolában tölti. Legyen a család a tisztaság szigete, legyen templom, amelyben a gyermek védelmet talál minden testi és lelki szenny ellen. Ugyanez áll az iskolára is. Az iskola lelki légköre olyan legyen, hogy a gyermek természetfeletti életét támogassa. Ennek a lelki légkörnek legfőbb őre a kultuszminiszter, aki rendeleteivel megértő támoatója a gyermekek testi és lelki védelmének. — A negatív irány mellett a gyermekvédelem pozitív munkát is végez. Ennek legfőbb célja, hogy a gyermeket ránevelje lelki életének tudatos művelésére. Ehhez szükséges, hogy megismerjük a gyermek lelkét és annak életét. Külön világ az, amelyet a felnőtt csak szerető elmélyedéssel közelíthet meg. Abban is dúlnak viharok, abban is halmozódnak megoldásra váró problémák, akárcsak a felnőttek lelkében. A lélektani kutatás közelebb segíti az avatatlant is a megoldáshoz.

Vigyáznunk kell, mert vannak lelki kuruzslók, akik semmivel sem jobbak a testi kuruzslóknál. — A gyermek derűs boldogságra vágyik. A legnagyobb boldogságot akkor biztosítjuk számára, ha korán beleállítjuk a kegyelmi életbe, ha korán odaengedjük Krisztushoz, az Úr asztalához. Ezt meg is kell tennünk, hiszen Krisztus ránk hagyta örökül nagy vágyódását a tiszta gyermeklélek után: „Engedjétek hozzám a kisdedeket.”

Huszt József egyetemi tanár bátor kézzel nyúlt a mai élet legkényesebb kérdéséhez: a diploma-inflációhoz. Minden szaván látszott, hogy éles szemmel és meleg szívvel figyeli a zsákutcába került főiskolás ifjúság vergődését. A család minden erejét megfeszítve hozza meg a legsúlyosabb áldozatokat is, csak hogy felnövekvő tagjainak a jövőt biztosítsa. De ez a jövő a sok munka után is legfeljebb 80 pengős állást ígér. Szomorú jövő. A tanulásban és várakozásban elsikkad a fiatalság életéből a tavasz és a nyárelő is. Házasságról persze szó sem lehet. Ha igen, akkor az még nem családalapítás. Így pusztul és gyengül a társadalom legértékesebb rétege, a középosztály. Erőteljes szelekcióra van szükség. Ennek első lépése a régi hivatásának visszaadott középiskola. A túltömött középiskolákat nem a kultúra szeretete okozza, hanem az álkultúrdemokrácia diploma-fétise és ellátottságra való törekvés.

Meg kell emlékeznünk *Mihalovics Zsigmond* kanonok hatalmas beszédéről, amelyet „A gyermek útja” című kórusdráma bevezetőjeként mondott. Őszinte és bátor megállapításai a való élet alapos ismeretét mutatták. A gyermek öfelseje elvesztette a trónját. Érkezését mogorva arcok fogadják. Idézte Prohászka: „sokat csak szültek, de sohasem szerettek”. A gyermek nyűg és alkalmatlan kölönc lett. Ház mesterek gyermektelen házasságokat keresnek. Sokgyermekes családnak nem szívesen adnak lakást. Tarthatatlan, erkölcstelen állapot! Meg kell könnyíteni a sokgyermekes családok életét. Egészséges közszellemre, köztevékenységre, közmunkára van szükség. A társadalmi felelősség felébresztésére. Általános és a gyakorlatban jelentkez tevékeny gyermekvédelemre. — Ám a gazdasági és egészségügyi intézkedések egyedül nem oldják meg a család és a gyermek válságát. A gyermek útjának végső megoldása: Krisztus.

Adja Isten, hogy a nagy szavak nagy tettekké növekedjenek és minél előbb kialakítsák a család és benne a gyermekek boldogabb jövőjét!

Lenkei István.

A Budapesti Pázmány Péter-tudományegyetem fennállásának 300. évfordulóját ünnepelte az egész nemzet és a tudományos világ számos kiváló képviselőjének a részvételével. Ahogyan a magyarság legnagyobb teljesítménye és csodája az,

hogy egyáltalán él és megvan még, talán még hangsúlyozottabban elmondható ez egyetemünkről, amelyet Pázmány Péter tündöklő katolikus magyar géniusza hívott életre nemzetünknek bel- és külpolitikailag talán legziláltabb korszakában. A szeretetnek és becsülésnek az a heves lángja, amely az ünneplés fényét a határokon túlra szította, ugyanazokból a mélységes forrásokból kapta éltető erejét, amint annakidején az alapításkor! Pázmány rendíthetetlen hite, magyar lelkének magasba vágyó hihetetlen ereje, a magyarság jobb jövőjének törhetetlen akarása adta neki az erőt ahhoz, hogy a területében szétdarabolt, társadalmában szétzilált, vagyonából kifosztott nemzet magasabb kultúrája számára hajlékot biztosítson. A legfőképpen hitére támaszkodó szervező erejének — azaz a bölcs együtt- és előrelátásának — messze századokra bámulatot keltő nagysága talán a legsúlyosabb záloga ennek a reménységnek, mely mostani lesújtottságunkban is bizalommal tölt el bennünket nemzetünk küldetésébe és jövőndő sorsába vetett hitünket illetőleg. Ennek az új hitnek a szétsugárzása és erősítése volt és lesz mindenkor az öreg Alma Mater egyik legszentebb feladata.

Jubiláló egyetemünk díszdoktorrá avatta a szellemi világ előkelőségeinek egész sorát, akik közül kiemeljük *Agostino Gemelli*-t (O. F. M.) a milánói Szent Szív-egyetem alapítóját és jelenlegi rektorát, aki óriási munkásságot fejtett ki a lélektanok úgyszólván minden ágában, de elsősorban az érzékeléssel kapcsolatos problémák körében; továbbá *Eduard Spranger*-t, a berlini Friedrich Wilhelm-egyetem filozófia tanárát, a szellemtudományi lélektan vezérét. Munkássága nálunk — főleg az utóbbi időben — mind szélesebb körökben válik ismertté. Egyik főműve „Az ifjúkor lélektana” magyarul is megjelent s a róla s tanításáról szóló magyar irodalom is nap-nap után gazdagodik.

Egyetemi kinevezések. *Prohászka Lajos dr.* egyetemi magántanárt, egyetemi könyvtárórt a kormányzó úr a budapesti kir. magyar Pázmány Péter Tudományegyetemen a pedagógia ny. rk. tanárává nevezte ki. — *Boda István dr.* szegedi egy. magántanár magántanári jogosítványának a neveléslelektan egész körére való kiterjesztését a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyta.

Neveléstani és lélektani előadások egyetemeken az 1935—36. tanév első felében. (Zárójelben a heti órák száma.)

Budapesti kir. magyar Pázmány Péter Tudományegyetem.
 A) A *hittudományi* karon: *Marczell Mihály*: Tanítástan és módszertan (2). B) Az *orvostudományi* karon: *Ranschburg Pál*: Orvosi pszichológia (2). C) A *bölcsészettudományi* karon: *Báró Brandstein Béla*: Lélektan; a karakterológia feladatköre

(2). Lélektani gyakorlatok (1 $\frac{1}{2}$). Pszichológiai prozeminárium, Schiller Pál vezetésével (1). *Prohászka Lajos*: Bevezetés a pedagógiába (2). A nevelés története Rousseau-tól napjainkig (2). Pedagógiai szeminárium: Spranger és Kerscheneiner (2). *Bognár Cecil*: Kísérleti pszichológia (2). *Somogyi József*: A lángeész pszichológiája (1). *Balassa Brunó*: Az új pedagógiai naturalizmus története (2). *Loczka Alajos*: A természettudományi oktatás története (1).

Budapesti m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. A közgazdaságtudományi karon: *Imre Sándor*: Neveléstörténet (3). A családi nevelés főkérdései (1). Nevelés-lélektani kérdések (2).

Debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem. A) A *református hittudományi karon*: *Csikesz Sándor*: Valláspedagógiai rendszerek a világháború után; valláspedagógiai szeminárium (1). B) A *bölcsészettudományi karon*: *Mitrovics Gyula*: A neveléstudomány bölcséleti alapjai (3). A középkori nevelés története (2). Pedagógiai szeminárium (2). Pszichológiai gyakorlatok (2).

Pécsi m. kir. Erzsébet Tudományegyetem. A *bölcsészettudományi karon*: *Halasy-Nagy József*, mint helyettes: Neveléstan (2). Újkori neveléstörténet (3).

Szegedi m. kir. Ferenc József Tudományegyetem. A *bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karon*: *Mester János*: Lélektani gyakorlatok (1). *Várkonyi Hildebrand*: Neveléstörténet, I. r. (2). Az ifjúkor lélektana (1). Bevezetés a neveléstudományba (2). Pedagógiai-lélektani gyakorlatok (2). *Boda István*: Értelemvizsgálat és értelemfejlesztés (2).

Egyetemi pályatételek az 1935—36. tanévben lélektanból és neveléstudományokból: A *debreceni* egyetemen a valláspedagógiából: A valláspedagógia legújabb fejlődése a német nyelvű protestantizmus körében (1900—1930-ig); a filozófiából: A lelki élet funkciói és ezek kölcsönhatása; a pedagógiából: A játék pedagógiája; a francia nyelv- és irodalomból: A francia nyelv- és irodalom oktatása Debrecenben és a Tiszántúl iskoláiban. A *szegedi* egyetemen a pedagógiából: Claparède vagy Kerscheneiner neveléstudományi rendszerének ismeretése.

Az Új Iskola kiállítása. A Domokos Lászlóné vezetése alatt álló Új Iskola 1935. évi kiállításának tárgya: „A magyar kenyér”, amely a tanulók önálló, részben saját tapasztalataikon alapuló munkája. A kiállítást megelőző munkatervek mutatják az osztályoknak egymásközti, sőt személyek szerinti munkamegosztását. A kiállítási teremben először az *elemi* iskola munkájával találkozunk. Három nagy asztalt töltenek meg az

agyag-munkák, alföldi táj, szántóföld, szántás-vetés, aratás szemléltetése, papír-ekékkel és maguk készítette földműves-bábukkal. A szántóföld mellett a gabona szállítását látjuk, a csepeli kikötőt hajókkal, emelődarukkal, a gabona-raktárakkal, melyet a tanulók saját megfigyelésük alapján készítettek. Budapest agyag-domborművén büszkén emelkednek a papírból készült gőzmalmok, Magyarországon a gabonatermő vidékeket tüntetik fel agyagból a növendékek. A lisztfeldolgozás, babszoba nagyságú péküzlet és egy kis ebédlő a kenyeret szegő családdal egészítik ki az elemi iskola agyag-munkáját.

Az asztalok felett a falakon maguk-készítette ábrák. A búza fejlődése, a csíráztatott búzaszem, a fejlődés különböző szakaiban, rajzpapírra erősítve. Újságokból kivágott képek: a szántás-vetés, aratás, cséplés, saját rajzuk a mezőgazdasági gépekről. A negyedik eleminek külön kis búzaföldje van a kertben. Táblára erősítve látjuk a kéthetenként leszedett búzaszálakat az érett kalászig.

Az I—VI. *liceum* munkája az ország agrár jellegét domborítja ki. Itt színes grafikonok mutatják az ország lakosságának foglalkozás szerinti megoszlását. Földműveléssel foglalkozik a lakosság fele, ezek közül saját földje kevésnek van, míg 63.7% más földjén dolgozik. Itt a kubikos tanyája, szerzsámaival. Mellette az alföldi tanya belsősége, a lakóház, istállók, ólak, melyet a tanulók vidéki kirándulásaik tapasztalatai alapján készítettek el. Térképek mutatják az ország legjobb gabonatermő vidékeit, melyeknek legtöbbjét mocsár-lecsapolással és folyószabályozással nyertük. Alagcsövezéses mocsárlecsapolást, folyószabályozást és a gátvédelmet az első osztály tanulói készítettek el agyagból. A termőföld minőségét, a talaj kémiai összetétele alapján az V. osztály ábrázolja. A fekete föld (középtermés), a letarolt erdőség (legnagyobb termés) és a szikes talaj (legkevesebb termés, de legacélosabb búza) különbségét könnyen megérthetjük erről az ábráról. A terület és termés közötti összefüggést szintén ügyesen érzékeltetik. Nagy világtérképen állítják szemünk elé a tanulók a föld búzatermő területeit és élesen megrajzolják a búzaszállítás főbb útvonalait. Itt látjuk még, hogy a magyar búzatermés világháború előtti helyzetéről mennyire lesüllyedt és ezzel kapcsolatban a búza ára és a földműves életnívója mennyire hanyatlott. 1913-ban 1 q búza 25.85 P, alatta azokat a ruhadarabokat ábrázolják a növendékek, amelyeket ezért az árért venni lehetett, mellette az 1925. év oszlopa, ahol a búza ára 32.50 P és ugyanannyit lehet érte vásárolni, mint 12 évvel azelőtt. 1935-ben már csak 16.95 P 1 q búza és a ruhaneműek felét vehetjük csak rajta. A kenyérsütés kémiai magyarázata zárja le a búza nagy fontosságát szemléltető ábrákat.

A kiállítás másik fele a *gabona* szerepét mutatja már

nem a gazdasági, hanem a *szellemi életben*. A bejárattal szemben üvegablakra ragasztott átlátszó festmények mutatják, hogy a kenyér volt a hitélet legmélyebb szimbóluma. *Isis* könnyen hull a Nílusba, az kiárad, megtermékenyíti Egyiptomot; a germánoknál *Erda* a vetést ajánlja fel a sugárzó napnak, mely őt életre keltette. Középen Krisztus, ki a kenyeret a legnemesebb anyaggá emelte, mikor azt saját testévé változtatta át. Középkori kódexet utánzó hártypapíron, középkori díszítéssel írta le az egyik növendék a magvetőről szóló evangéliumi hasonlatot és *Aquinói Szent Tamás* himnuszát. A magyar szellemi életben különösen fontos szerepe van a búzának. Néprajzi kutatások eredménye a búzaszentelést, aratóünnepet ábrázoló képek. A búzáról szóló magyar népdalok és közmondások gyűjteménye, a szebbnél szebb élénk színezésű búzakalászos és búzavirágos népművészeti motívumok gyűjteménye mutatja, hogy a növendékek mily mélyre hatolnak a magyar néplélekbe. — A kiállítás megtekintése meggyőzi a látogatót arról, hogy az *Új Iskola* növendékei, a tanári kar vezetésével a természetes és csaknem teljes koncentráció révén igazán megismerik, megszeretik és megbecsülik a magyar földet s a magyar ember fáradságos munkáját a mindennapi kenyérért.

A Gyermektanulmányi Múzeum több értékes gyermekmunkával szaporodott. *Domokos Pál Péter* tanár csíkmegyei székely gyermekek magakészítette játékait gyűjtötte össze, amelyek a székely háziipar jellegzetes szerszámainak (székér, vízhordó cseberrel, osztováta, kézi vonópad, vetőfa stb.) pompásan sikerült kicsinyített másai.

Sub auspiciis Gubernatoris doktorrá avatás. A debreceni Tisza István Tudományegyetemen f. évi október 12-én avatták kormányzógyűrűs doktorrá *Péter Zoltán* református gimnáziumi tanárt, Spranger ifjúságlélektani művének magyarra fordítóját, akinek doktori értekezése is Spranger pszichológiájával foglalkozott.

A Magyar Pedagógiai Társaság szeptemberi felolvasó-ülésén *Tóth József dr.* főiskolai igazgató „A gyógypedagógia szerepe az egyetemes nevelői gondolkodás kialakulásában”, *Kiss József* tanítóképző-int. igazgató „Lombardo-Radice pedagógiája”, az októberi ülésen *Horn József dr.* a közgazdaságtan oktatásáról és *Jablonkay Géza dr.* ny. keresk. isk. c. főigazgató „A nyelvtani alakok megjelenésének ideje a gyermekkorban” címen tartott előadást.

Szegedi Pedagógusok Köre elnevezés alatt az elmúlt iskolai évben a Szeged különböző fokú iskoláiban működő neve-

lők egyelőre szabad munkaközösségben egyesültek, hogy közös — elméleti és gyakorlati — problémáikat megtárgyalva, nevelői tevékenységüket tudatosabbá és eredményesebbé tegyék. A munkát *Várkonyi Hildebrand* egyetemi tanár elnöklete alatt *Firbás Oszkár* reáliskolai, *Kratofil Dezső* gyakorló polgári iskolai és *Burghardt Lajos* elemi iskolai igazgató, intézőbizottsági tagok irányították. A körben a következő, bennünket közelebből érdeklő előadások hangzottak el: *Somogyi József*: Tehetség és eugenika; *Musulini Mária*: A faji pszichológia szerepe a pedagógiában; *Tettamanti Béla*: A tanulmányi eredmények vizsgálata a középiskolában; *Vágó Károly*: Gyermekvédelem; *Kratofil Dezső*: A cselekvő iskola gyakorlati problémái (ehhez az előadáshoz külön vitailés is kapcsolódott); *Imre Sándor*: Az iskola végzete. — A kolozsvári nemes hagyományokat felújító munkaközösség bizonyára nagy mértékben hozzá fog járulni egy egységesebb nevelői gondolkodás kialakulásához; ezért igen hasznos volna, ha ezt a szegedi kezdeményezést más nagyobb — különösen egyetemi — városaink is meghonosítanák.

sz.

A IX. Egyetemes Tanítógyűlés április hó 16-án zajlott le a Pesti Vigadó zsúfolásig telt termeiben, ahol a magyar tanítóság ezrei gyűltek össze a nemzetnevelés legégetőbb kérdéseinek megvitatására. A megjelent előkelőségek között a kultuszminiszter képviselőjében *Tasnádi-Nagy András* államtitkár üdvözölte a kongresszus résztvevőit és hangsúlyozta, hogy illetékes helyen a legalaposabban ismerik a magyar tanítóságban rejlő erőt és értékeket, amelyek a megcsonkított ország életében jelentőségükben még csak fokozódtak. Egyben biztosította a tanítóságot arról, hogy a felelős tényezők szívükön viselik mind a nemzet nevelőinek, mind pedig az általuk szőnyegre hozott óriási horderejű kérdéseknek a sorsát. — *Boros Pál dr.* főjegyző Budapest polgármesterének üdvözlétet tolmácsolta. A kongresszus első előadója *Finta Sándor*, a neves tanítóíró, II. Rákóczi Ferencről tartott igen magasröptű és magával ragadó előadást. Majd *Ekamp Nándor* a népoktatás fejlesztése körüli teendőket vázolta, s a tanköteles korhatár kiterjesztését, a szakszerű felügyelet kiépítését, a főiskolai tanítóképzést és a tanítóságnak a törvényhatóságban való képviselőjét szorgalmazta. *Sugár Béla* a társadalom érdeklődésének az iskola irányába való tereléséről és a legnemesebb értelemben vett nemzeti egység megvalósításáról beszélt. Áttekintő képessége, alapos helyzetismerete s gyűjtő előadásmódja osztatlan és lelkes elismerésben részesült. Végül *Ormos Lajos* a tanítók anyagi ügyeinek gyökeres orvoslását sürgette. — Az egybegyűlt tanítóság a kongresszus végén kivonult a Névtelen Hős emlékművéhez, s azt kegyeletesen megkoszorúzta.

Rádióelőadások a gyermektanulmány és nevelésügy köréből. *Domokos Lászlóné*, az Új Iskola igazgatója, *A cselekvő gyermek* címen tartott a rádióban előadást. Mai iskolánk még nem eléggé szolgálják a következetesen és céltudatosan a közösség szolgálatában cselekedni tudó egyéniség kialakulását — mondotta —. Az önalakításnak kedvezni kívánó iskolák nem elégedhetnek meg azzal, hogy növendékeik csak *szóban* foglalozzanak tanulmányaik tárgyával. A gyermek természetéhez is alkalmazott nevelésnek figyelembe kell vennie a gyermek élelenségét, aktivitását, s e természetes erőt fel kell használnia a cél elérésében. Így pl. a magyar nép és föld megismeréséhez nem elégséges a még oly gazdag szemléltetés sem. A gyermekek az új iskolákban, ha egészen kicsiny méreteken is, maguk is elvégzik a föld megmunkálását, kimutatásokat állítanak össze, s újra teremtenek népművészeti alkotásokat. A szükséges keresés, szervezkedés, munkafelosztás, újat-találás gyönyöre az, ami az új iskolák gyermekének arcán ragyog és állandóan új erőfeszítésre sarkalja őket, s a könyvekben rejlő tudást, a mult tőkét a teremtő lélek eszközévé alakítja, amely nélkül az terméketlen maradna, s *jövőt* épít a mult ismeretanyagából.

Evva Gabriella dr. „*Karacs Ferencné Takács Éva, a magyar nőnevelés úttörője*” címen beszélt okt. 24-én a rádióban. — A XIX. század elejének művelődési és irodalmi megmozdulásában nagy szerepe van Karacsné Takács Évának, akinek élete és törekvései a XIX. század elejének elhanyagolt és helytelen irányú nőnevelési viszonyaira vetnek fényt. Meglepő az a széles látókör és tárgyilagosság, amely nevelői gondolkodásának jellemző vonása abban a korban, amikor még csak a fiúk nevelésével törődnek, mert a nő rendeltetésével ellenkezőnek tartják, ha a nő olvas, művelődik, gondolkodik és gondolatait leírja; amikor az az általános felfogás, hogy a nő erkölcsösebb, ha tudatlan. Karacsné előtt senki sem mutatott rá oly határozottan azokra a nagy hiányokra, amelyek — mint nemzeti művelődésünk fejlődésének súlyos akadályai — a nők nevelésének hibáiból, helytelen, idegen szellemű irányából fakadnak. Ma is időszerű nőnevelési nézeteivel ő a magasabb nemzeti műveltséget adó nőnevelés első és legteljesebb harcosa hazánkban: a magyar nőnevelés úttörő nagyasszonya.

A Székesfővárosi Népművelési Bizottság művelődési telegein a következő előadások lesznek: 1. A Batthyány-utcai telepen: *Burchard-Bélaváry Erzsébet*: A gyermeknevelés iskolája. 2. Az Eötvös-utcai egészségügyi telepen: *Menyhárd Irén*: Az anya és gyermekének egészsége. *Bálint Antal*: A helyes munkavégzés. *Simonné Jankovich Adél*: Gyermek- és női munka. *Boda István*: Pályaválasztás. 3. A kőbányai telepen: *Sebes Gyula*: A szülők pedagógiai iskolája. *Temesvári Ilona*:

Játékállat- és játékbabakészítő tanfolyam. 4. A Vas-utcai női művelődési telepen: *Szász Anna, Szénássy József, Baloghy Mária, gr. Hoyos Dóra*: Korszerű csecsemőgondozás. *Kirchner Béláné*: A női lélek. 5. A Bajza-utcai női művelődési telepen: *Temesvári Ilona* Játékállat- és játékbabakészítő tanfolyam. 6. A Szentkirályi-utcai ipari tanfolyamon: *Váradi József*: Az ember lelki és erkölcsi világa (bevezetés az életbölcseletbe Széchenyi tanítása alapján). 7. A játszótéri vezetők továbbképzőtanfolyamán (Kossuth L.-u.): *Riedl Margit*: Népies gyermekjátékok. — Ezen előadásokról részletes tájékoztatást ad az Iskolánkívüli Népművelési Bizottság (IV. Szép-u. 5.), d. e. 9—2 közt.

Szabadegyetemi előadások. Budapest székesfőváros és a Pázmány Péter Tudományegyetem Szabadegyeteme az 1935—36. tanév első félévében a következő előadásokat tartja: *Marczell Mihály*: Az élet értelme (10 előadás). *Noszlopi László*: Nem és jellem (5). *Bognár Cecil*: A gyermek lélektana (10). *Angyal Pál*: A pszichoanalízis kritikai szemlélete (10). *Sajó Géza*: Az igazságkutatás útjai (10). *Németh László*: Magyar sorskérdések (5). *Kerényi Károly*: Görögség és magyarság (10). *Láng Sándor*: A munka élettana (10). *Gortvay György*: Szociális egészségügy (10).

Kisanyák Iskolája címen egészségügyi és pedagógiai tanfolyam nyílik meg fiatal leányok és anyák számára a Montessori Iskola helyiségeiben (I., Krisztina-körút 155.). Célja: a nő egészségügyi, nevelési és szociális műveltségének fejlesztése. Előadói: *Bán Ilona*: A csecsemő és kisgyermek egészséggtana. *Baloghy Mária*: Gyermeklélektan és pedagógia. *Hauser Lili*: Zenés játékok és gyermekzenekar vezetése. *Marik Klára*: Gyermekjátékvezetés. *Papp Mária*: Az óvodás gyermek foglalkoztatása. *S. Fényes Piroska*: Biológia. Nevelélmélet és technika. *Stelly Gizella*: Az óvodáskor pedagógiája. *Undy Imréné*: Szülőjdtchnikák a kisgyermek foglalkoztatására. Lesz ezenkívül: csecsemőgondozás, háziápolás és gyermekcsoportokkal való játék. — Részletes tájékoztatás az iskola helyiségében vagy a Népművelési Bizottság irodájában (IV., Szép-u. 5.) adnak.

Montessori nevelési módszere címen 1935. november 4-től 1936. április 30-ig pedagógiai tanfolyamot rendez a Székesfővárosi Népművelési Bizottság felügyelete alatt működő *Kisanyák Iskolája*. Előadók *Burchard-Bélaváry Erzsébet* és *Hajós Erzsébet*. Részletes felvilágosítással szolgál a Népművelési Bizottság (IV., Szép-u. 5. Tel.: 84—5—29).

Jubileum. *Novák Lajos*, székesfővárosi hitoktatási felügyelő, a Pesti Gyermekgondozó és Bölcsőde egykori titkára,

aki régebben „A keresztény gyermekvédelem multja és jövője” címen könyvet is írt, augusztus 6-án, 94 éves korában, pappá szentelése után 70 évvel, mondotta acélmiséjét. Társaságunk Isten áldását kéri a ritka ünnep alkalmából a jubilánsra.

A Fiatalkorúak Bírái Nemzetközi Szövetségének második kongresszusa július hóban ülésezett Brüsszelben. A 30 állam képviselőiből alakult kongresszus *Van der Velde* belga igazságügyminiszternek a fiatalkorúak bíróságai nagy szerepét méltató beszéde és a Szövetség tisztviselőinek az utóbbi öt évről szóló beszámolója után a Szövetség elnökévé *Németh Péter dr.* budapesti gyermekbírósági elnököt választotta meg. Az új elnök megnyitójában rámutatott azokra a nagy nemzeti és nemzetközi feladatokra, amelyek a fiatalkorúak bíraira hármanak és azokra a jelentős eredményekre, melyeket a bíróságok az egész világon elértek. Ma már igen sok államban megvalósult a magyar törvényhozásnak az a negyedszázadja kifejezett óhajtása, hogy a gyermekvédelem minden ága a fiatalkorúak bírójának kezében fusson össze. Ezek a bírák működésükkel a kiskorúak erkölcsi hibáinak megelőzése és javítása által nagyban hozzájárulnak a jövő nemzedék jobb jövőjének biztosításához.

A kongresszus gazdag programjából kiemelkednek: a falusi gyermekvédelem, a gazdasági válság és munkanélküliség hatása a gyermekekre és ifjakra, a törvénytelen gyermekek apasági keresete, külföldi gyermekek patronázsa, az apai hatalom szociális szerepe és a rávonatkozó jogok és köteleességek esetleges állami korlátozása, a serdülő ifjúság gyakorlati nevelése, a család és iskola. A bemutatott tanulmányok közül kiemeljük *Németh Péter dr.* előadását a világválságnak a fiatalkorúak bűnözésére tett befolyásáról, amelyben a világ legfontosabb államainak adatai alapján arra az eredményre jutott, hogy a világválság, különösen a munkanélküliség csak az összes nemzetek együttműködésével szüntethető meg. *Knuttel* amszterdami bíró a gyermekrendőrség új feladatairól szolt, *Venditi* római bírósági elnök a fiatalkorúak bíróságáról alkotott új olasz törvényt, *Wets* Pál brüsszeli bíró pedig a külföldi honosságú fiatalkorúak ügyében kötött nemzetközi megállapodásokat ismertette. *Csorna Kálmán dr.*, a budapesti árvaszék elnöke, akít a jogi szakosztály elnökévé választott, az apai hatalom szociális funkcióiról beszélt.

A kongresszus tagjai megtekintették a Namur melletti St. Gervais-ben levő állami leányjavító-intézetet, mely a világ legtökéletesebb ilyenmő intézményei közé tartozik.

A belga király *Németh Péter dr.* kongresszusi elnöknek a gyermekvédelem terén való kiváló nemzetközi tevékenységéért a belga Lipót-rend középkeresztjét adományozta.

Az V. Nemzetközi Családnevelési Kongresszus — mint már előljáróban jeleztük — július 31. és augusztus 4-e között zajlott le Brüsszelben. A gazdag programmú kongresszuson — amelyre alkalomadtán még visszatérünk — magyar részről főelőadók voltak: *vitéz Pécsváry Hermann Miksáné* és *Cser János dr.*, Társaságunk főtitkára, akinek „L'Enseignement de la Pédagogie familiale avec exercices d'application” (A családi nevelésre való tanítás és gyakorlata) c. előadása is megjelent. (L'Éducation du Caractère. Rapports Généraux, présentation au Congrès publiés sous la direction de Jean Gessler, professeur à l'Université de Louvain. 1935.)

Finnországból volt látogatója f. év május hó 2-án Társaságunknak és Gyermektanulmányi Múzeumunknak. *Niilo Kallio* helsinki pedagógus hivatalos európai tanulmányútján hosszabb időt töltött Budapesten. A Fővárosi Pedagógiai Szeminárium meglátogatásakor Múzeumunkat is megtekintette és egyben felajánlotta „A Gyermek és az Ifjúság” ellenében a szerkesztésében megjelenő *Suomen Kasvatus-Opillisen Yhdistyksen Aikauskirja* c. folyóirat megküldését.

Az Olaszországgal való szellemi együttműködés egyik megnyilvánulásának tekinthetjük azt a kapcsolatot, amely *Ranschburg* professzor révén *Dr. G. M. Hirsch*, a római egyetem kísérleti lélektani intézetének magyar származású munkatársa közreműködésével *Luigi Credaro*, a neves olasz pedagógus és Társaságunk között létrejött. A szerkesztésében megjelenő *Rivista Pedagogica*, Olaszország egyik legtekintélyesebb nevelésügyi folyóirata, szintén cserepéldány-viszonyba lépett velünk.

† **Sante de Sanctis** (1862. febr. 7.—1935. febr. 20.). Meghalt *Sante de Sanctis* egyetemi tanár, a kísérleti lélektan és idegpszichiátria nagymestere. 1906-ban nevezték ki a kísérleti lélektan tanárává Rómában. Huszonnégy évig működött itt. Bár szerény anyagi eszközök állottak rendelkezésére, tanszéke körül mégis világhírré emelkedett kísérleti lélektani intézetet alapított. Folyton kutatott, tanult, tanított, minden tehetségét és szorgalmát latba vetette, hogy felvirágoztassa azt a tudományt, melyet eddig csak a spekulatív filozófia egy fejezetének tartottak. Új utakon járt, s azokat idő- és viharálló örökös mérőkövekkel gazdagította.

Mikor 1930-ban *Mingazzini* halálával a római Ateneo pszichiátriai klinika vezetői állása megüresedett, az orvosi kar egyhangú kívánságára *Sante de Sanctis*-t állították az intézet élére. A magas pozíció, mellyel az alkalmazott lélektan terén elért nagyszerű eredményeit méltányolták, új irányokat jelölt számára, és a szociális működés terén nagyobb tevékenység lehetőségét biztosította. *Sanctis* megkoronázottnak látta álmait, de

új helyét csak úgy foglalta el, ha a vezető körök a kísérleti lélektani tanszéknek és intézetnek továbbra is fennmaradást biztosítanak. Tisztelői honorálták a nemes gesztust és teljesítették kérését.

Sanctis ízig-vérig tudós ember volt, akit mindig magas szempontok irányítottak. Működése különböző síkokban mozgott. Kiváló, felsőbbrendű lénye mindig hiúságtól ment, előkelő szellemi munkában mutatkozott meg. Nagy céljai eléréseért beszédeken, tanításon kívül irodalmi munkássággal is harcolt.

Kutatásainak eredményeit nagyszabású lélektani értekezésében foglalja egybe. *Sergi*-nek idevágó, de már elavult könyve mellett, ez a mű hiányt pótló, magában álló az olasz tudományos irodalomban.

Vonzóan megírt könyveit: *Almok, Gondolat és archifejezés, Vallásos megtérés* stb. nemcsak Olaszországban, de kitűnő fordításokban a külföldön is olvassák. A gyermekekről írt ideggyógyászattana, melyben az idegcentrumok szövettani kutatásaival foglalkozik, most lát orosz fordításban napvilágot.

Gyermekelmekörtani tanulmányaiban éles megfigyelés és lánglelkű intuíciók vezetnek. A dementia praecox és az afázia vizsgálatai az ő nevéhez fűződnek. Mint ahogy Freudot megelőzte az álomvilág rendszeres tanulmányozásában, az intelligencia-vizsgálatokban Binet és Simon előfutárja. Figyelme főként az abnormis gyermekekre irányul. A rendellenesség fokát szellemi reakciókból állapítja meg. Különös gondot fordít a rossz útra tévedt ifjúkori bűnösök megjavítására és a bűn megelőzésére.

Sanctis kriminálpedagógiai és neuropszichiátriai tudományos törekvéseinek gyakorlati alkalmazása már régóta virágzik a római gyermekmenhelyek életében, melyek megmutatják az egész ország hasonló irányú intézményeinek, miként kell értékelni és a közösség szolgálatába állítani az abnormis gyermekek megmaradt képességeit. Sanctis öt éven át tartományi elnöke volt az Opera Maternità ed Infantilenek, az anya- és csecsemővédő intézménynek és írói munkatársa az új tankönyveknek.

Győzelmes életet élt, mert sikerült elérnie azt, amit céljául kitűzött. Magas kor és gyilkos kór ellenére is mindig fiatalos frissességgel küzdött. „Gyengélkedem, de dolgozni még úgy tudok, mintha nem is a szép Olaszországban születtem volna. A munka számomra az élet” — írja néhány nappal a halála előtt.

Betegsége idején is tervek lelkesítették. A vallásosságról akart írni és lélektani alapjairól. Ez a téma mindig nagyon érdekelte. Szelleme folyton alkotott, szárnyalását a halálos delirium percei, az új ismeretlen kapuk közelsége sem bénította meg.

Már lélekzeni is alig tudott, mikor a hozzá közelállók elhaló ajkán e szavak suttogását hallották... Az életről egészen új dolgokat kell írni... Végsőhaja élete programja és szellemi végrendelete — új utakon, bátran, kitartással előre!

Tobisch Irén.

Pozzo Mario: La figura di Sante de Sanctis nella scienza e nella vita — (Archivio Italiano di Psicologia 1935. ápr. 15.) — valamint más olasz folyóiratok idevágó cikkei alapján.

Elhunytak: *Gombocz Zoltán dr.* egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia osztályelnöke, a Br. Eötvös-Kollégium igazgatója, 58 éves korában, május 1-én. Benne kiváló tudóst és a tantíásnak igazi művészetét veszítettük el. Ő honosította meg és fejlesztette ki nálunk Paul H., Wundt V. és újabb francia kutatók lélektani alapon nyugvó nyelvszemléletét, s ezzel önálló magyar nyelvtudomány alapjait vetette meg. — *Mattya-sóvszky Kasszián dr.*, c. főigazgató, a budapesti bencés reál-gimnázium igazgatója, május 21-én, 56 éves korában, gyilkos merénylet áldozatává lett. Vele az ifjúság nagy barátja és ismerője távozott az élők sorából, aki esztergomi tanár korában Társaságunk életében is tevékeny részt vett. Nagyok az érdemei a magyar cserkészlet fejlesztése terén is. — *Melly Béla*, a székesfővárosi árvaszék ny. elnöke, a gyermekvédelem kiváló apostola, június 8-án, 71 éves korában halt meg. Áldás emlékükre!

Nagy halottjaink, *Nagy László* (55. tábla, 2. sor, 97. sz.) és *Weszely Ödön dr.* (47. tábla, 11. sor, 17. sz.) sírját Halottak Napján Társaságunk több tisztviselője és tagja együttesen meglátogatta. A két nagy nevelő sírja mintegy jelképesen egy gyermeksírtáblát fog közre. Áldott legyen emlékük!

Folyóiratunk ajánlása. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr folyóiratunkat középiskolák, tanító(nő)képző-intézetek, felsőkereskedelmi iskolák és elemi iskolák tanári, illetve tanítói könyvtára számára 34.983/35. V. 1. ü. o. szám alatt beszerzésre ajánlotta.

I R O D A L O M.

K Ö N Y V E K.

Bognár Cecil: Az iskolás gyermek. 72 l. Szülők Könyvtára 15—16. sz. A „*Studium*“ kiadása. Ára 1 P.

Bognár Cecilnek, a kiváló pedagógusnak és a tudós pszichológusnak egy rövidre fogott munkája jelent meg fenti címen a Szülők Könyvtára sorozatában. Noha a könyv címe inkább a hivatásos nevelők figyelmét hívja fel, a szerző elsősorban a szülőknek szánta kis munkáját, mely elejétől végig a gyakorlati gyermeknevelés mindennapi kérdéseivel foglalkozik; a legelemibb testi és lelki nevelési kérdésekben nyújt segítséget, és olyan gyakorlati tanácsokat ad, melyeket a gyermeke sorsát szívében viselő szülőknek követnie kell. A könyv olvasása közben állandóan érezzük, mily kevés biztos tudásunk van épen azokról a dolgokról, amelyek szinte nap-nap után játszódnak le körülöttünk. Rádöbbenünk, mennyire átgondolás nélkül cselekszünk olyankor is, amikor a legtisztábban kellene látnunk cselekvésünk célját és a cél eléréséhez vezető utat és módot.

A szerző kiváló érdeme az, hogy a nevelési elveket és eljárásokat közvetlenül, természetes egyszerűséggel tárja fel. Világos magyarázatai és közérthetően fogalmazott mondatai a nevelés általános törvényei szerint való cselekvésre tanítanak. Nem elméletet, hanem gyakorlati utasításokat ad, mert, mint a szerző mondja: „a legtöbb hibát nem azért követjük el, mert nem tudjuk felismerni, mi a helyes, hanem, mert nem gondolunk reája, elfeledkezünk róla, mikor a gyakorlatban alkalmazni kellene”.

A szerző egész röviden szól a testi nevelésről, majd a vallási és erkölcsi nevelésre tér át, és itt néhány olyan kérdésről szól, melyekről nem igen olvashattunk eddig, pl. felelősségérzés, jó modor, emberszeretet, szociális érzés, stb. Igén meg szívlelendők azok a tanácsok, melyeket a gyermek kedélyének neveléséről, valamint a gyermek szellemi neveléséről mond. Végezetül néhány szóval a pályaválasztásról is megemlékezik.

Bognár Cecil könyve a gyakorlati nevelés szempontjából igazi nyereség, mert olyan tanácsokat ad a szülőknek, amelyekre talán soha nem volt nagyobb szükség, mint ma, amikor a gyermek a mindenfelől jövő káros hatások egész tömegének van kitéve.

Révész Emil dr.

Croner Elza: Spranger Ede személyisége és munkássága. Magyarra áttültette és jegyzetekkel ellátta Kemény Ferenc. Budapest, 1935. Bibliotéka kiadás. 64 l. Ára: 2.50 P.

Ma már *Spranger* gondolatai mellett nem haladhat el sem a lélektan, sem a neveléstudomány munkása a nélkül, hogy figyelembe ne venné azokat. Azonban e gondolatoknak az eredeti forrásokból való merítése hosszasan elmélyedést, komoly tanulmányt kíván még az újabb bölcséleti és lélektani irányokkal ismerős kutatótól is. Csak kevesen vannak, akik elmondhatják, hogy valóban ismerik és értik *Spranger* sokoldalú és minden téren újat alkotó szellemét — eredeti munkái alapján. Épen ezért régi szükségletet elégít ki *Croner Elza* rövidre szabott, de tömör németnyelvű tanulmánya, melyet *Kemény Ferenc* ültetett át magyar nyelvre.

A strukturális felfogásnak megfelelően *Croner Elza* ebben a rövid összefoglaló munkában nem elemzi a nagy tudós gondolatait, hanem az igaz tanítvány megértésével és hódolatával főbb művein keresztül igyekszik az olvasó elé állítani *Spranger* személyiségét, minden egyes fejezetben munkásságának egészére irányítva a figyelmet. Rövid előszó után a nagy nemzetnevelő életrajza következik (1—7), majd *Wilhelm Humboldt und die Humanitätsidee* c. művének ismertetése (8—20), melyet *Kultur und Erziehung* c. s tanulmányokat felölelő munkájának tárgyalása követ (21—28), majd *Begabung und Studium* c. könyvéről számol be a szerző (29—31);

a *Lebensformen* kissé behatóbb vizsgálata után (32—42), a *Psychologie des Jugendalters*-ben lefektetett gondolatok ismertetésére kerül sor (43—53), amit ismét egy beszédek és tanulmányokat tartalmazó munka: *Volk, Staat und Erziehung* vázlatra követ (54—56), és végül *Der Kampf gegen den Idealismus* c. akadémiai dolgozat gondolatmenetének visszaadása (57—58) fejezi be a sorozatot.

Ezekből a fejezetekből valóban a sprangeri eszmék teljessége árad, mentesen minden kívülről jövő belemagyarázási kísérlettől. *Croner Elza* ezért a feldolgozásért, melyben *Spranger* gondolatait változatlan értelmezésükben megtartotta, elismerést érdemel. *Kemény Ferencet* pedig ennek a sikerült munkának magyarra való átdolgozásáért — és *Spranger* munkáinak időrendi jegyzékével, valamint a reá vonatkozó magyar irodalommal való kibővítéséért — illeti a köszönet. Mindenesetre kár, hogy az olvasó a magyarra átültetett munkából nem tudhatja, mennyire ragaszkodott *Kemény Ferenc* az eredeti német dolgozathoz és mi az, ami benne új.

Jankovits Miklós dr.

Fináczy Ernő: Didaktika. Kéziratból sajtó alá rendezték: *Balassa Brunó, Nagy J. Béla, Prohászka Lajos. Budapest, 1935. Studium.* Ára 5.50 P.

Elfogódva vettem kezembe ezt a könyvet, melyet oly sokan, oly régen vártunk. Több, mint háromszor telt el az a bizonyos horatiusi kilenc esztendő a munka első megfogalmazásától a könyv megjelenéséig. S talán soha sem jelent volna meg, ha mind nagyobb számú tanítványai — égető szükségét érezvén ily tárgyú munkának — nem sürgetik annak megjelenését. Amikor pedig pedagógiai életünk szélesebb köreiben ismertté lett, a szerző a kiadás örömét már nem érthette meg.

Tanítványi tiszteletünk nem engedi meg, hogy a harminc esztendőös csiszolás után könyvalakban megjelent egyetemi előadásokat a zordon bíráló megteppázza. Mert ha hidegebb szívvel írnök e sorokat, bizony rájövönénk, hogy a csiszolás csak a stílusra vonatkozik. A háború után napvilágot látott didaktikai áramlatok alig, vagy egyáltalán nem szerepelnek tudományos irodalmunk régóta érzett hiányát pótló, kétségtelenül értékes művében. Mert mit tanít ez a didaktika? Azt, hogy mindenkinek szüksége van a tanítás elméletére; annak is, aki a tanítás művészi mozzanataiból ítélve taníthatatlannak fogja fel a tanítás elsajátítását, és annak is, akiből hiányzik az intuitív erő. A didaktika tanulása tudatosít, emel, a tanítás magasztos és szent feladatát láttatja meg.

Nélkülözhetetlenségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy örök érvényű igazságokat tartalmaz a tanítás területén. Jöhetnek bármiféle hangzatos izmusok, efemer jelentőségű zászlóbontások, de azokat az elveket, melyeket ez a könyv tartalmaz, helyéből el nem tolhatják, kijegecesedett sziklaként állják az idő múlását. Mert miben hozhatnak újat, eltérést az elkövetkező didaktikák? Az első fejezetben tárgyalt didaktikai elmélet történetében és irodalmában. Szerencsés kézzel talán újabb vagy régen elfelejtett művet találhat valaki, vagy az idő folyamán kétségtelenül szaporodó irodalmat bővítheti ki. De már a második fejezetben tárgyalt klasszikus fogalmazású oktatás fogalmán és feladatán bajosan lehet változtatni annak sérthetetlensége nélkül. Mert bármiképpen forgatjuk is, ez mindig a kultúrjavak átadását jelenti az ifjabb nemzedéknek. A harmadik fejezet tárgyalja az oktatás anyagának kiszemelését. Ha valahol, úgy itt észlelhető legjobban a világnézet döntő hatása. Hogy mit tartunk értékesnek, ez valóban nem független a kor felfogásától, de örök érvényű *Fináczy* megállapítása: minden kor a *valóban* értékes kultúrjavakat próbálja kiszemelni, kiválogatni. Az oktatás anyagának elrendezése és összekapcsolása negyedik fejezetben a successio és a szimultaneitás elvét tárgyalja emelkedett módon. Legértékesebb fejezete talán az ötödik, melyben az oktatás anyagának feldolgozását tárgyalja. Ebben a fejezetben domborodik ki legjobban *Fináczy Ernő* éles logikája, pedagógiai útvesztőkben való biztos

elágazódása, azonos szempontok mellett való osztályozása. Az oktatás technikájától élesen elválasztja a módszert, valamint az oktatás lélektani alapjait az oktatás menetétől. A fogalmak zűrzavarában határozottan rendet teremt. Mindezek mellett hiányos volna didaktikája. Bölcs elmével teljessé tette művét „a tanár egyénisége az oktatásban” című fejezettel.

Végigérve Fináczy Ernő didaktikáján, sajnáljuk, hogy elvi megállapításai csupán a középiskolai tantervkészítést és tanítást tartották szem előtt. Elvei azonban olyanok, melyeknek olvasása, tanulmányozása minden típusú iskola tanítójának hasznára válik.

Szakál János dr.

Ilovai Sándor: Munka és sport. Különlenyomat az Országos Testnevelési Tanács „Testnevelés” c. hivatalos szakközlönyéből. 94 l. Budapest, 1935. Stephaneum Nyomda R. t.

A fenti című tanulmány Ilovai Sándornak közgazdaságtudományi doktori értekezése. Ez a könyv a Műegyetem első sporttárgyú értekezése, melynek egyik célkitűzése a testnevelésnek és a sportoknak az emberi szervezetre gyakorolt fejlesztő hatásának számszerű és statisztikai kimutatása. A szerző összehasonlítja a testnevelés és a sportok munkáját más emberi munkával, és megállapítja, hogy míg minden más emberi munka a rendelkezésre álló emberi erő minél teljesebb kihasználására törekszik, addig a testnevelés az emberi munkaerő és teljesítmény fokozására szolgál. Táblázatokban bemutatja a külföldi szakirodalom idevonatkozó vizsgálati eredményeit, melyek megmutatják, hogy a sportoló tanulók testi méretei fejlettebbek a nem sportoló tanulókénál. A testi fejlettségen kívül kimutatható a szellemi képességek, továbbá a jellem kialakulására gyakorolt hatás is. A szellemi teljesítmények terén mind mennyiségi, mind pedig minőségi fokozódást tapasztalhatunk. A sportszerű játékok pedig nagyban kifejlesztik a sportoló egyén lélekjelenlétét, leleményességét, gyors elhatározási készségét, az összetartozás érzését, továbbá az igazságosságot, önuralmat, engedelmességet és ami mindezeknek alapja: a szigorú fegyelmezettiséget. A szerző rámutat a sportolásnak arra az erkölcsi szempontból értékes hatására, mely a sportszerű életmódból következik.

A munka további folyamán a szerző részletesen tárgyalja a létfenntartási munkának a testre, az értelemre, az erkölcsi és szociális viszonyokra való hatását. Megállapítható, hogy a létfenntartási munka a munkaerőt, a testi képességet nem emeli, a lelki és idegélet jelenségeit alig tökéletesíti. A testgyakorlással ezzel szemben az erők fokozását és tökéletesítését mozditja elő. Érdekes megállapítás, hogy a sport azokat a tulajdonságokat fejleszti, amelyek a tökéletes munkást jellemzik, így pl. a kezdeményező, a szervező és felbecsülő képességet. A szerző kiemeli a testgyakorlásnak, mint jellemnevelő tényezőnek a munkásjellem kialakítása körüli fontosságát, majd ismerteti a testnevelés és szociálpolitika közös céljait és a szabadió helyes felhasználását.

A tanulmány végén közli a szerző a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal 1929. évi ankétjának a munkássport jelentőségéről való fontos megállapításait.

Úgy gondoljuk, hogy ez a tanulmány alkalmas a testnevelés fontosságának szélesebb körökben való elismertetésére. De kár, hogy a szerző nem fordított elég gondot a szövegezés magyarosságára. Mondatszerkesztésének idegenszerűsége helyenként nehézzé teszi a megértést.

Révész Emil dr.

Imre Sándor: Nevelésügyi Tanulmányok. Szeged. Az egyetemi pedagógiai intézet kiadása, 1934. 179 old. Ára 4.— P.

Ez a sok tanulmányt nyújtó könyv hű képet ad arról a munkáról, amely a szerkesztő nagy — személyes — nevelői hatására indult meg a szegedi Ferenc József Tudományegyetem pedagógiai intézetében. A mű hét szerző különböző tárgyú közleményét tartalmazza és az intézet néhány hónapja Budapestre távozott vezetőjének életművét szolgálja: a neve-

léstudomány magyar feladatainak tisztázását. Mindegyik tanulmány arra eszmélteti az olvasót: milyen tómerdek sok a tennivaló a magyar nevelésügy eddig kutatásra nem méltatott területein.

1. *Dr. Márer Erzsébet: A nevelés ügye az 1920 február 16-ra összehívott nemzetgyűlésen c.* posthumus dolgozatából világosan áll előttünk a háborús zavarok utáni nemzetgyűlés nevelői gondolkodása. A szerző (a különböző törvényjavaslatok, nemzetgyűlési irományok, miniszterelnöki be-köszöntők, indítványok, stb. alapján) három vezetógondolatot lát az újjáépítést megindítani akaró nemzetgyűlés javaslataiban érvényesülni: az iskola neveljen az életre, legyen nevelésünk nemzeti szellemű és tervszerű. Dr. Márer Erzsébet e három vezetógondolat részletes kifejtésével igen lelkiismeretes, széleskörű anyaggyűjtő munkásságról tesz bizonyosságot, amellyel — ha életben marad — korunk művelődéspolitikai törekvéseinek közvetlen előzményeiről teljes képet adhatott volna. De a közlemény így is érdemlegesen pótolja neveléstörténetünk hiányait annak feltárásával: mennyire a magyar hagyományokon épülnek azok a nevelésügyi javaslatok, amelyek az 1920-i nemzetgyűlésen az új magyar közélet rendezése érdekében elhangzottak.

2. *Kis Jenő különösen népiskolai tanítók számára érdekes tanulmányt közöl A nevelés körülményei egy alföldi községben* címen, de munkája — amelyben Jász-Nagykun-Szolnok vármegye egyik nagyközségének, Alatytyának nevelésügyi állapotát vizsgálja közvetlen szemléletei alapján, a szerkesztő igen találó véleménye szerint „a felügyeleti szervek figyelmét is megérdemelné, mert ilyen rajzokból az iskolalátogatók előre tájékozódhatnak sok mindenről, újonnan alkalmazott, vagy áthelyezett tanítóknak kezébe adhatnák s ezzel sok bukdácsolástól megóvhatnák őket”. Kis Jenő gyakorlati és tudományos szempontból egyaránt értékes tanulmányát mintául más viszonyok között nevelő is felhasználhatja abból a célból, hogy a szerkesztő régi eszményét: *az egész ország nevelésügyi állapotrajzának elkészítését* — folyamatos kortörténeti anyaggyűjtéssel — közelebb vigye a megvalósulás felé.

3. *Darvas Andor Egy középiskolai osztály alakulása nyolc év alatt* címen részben saját emlékei, részben pedig a rendelkezésére álló értesítők számadatai alapján tekint vissza — most már nevelői szemmel — saját egykori osztályának alakulására, amelynek sorsára a cseh megszállás mély hatással volt. Az író e hatás vizsgálása után igen sok oldalról szemlélteti az osztály életét. A tanulmányi szempontot illetőleg érdekes képet ad arról statisztikai adatokkal is, milyen pontosan mutatják az osztályzatok az éres két főszakaszának idejét a III—IV. osztályos korban. Hüen jellemzi az osztály különféle típusait (hangadók, udvarlók, társaságtól félok, a magukat csak pajtásaik között jól érzők, esetlenek, hivatásos tréfacsinálók, akaraton kívüli komikusok, az egyes tanárokkal szemben hadilábon állók, alázatosak és közömbösek csoportjai), ezek között behatóbban foglalkozik a 10—14 tagból álló „hangadó” csoport tagjaival, mint az osztály főtípusával, amelynek legsajátosabb jellemvonása az intelligencia és a testi ügyesség. Ebben a sajátos jellemvonások által sokféle típusra tagolódott osztályban mégis egység volt. Ennek okát — mint az osztály életére szintén jellemző sajátosságot — a szerző abban a nagy alakító hatásban látja, amelyet a közösséget alkotó egyesekre fejt ki a közösség szelleme (az osztály életében bizonyos törvényerőre emelkedett megszokások, hagyományok). Darvas Andor közleménye igen tanulságos az iskolai osztálynak a nevelésben való jelentősége szempontjából. (Neveléstörténeti értéket az ad neki, hogy egyetlen iskolai osztálynak az alakulásával az olyan iskola életét vizsgálja, amelynek sorsa ellenséges megszállás következtében lényegesen megváltozott.)

4. *Dr. Baranyai Erzsébet, a magyar neveléslelektan sajátos feladatainak ismert nevű kutatója Az olvasás készségének kapcsolata az értelmességgel* címen a magyar iskolás gyermekre vonatkozóan azt a tényt vilá-

gítja meg, hogy az olvasás készsége összefügg az értelmességgel. Összesen 309 — jórészt polgári iskolai — tanuló olvasási készségének személyes vizsgálat alapján az általános évvégi tanulmányi előmenetel adatai és szemelvéstől nyert látási adatok figyelembevételével arra az eredményre jut, hogy az olvasási készség kialakulásában az értelmesség jelentős, de nem egyedüli és nem döntő tényező. E megállapításnak az igazolására adatokat közlő kétféle szöveg olvasásáról a gyorsaság és helyesség vizsgálatának szempontjából, melynek módszeres feldolgozása különös figyelmet érdemel. A két szöveg alapján nyert eredményt azután összehasonlítja Hoffmann eredményeivel az olvasási készség és a tanulmányi előmenetel korrelációjának mértéke szempontjából. Így jut arra a megállapításra, hogy az olvasási készséget az értelem mellett még más tényezők — éspedig a látás, az ideg- és lelkiállapot — is befolyásolják. Azt is kimutatja Baranyai, hogy gyakrabban tanul rosszul a jó olvasó, mint jól a rossz olvasó, továbbá, hogy a látás jósága mennyire összefügg az olvasással és tanulással. 67 tanuló látásának orvosi vizsgálatából leszűrt szakvéleménnyel igazolja azt a megállapítást, hogy „a távollátás inkább a rossz tanulókra, a rövidlátás pedig inkább a jó tanulókra jellemző”. Munkája értékes adalék a magyar gyermek szellemi alkatának megismeréséhez.

5. *Dr. Tettamanti Béla: Középiskoláink tanulmányi eredménye az 1932/33. évi értesítők alapján* c. tanulmánya tartalmaz, egészen eredeti, úttörő munkával gazdagítja a magyar nevelésügyi irodalmat. A magyar középiskola megismertetése céljából összesen 153 középiskola értesítőjének lekiismeretes áttanulmányozása alapján azzal az eddigi figyelembe nem vett kérdéssel foglalkozik, hogy az értesítőkből mit lehet megállapítani a középiskolai oktatás eredményére nézve. Dolgozatának érdeme szerint való ismertetésére és kellő értékelésére — sajnos — nem áll elegendő hely rendelkezésünkre, csak a mű legnagyobb értékére hívjuk fel a figyelmet: az értesítők iskolatörténeti anyagának nemzeti fontosságára és a magyar középiskolák életének eddig nem vizsgált jelenségeire eszméltet azzal az alapos elmélyedéssel, ami az ő kutató személyiségét egyéb írásaiban is mindig jellemzi.

6. *Simon Elemér: A szegedi középiskolák népességének alakulása 1903 szeptemberétől 1933 júniusáig* címen 4 szegedi középiskola sorsát tanulmányozza három egymásután következő évtizeden keresztül: 1903—1913, 1913—1923 és 1923—1933-ig. Értesítők statisztikai rovaataiból, főnévkönyvekből és érettségi jegyzőkönyvekből nyert számadatait a tanulók létszáma és a szülők lakóhelye szerint vizsgálja. Munkájának összefoglaló áttekintésében megnyugtató bennünket, hogy a tanulók létszámának Trianon utáni visszaemerkedésében a szegedi középiskolák nemzetnevelő kultúr-hivatása látszik. A dolgozat érdemlegesen szolgálja — egy nagy magyar város neveléstörténetének részben való megrajzolásával — művelődéspolitikánk elhanyagolt ügyét.

7. *Dr. Joó Tibor: A Budapesti Szemle nevelésügyi és Széchenyire vonatkozó közleményei 1933-ig.* A Széchenyi szellemétől áthatott lelkes kutató e munkájával nevelésügyi szakbibliográfiánk hiányait akarja kevesbíteni, mert nemcsak gyakorlati szempontból, hanem nemzeti érdekből is tudományos életünk legegésőbb szükségletét szakbibliográfiák minél nagyobb számú összeállításában látja.

A „Nevelésügyi Tanulmányok” mindhét közleménye megdöbbenve eszmélteti reá az olvasót arra, mennyi minden vár elintézésre a magyar nevelésügy legkülönbözőbb területein. Különösen értékesek ebből a szempontból Imre Sándornak, a szerkesztőnek, az egyes közleményekhez fűzött megjegyzései, amelyek a dolgozatok tanulságait mélyítik és a további tennivalókat mutatják. A magyar nevelésügyért dolgozni akarók csak hálaival fogadhatják az értékes művek nyilvánosságra hozását.

Evva Gabriella dr.

Jánosi József S. J.: Világnézeti típuskutatás és filozófiai megalapozása. Budapest, 1934. 96 l. Ara: 250 P.

Értékes munka a modern filozófia sajátos problémaköréből, a világnézettannak alapvető megoldásáról. Vizsgálat tárgyává teszi elsősorban azokat a bölcseleket, akik szerinte a legprominensebbek, s így a mai világnézeti tipológiai kutatásnak a szellemét és irányát mintegy meghatározzák. Bár a tárgyalat rendszerekkel egyoldalú szempontból foglalkozik, igyekszik a modern tipológiai kutatásnak a „metafizikai tétjét” feltárni, amelyen az nyugszik. A mű első, *ismertető* része Szent Ágoston, Hegel, Trendelenburg, Dilthey, Groos, Jaspers, Spranger, Grünbaum, Müller-Freienfels, stb. kiindulásaival, módszerével, alapszisztémáival kapcsolatban a típusalkotó erők főtényezőivel foglalkozik, de kitér a filozófia, a vallás és a művészet viszonyára is. Az *elméleti* részben határozott állásfoglalás jellemzi a szerzőt elsősorban Kant tévedéseinek bírálatában, s az életfilozófiák relativitásának az okát is ugyanabban látja, amiben a kanti filozófia csődjét: a biológiai és szellemi élet összetévesztésében. A világnézettan pszichologizmus és relativizmusa c. fejezetben foglalkozik a metafizika és a lélektan szerepével a tipológiában, főleg a megismerés tárgyi és alanyi feltételeivel, a pszichológiai és világnézeti kategóriák relativizmusával, végül a különböző logikák rendszerével és bírálatával. Érdekes szerzőnek a világnézettan negatív és pozitív eredményeit összevető álláspontja. Szerinte egy tudomány önmagát oldja fel, ha csak arra a végeredményre képes jutni, hogy abszolút értékű világnézet lehetetlen. A pesszimista világnézettan negatív eredményre jutott, amikor a világnézeti típusokat egyenrangúaknak fogta fel. Így mindegyik egyformán igaz, de egyformán hamis. Pedig a tipológiai kutatással elérhető volna egy pozitív eredmény is, ha feltárnók azokat a kiindulási tényezőket, amelyek a *különböző rendszerek legmélyén* rejlenek. Meg kell tehát állapítanunk, hogy a pozitív eredménynek ily metafizikai alapozása sem nyújt biztató problémamegoldást, de a feltűnően tájékozott és képzett szerző tanulmánya őszinte érdeklődést kelt bennünk beígért nagyobb műve iránt, melyben a világnézettannak kimerítő tárgyalását tűzte ki célul.

Dobos László.

M. Schirrmeister: A kényeztetett gyermek. Fordította Máday István. Budapest, 1934. 47 l. Káldor Könyvkiadóvállalat.

Szülői gondok címmel egy nagy olvasottságnak örvendő németnyelvű sorozat indult meg. A nevelési feladatok minden zökkenőjére gondolva dióhéjban foglalja össze a legfontosabb tudnivalókat. Minden könyvecske egy-egy típusát szemeli ki a nevelési nehézségeknek. Az első kötet a kényeztetett gyermekkel foglalkozik. A károsan fejlődő hatalmi vágy, valamint a kényeztetéssel együttjáró csüggedés és meghatározói e típusnak. Egynéhány példa a kivezető helyes útra is rávilágít.

O. Naegele: A rosszrahaljő gyermek. Fordította: Szabó Lőrinc. U. o. E típus valamennyijét a gazdasági viszonyok, valamint a családi élet krízise kergeti ki a közösségből. Számos példa a megelőzés és a javítás bevált módjait adja kezünkbe.

Hamvai Vilmos.

Dr. Várkonyi Hildebrand: Közlemények a Ferenc József Tudományegyetem Pedagógiai Lélektani Intézetéből. Szeged, 1934. 116 l. Az Egyetem Barátainak Egyesülete.

A füzet az intézet alapításától (1930) eltelt három esztendő munkásságának szemelvényes összefoglalása. Az intézet általános érdekű problémák megoldása mellett a szegedi és szegedvidéki gyermek lélektani kutatását tűzte ki célul.

Az intézetben végzett munkálatok ismertetése két részre tagozódik, ennek első része a módszer problémáit tárgyalja, amely plasztikusan domborítja ki a próbák (tesztek) védelmében, valamint az azokkal szemben felhozható kritikai szempontokat. Ezek közül kiemelkedik az, hogy a próbák általában teljesítménypróbák, s nem alkalmasak a „tisztá” ké-

esség vizsgálatára. — Bizonyos kételkedéssel kell tekintenünk a tiszta képességvizsgáló tesztek gyakorlati lehetőségére; úgy gondoljuk, hogy mire az elvileg jól elgondolt teszt az alkalmazásig eljut, elveszti „tisztságát” és sok más pszichikus melléktünettel színeződik.

A dolgozat második része az egyes próbákkal végzett adatgyűjtés feldolgozását és lélektani értelmezését foglalja össze.

Az értelmiségi próbák nagy csoportjában szerepel az *összetett értelmesség-vizsgáló* próba. A próbát kereskedelmi iskolai tanulók, valamint egyetemi hallgatók végezték el, amelyek eredményeként megállapítható, hogy a 15—16-ik életévtől az értelmi fejlettség nem halad előre jelentékenyen; különbség abban mutatkozik, hogy a magasabb korosztályok elhagyják a részletekérdéseket és inkább a lényeg megközelítésére törekszenek. — Az elmélyülést vizsgáló próba eredményei szerint kiderült, hogy az igazi elmélyülés igen ritka képesség, amely negatív eredményhez a teszt megválasztása is hozzájárulhatott; egyébként úgy gondoljuk, hogy egy teljes eljárás több biztosítékot nyújt az elmélyülés felismerésére, mint csupán az egyetlen mezőn nyomozott tünetek. — A fogalmak viszonyítása (Bálint) a nagyszámú adat (827) alapján alkalmasnak mutatkozott az értelmességi vizsgálatokra. Helyeselhetjük a tesztjavítás ama módját, hogy a statisztikai ellenőrzés alapján a pontozás értékrendjét a nehézségi fokozatok alapján állapították meg. E vizsgálatokkal szemben felhozott Piaget-féle aggodalom, hogy vajjon a verbális megnyilatkozások fedik-e a gyermek gondolatait, sohasem lesz kiküszöbölhető; a nyelv, mint a gondolat megközelítésének és összehasonlításának kifejezési eszköze, a maga sablonzerű formakincsének alkalmatlanságával csaknem egyforma nehézséget jelent minden gyermek számára.

Kombinációs (szövegkiegészítés-) próbával (Ebbinghaus után a Bálint f. szöveg) kapcsolatban tett megállapítások közül kiemeljük, hogy a szövegkiegészítésnél a sokat vitatott mechanizmusból az asszociáció látszik nagyobb szerepet játszani a kitöltések létrejötténél; másrésről a kétségtelen jelenlevő fantázia, az ú. n. irányított fantázia járulnak hozzá a képzetek egészbefoglalásához. Valóban helytelen a szótagszámokon alapuló értékelés és egy a nyelvtől függetlenebb eljárás pontosabb megítélésre vezetne.

A *fogalomalakítás* próbájával végzett kísérletek szerint még a normálisnak jóval felette álló egyének sem tudták a próbát helyesen megoldani; bizonyíthat az emberi értelmi tevékenység megbízhatatlansági, kényelmességi, megsokotottsági, perszeverációs, stb. tendenciái mellett, de meggyőzőbben bizonyítja a teszt roppant nehézségét is, miáltal a belőle vont következtetések is valószínűtlenül szigorúak lesznek.

Az *Olvasnitlanulás és jelentésélmény* c. fejezetben az elemző és összetevő módszer eddigi eredményei mellett sok mélyreható variáns sorakozik fel a két módszer nagy teoretikus éllel megírt boncolgatása közben. Kár hogy a két módszer csupán elméleti fegyverekkel küzdött egymással, s a döntésre hivatott kísérletek eredményéről nem kapunk részletesebb képet.

Az *eseményemlékezet* (Nagy László-féle vonatkisiklás szövege) feldolgozása bizonyos típusú differenciálódást hozott felszínre: így a gyermekek egyrésze produktív, a másik inkább reprodukív fantáziás típust árukt el.

A *szóemlékezet* (szópár) próbájánál a csoportosításban szétválasztattak a könnyebben és a nehezebben asszociálható szópárok. A hármas szópárok vizsgálati anyagát, a kapcsolat alapját alkotó szempontok szerint is feldolgozták (hely, idő, logikai, rész-egész- motivációs, oki összefüggés). Kitént, hogy a leányoknál inkább a helyi és időbeli, a fiúknál logikai és oki viszonyok visszaadása az uralkodó.

A *figyelempróbákkal* (Bourdon, Révész, Nagy L.-féle számolási próba) végzett kísérletek eredményei a későbbi közleményekben lát majd napvilágot.

Gyermekrajzok megítélésénél (kb. 1000 db. a Nagy László-féle „Fúj a szél” téma) érvényesülni látszanak Nagy Lászlónak a kifejező készség alapján felállított felosztáskategóriái; ettől az ismertetett csoportok csak kevéssé térnek el.

E jelentés tudományos színvonalra, különösen magasfokú elméleti értéke, valamint az adatgyűjtés mindjobban kiszélesedő mértéke feljogosítanak bennünket arra, hogy e magas hivatású intézmény további munkássága elé is a legszebb reményekkel eltelve tekintsünk.

Hamvai Vilmos.

Bakonyi, Hugó: *Die gebräuchlichsten Wörter der deutschen Sprache. München, 1933. 86 l. Ara: 4.50 P.*

Bakonyi Hugónak ez az eredeti tanulmánya abban a német akadémiai kiadványsorozatban jelent meg, amely a külföldi német nyelvtanítás módszereit fejleszti, tárgyalja. Szerző régi művelője a szókincsvizsgálatoknak s egyik meggyőződéses hirdetője annak a helyes pedagógiai fel fogásnak, amely az idegen nyelv tanulását összhangba kívánja hozni az anyanyelvi szókincs kialakulásával, fejlődésével, amiből az is következik, hogy az idegen nyelv tanulása sem történhetik rohamosabb lépésekkel, mint az anyanyelvi szókincsfejlődés természetes menete. A tanulmány két részből áll. Az első rész voltaképpen alapvetése, bevezető magyarázata a második részben közölt szögyűjteménynek. Bakonyi az idegen nyelv tanítás elevejére tapint akkor, amikor megállapítja, hogy az eddigi módszertani fejtegetések nagyon is elméleti jellegűek voltak és a problémát senki sem fogta meg ott, ahol kellett volna már régen, hogy melyik az a szókincs, amely a félmilliónyi szóból kiválasztandó az idegen, jelen esetben a német nyelv tanulásához? Az idegen szókincs felépítéséhez az ezer szót alig meghaladó szögyűjtemény-keretet állított össze, amely nem egyéb, mint a német nyelv gyakoriság-szótára. Ehhez legbőségesebb adatokat a gyermeknyelvi szókincsnek azok a vizsgálói szolgáltattak, akik ezeket a kísérleteket többnyire értelmességi vizsgálatokhoz végezték. *Tizenkilenc forrásmű* alapján, amelyek közül különösen *Käding: Häufigkeitswörterbuch der deutschen Sprache* című művében talált gyakorlati szempontjának legjobban megfelelő támpontot, közli a német nyelv leghasználatosabb szavainak gyűjteményét négy főcsoportban. Műve — hitünk szerint — egyik legértékesebb kísérlet az idegen nyelv tanításának legutolsó mozgalmában s szorgalmas adatgyűjtésével komoly alapot nyújt újabb és eredményesebb módszeres eljárások számára.

Dobos László.

Coleman, Algernon: *Experiments and Studies in Modern Language Teaching. (A modern nyelvek tanítására vonatkozó kísérletek és tanulmányok.) The University of Chicago Press 1934. — 367 l.*

Az Egyesült Államok Nevelésügyi Tanácsa (American Council on Education), a Carnegie Foundation anyagi támogatásával, 1928-ban egy társaságot alakított az Egyesült Államok és Kanada modern nyelvtanáraitól azon célból, hogy a modern nyelvek tanításának megoldatlan problémáit tanulmányozza. *Coleman*, aki a „Committee on Modern Language Teaching” néven működő társaság titkára, jelen munkájában az egyesület eddigi működéséről számol be. Részletesen ismerteti — a társaság mintegy húsz kötetet kitevő kiadványsorozata alapján — az Egyesült Államokban tanított modern idegen nyelvek (német, francia, spanyol) tanításának módszertani és didaktikai kérdéseit. Ezenkívül beszámol mindazon kísérletek eredményéről, melyek a nyelvtanítással összefüggésben alkalmazható tesztek gyakorlati értékének, továbbá a tankönyvek legszükségesebb szó és nyelvtani anyagának megállapítására vonatkozólag végeztek az utóbbi években az Egyesült Államok és Kanada területén. — Megállapítja, hogy még mindig igen nagy szükség van a nyelvtanítás kérdéseinek kísérleti lélektani alapon való vizsgálatára, mert az ezideig rendelkezésre álló ada-

tok nem elegendők ahhoz, hogy a gyakorlati pszichológus igazi segítséget nyújthasson a modern nyelvek tanítóinak. — Megnyugtató jelenségnek tartja, hogy az utóbbi években a pszichológus egyre nagyobb érdeklődéssel fordul a nyelvi jelenségek tanulmányozása felé, másrésről pedig a modern nyelvek tanítóit fokozottabb mértékben kezdik érdekelni a nyelvtanítással összefüggő lélektani kérdések. Coleman reméli, hogy e kettős érdeklődés a közel jövőben véglegesen tisztázza fogja a nyelvtanítás módszere, anyaga és célja közt fennálló komplikált összefüggések kérdését.

Kováts Albert dr.

F O L Y Ó I R A T S Z E M E.

MAGYAR FOLYÓIRATOK

A Jövő Útjain. (2. sz.) Kempelen Attila naplórészleteket közöl, amelyek a serdülők érzésvilágából (Erosz és szerelem határozatlansága) adnak izelítőt; szemelvényeit magyarázó megjegyzésekkel kíséri. Érdekes bepilantásokat engednek a gyermek alkotó tevékenységébe azok a költemények, amelyeket a folyóirat „Bontakozó lélek”-rovata közöl; különösen meglepők a 13 éves Raskó Judit írásai.

Rédeyi Múzeum. (1—3. sz.) Varga Béla: *A lélektan újabb irányai.* Röviden áttekinti a lélektan útját a mechanikus, atomizáló fizikai és fiziológiai lélektantól a biológiai szemléletmódon át az egészsre kiterjedő, összefüggéseket kereső, autonóm lélektan felé, különösen kiemelve Freud, Adler és Spranger irányát. Majd ismerteti az eddig a biológia és fizika törvényei között összefüggéseket kereső Eddington-féle holizmus (egészsre-törékvés) módszerét és rámutat arra, hogy ennek a lelki valóságra való alkalmazása nagy jelentőségű volna a lélektan szempontjából: pszichológiából pszichonómiává emelné.

Ethnographia-Népélet. (45. évf., 3—4. sz.) Moór Elemér bemutatja: milyenek a *gyermekneveléssel járó szokások és babonák Rábagyarmaton?* A csecsemőgondozásra oktató előadásoknak nem sok foganatja van, az anyák inkább igyekeznek a gyermek fejlődéséhez biztosítani és egészségét megtartani azzal, hogy mindenféle babonás eljárásokkal kinosan óvják az igézéstől.

Iskola és Egészség. (3. sz.) Padányi-Frank Antal tanítóképzőintézeti növendékek vallomásai alapján arra mutat rá, hogy *a mozi hatása az ifjúságra mennyire nem kedvező.* **Polcsán Mihály** a környezet fontosságának fejtegetéséből kiindulva kimutatja, hogy *a pszichopatiás szülők lelki gondozása* is nagyon kívánatos, a gyermekkel együtt, mert csak így érhetjük el, hogy a fejlődő emberben elnyomjuk a pszichopatiás vonásokat és erősítjük a társadalom összességére hasznos tulajdonságokat. (4. sz.) **Éderer István** közöl *adatokat a magyar gyermek fejlődéséhez budapesti méretek alapján.* Korrelációs táblázatot állít össze 6—15 éves korú, elemi és polgári iskolás 1296 fiúról és 1341 leányról magasság, súly és mellkaskörfogató tekintetében. Külföldi adatokkal összehasonlítva, főleg a fejlődés ritmusában talál eltérést: a serdülés korábban kezdődik és gyorsabb, mint a német gyermekeké; érdekes tünetként említi, hogy a kritikus korszak fajok szerint különböző korban, de mindig kb. ugyanazon magassági fejlődésnél lép fel. **Plenczner Sándor** vizsgálja *fiatalkorúak vérnyomási viszonyait* és a tornáztatásnál figyelembeveendő következtetéseket von le belőlük. **Hergloz Jenő** vázolja *az új székesfővárosi iskolai szív- és sportszakorvosi intézet feladatkerét* és rámutat annak a sportártalmak leküzdése terén való nagy jelentőségére. **Bodó Sándor** és **Braunhoffner Jenő** bemutatják: hogyan

tükröződik az iskolaorvosi munka a számok tükrében? Csaknem kétíves tanulmányuk az 1933—34. évi egészségvédő munka minden fontosabb oldalát felöleli, 9 iskolatipusra, 92.080 tanulóra terjed ki és hatalmas arányainál fogva rendkívüli tanulságokat rejt magában.

Katolikus Nevelés. (6. sz.) *Tóth János* egri gimn. hittanár abból kiindulva, hogy a túlságos ellenőrzés nagyon sérti az ifjúság önértetét, diákjaitól három iskolai év elején igazolványok helyett névtelen vallomást kért nyári vallásos életükről. A közölt tanulságos statisztikai összeállításokból kiderült, hogy a *bizalom nevelő ereje* lelkeket javított.

Katolikus Szemle. (3. sz.) *Noszlopi László* Freud és társai tanításainak beható ismertetése után rámutat, hogy az eleinte a materializmus alátámasztásának látszó *pszichoanalízis közeledése a keresztény lélektanhoz* napjainkban szemmel látható. A tiszta freudizmus voltaképpen nem a szexuális vágyak kiélését, hanem a farizeizmus ellen küzdve — a maga tolvajnyelvén — a tisztaság erényét hirdeti. Ugyanígy az individuálpiszichológia is a keresztény tanításba torkollik: az én túltengését betegesnek mondja és a gyógyulás útját az én megtagadásában, a mások felé fordulásban, az emberekkel való együttműködésben látja. (6. sz.) *Köncse Jenő* kis cikke: *Iránylevek a magyar gyermekvédelem reformjához*, kifogásolja, hogy a „nemzeti munkaterv” a gyermekvédelmet teljesen mellőzi. A fiatalokrák bíróságáról alkotott, az egész világon első, törvényünk óta nagyon lemaradtunk; a hatósági intézkedésekben bizonyos szűkkeblűség mutatkozik; elemi szükségletet jelentő, különösen a gyárak ifjúságát gondozó intézmények egész sora hiányzik. A segítség módját az összes egyesületek országos szervezetbe központosításában és tervszerű irányításában látja; első lépésként szociális statisztika kidolgozását sürgeti.

Kisdednevelés. (3—8. sz.) *Helga Eng*: *A gyermekrajz fejlődésének és lélektanának áttekintése* c. tanulmányának a vázlatrajz, gépiesség, tájékozás, távlat, arányok, mozgás, szín és díszítés c. fejezeteit közli az én fordításomban, a fejezeteket eredeti rajzokkal gazdagon megvilágítva. *Jablonkay Géza* folytatja *gyermekei- és unokáiról* szóló tanulságos feljegyzéseinek sorozatát, elmondván azt is: mire emlékeznek fiai mindezekből 25 év múlva; majd külön adja a mozgások, a figyelem, a gondolkozás és a következtetés, érzelmek és a rajz fejlődésére vonatkozó megfigyeléseit. *Végh József* befejezi a *kisdedóvónőképzés* fejlődéséről szóló, különlenyomatban is megjelent tanulmányát; erről könyvismertetéseink között emlékezünk meg részletesebben.

Magyar Szemle. (95. sz.) *Németh Péter* arról számol be: hogyan alakul a *fiatalokrák védelme Angliában* a mult évi törvény alapján. Ez felemeli a védelem korhatárát 17 évre, részletesen foglalkozik a megelőzéssel és a züllés veszedelmének kitett kiskorúak érdekeivel, szabályozza büntetőjogi és perrendi védelmüket, szervezi az igazságügyi nevelő intézményeket. A szerző behatóan ismerteti a törvényt és a jelzett intézetek működését, majd rámutat azokra a rendelkezésekre, amelyeknek átvétele célszerű volna.

Magyar Tanítóképző. (3—4. sz.) *Veress István*: *Az ifjúságtanulmány lényege és módszerei*. E gyakorlati tudomány célja az ifjúságot testileg és szellemileg alaposan megismerni, hogy tökéletesedését elősegíthessük. A szerző Meumann alapján részletezi az idetartozó területeket: az ifjúság antropometriáját és antropológiáját, lélektanát és pszichopatológiáját; majd néhány újabb könyvet és folyóiratcikket ismertet, aztán megkísérli az ifjúságnak (meglehetősen sötétre színezett) jellemzését. Végül bemutatja az ifjúságtanulmány módszeres eljárásait: az önémlékezést, megfigyelést, levelek, írásbeli dolgozatok, krónikák, diáklapok, valamint kérdőívek felhasználását; közli is a debreceni ref. tanítóképző V. évf. 14 tanulójától beérkezett feleletek összesített feldolgozását. (5—6. sz.) *Tóth Antal*: *A nevelő*

lélektanáról. A gyermek öntevékenységre építő nevelés megváltozott nevelőt kíván: türelmes segítőt az önkifejtés útján. A nevelő magatartása meglátászik a gyermekben, ezért látnunk kellene a nevelői típusokat. A szerző Seif alapján jellemzi a köztudatban élő három legjellemzőbbet: a tekintélyi nevelő jobbagylelkeket, a kényeztető elpuhultakat, a durva, szeretetnélküli önállótlanokat nevel. Az új nevelés nem számúzi a tekintélyt, szeretetet és figyelmet, de ennek a gyermeki lélek spontaneitásából kell folynia; ezért a nevelői lélek legnélkülözhetetlenebb kelléke a gyermek egyéniségéhez való alkalmazkodás képessége.

Néptanítók Lapja. (8. sz.) Németh Péter: Fiatalkorúak környezettanulmánya. A fiatalkorúak bíróságai jó véghatározatot alapos és megbízható környezettanulmány nélkül nem hozhatnak; ennek adatait igazságügyi minisztériumi rendelet szabja meg és pártfogó (esetleg tanító, lelkes, munkaadó) szolgáltatja. A háború utáni változott viszonyok figyelembevételével a szerző új környezettanulmány-mintát szerkesztett; ezt bemutatja és egyes pontjait magyarázza. **Éltes Mátyás: Tanítói egyéniségek** címen egy genfi tanulmányt ismertet, amely igen jól foglalja össze a könyves tanító, a tárgyköri tanítója, a cselekedtető és az önállósító tanító pedagógiai elgondolásait, teendőit és tanításának eredményeit. E csoportokra bevallás alapján 407 svájci tanítót osztottak be; a szerző e típusokra vonatkozó adatokat kér a magyar tanítóságtól és azok feldolgozását ígéri. **(9. sz.)** A népművelési mellékleten **Kamocsay Jenő** mutatja be: miért és *hogyan gondoskodik az állam a gyermekről?* „Az állam jogrendszerében minden gyermek részére biztosítja mindazt, ami fizikai, erkölcsi és kulturális fejlődéséhez és jövőjének megalapozásához szükséges”. A szülők pótlására megteremti az örökbefogadás, gyámság és gondnokság intézményét, amelyeknek működését az árvaszékek irányítják és szabályozzák. Hozzátartozók nélküli gyermekekről 15 éves korukig a 9 áll. gyermekmenhely gondoskodik; erkölcsi elhagyatottság esetén a fiatalkorúak felügyelő hatósága lép közbe. A menhelyből alkalmas, állandó felügyelet alatt álló nevelőszülőkhöz kerülnek a gyermekek, kiváló szellemi tehetségük esetleg intézetbe. Az állam igyekszik e munkájába a társadalom emberbaráti tevékenységét is bevonni (Orsz. Stefánia Szövetség). Külön említendő az igazságügyi gyermekvédelem. A magyar rendszer jóságát bizonyítja, hogy a Nemzetközi Gyermekvédő Szervezet 1922. évi követelése azon elvek megvalósítását hangsúlyozzák, amelyeken a mi gyermekvédelmünk nyugszik. **(13. sz.) Mácsay Károly: Az iskolás gyermek és a tanulmányi eredmény.** A főként emlékezeti munkát kívánó régi eljárásokkal szemben „a sokoldalú, összehangzott emberképzés a módszerjavító törekvések célja s az igazi eredmény, amit a tanuló az iskolában szerez, nemcsak a tudásanyag, amit a tanterv felsorolt, hanem azok a készségek, begyakorolt ügyességek is, amelyek a feldolgozás folyamata alatt minden gyermekben más és más fokban és minőségben kialakulnak”. **Simonyi Kálmán: A tankötelesek számának alakulása 1920-tól 1934-ig.** A mindennapi tanköteleseknél valószínűleg az egymillió körüli szám fog állandósulni hosszú időre; tehát a tankötelesek száma csökkent és megállt, de ez a létszámallandósulás a mai gazdasági viszonyok között lehetővé teszi a már meglévő munkaerővel a jövő nemzedék nevelését. **(14. sz.) Ruszthy-Ruszték Károly** a családi élet válságával foglalkozva, annak okait, következményeit keresi és a gyógyszerek között *a családvédelem és az iskola* kapcsolatára is kitér: kívánja, hogy az elemi iskola V–VI. osztályában a család erkölcsi, nemzeti és emberi jelentőségét ismertessék.

Pannonhalmi Szemle. (1. sz.) Bognár Cecil: A jelenkori pedagógiája. Századunk a pedagógia terén igyekszik az ellentétek kiegyenlítésére, egyrészt a túlzott individualizmus és kollektívizmus, másrészt a felnőttek és gyermekek lelkivilága közt. A gyermektanulmány tapasztalás útján törekszik megállapítani: milyen a gyermeki természet, hogy a jövőbeli felnőtt

érdekében hajlamait helyes irányban fejlesztesse. Nagy a szerepe ebben az új, kísérleti iskoláknak, amelyek közelebb állnak az élethez, de hatnak a többire is. A célkitűzést a határozott, vallásos világnézet adhatja meg. Fontos tényező az ifjú, aki néha és néhol züllött, de sokszor radikális és következetes a helyes elvek javára, nem ábrándos, több a realitás-érzéke, nagy a hajlama a szónoklás helyett a gyakorlati cselekvésre, ezért remélhetjük, hogy „a nevelő nehéz problémáinak egy részét öntudatlanul, egészeséges ösztöneivel maga fogja megoldani”.

Protestáns Tanügyi Szemle. (4. sz.) Nagy Vilmos elmondja: mit látott a tapasztalt öreg tanár szemével néhány perc alatt az új pedagógia műhelyeiben: Nemesné Müller Márta Családi Iskolájában, Domokosné Új Iskolájában és Burchardt-Bélaváry Erzsébet Montessori-rendszerű óvodájában és elemi iskolájában. *Horváth Károly* igen tanulságos cikke: *Amit munkáltatva mindenki megcsinálhat a természetrajzban*, példákkal gazdagon megvilágítva, azt mutatja meg, hogy minden természettudományi megismerés alapja: a természet életének megfigyelése érdekében hogyan nevelhetjük a megfigyelőképességet. **(4. sz.) Makkai Sándor: Új szellem az iskolában.** A századeleji módszerellenes forradalom egyrészét a gyermek és ifjú lelkének megismerésére irányuló tanulmányok alapján, másrészt a személyiség kialakulása érdekében indult meg. Az út a személyiségtől a társadalmon át a nemzethez, a pedagógia belső átalakulása pedig az elméletől a szervezésen át a kultúrpolitikaóhoz vezetett. Az iskola feladata ezek alapján: a világot, mint a tények rendszerét bemutatni, az ifjúság erkölcsi jellemét kifejleszteni és az új nemzedéket a nemzeti kultúrközösség életébe belevonni. Ez értékeket kell a mai ifjúság törekvéseire alkalmazva megvalósítani az iskola új szellemében: nem tekintélyeskedéssel, hanem a magyar jövőért dolgozó idősebb és ifjabb testvérek közt életközösséget teremtő szeretettel. Így fog kialakulni az új magyar típus: a multa öntudatosan tekintő lélek, a világot a nemes intelligencia fényében vizsgáló és ismerő ember, erkölcsi jellem és Istennek alázas gyermeke. *Arató István* elmondja: milyen pedagógiai megfontolásokon alapult és minő nehézségekkel járt a *szakterem-rendszer bevezetése a kőszegi leányliceumban*. Tőle várják, hogy megadja a külső kereteket a mai középiskola három legégetőbb kérdésének megoldására: az elemi és középiskola közti szakadékok áthidalására, a túlterhelés enyhítésére és a modern nyelvek gyakorlati elsajátításának előmozdítására, természetesen a tanári testület megfelelő szellemű munkássága útján. *Bujdosó Ernő* a bajok részletes elemzése után kifejti, hogy a *film és nevelés* közti viszonyban „szükséges az emberi életet feloldhatatlan szociális kötelekeiben és Istentől való függésben tájni fel; szükséges, hogy a munka, a gond, a szolgálat valódi jelentőségükben jelentkezzenek.”

Székely Károly.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK

I Diritti della Scuola 1935. évi 26. számának *La „Casa del Ragazzo” a Venezia* c. cikkéből.

Pezzè Pascolato Mária, a nemrég elhunyt kiváló olasz gyermekbarát, midőn Velence utcáit járta, a műemlékek, fény, pompa és gazdagság mellett a nyomort is meglátta. A rossz sorsot, szegénységet, züllésnek indító életet leginkább és legszomorúbban a ragyogó szemű, de toprongyos olasz gyermekek arca tükrözte vissza. Száz és száz akadt ilyen Velencében, akik tanítást, nevelést nélkülözve utcán, tereken kéregettek, fogyatékos ruházatban, piszkos rongyokban szenvedtek az időjárás viszontagságait s lassan-lassan belesodródtak az élet mocskába.

Pezzè Pascolato Mária vérző szívvel figyelte a velencei koldusgyerekek életét. Mi vár rájuk? A szörnyű életmód aláassa testüket, lelküket,

egészségüket, önérzetüket, sivár és szomorú jövőnek néznek elébe. Megszokják a lusta életet, természetesnek veszik a kolduskenyeret s legtöbben még erkölcsileg is elesnek.

Bármilyen nehéznek is látszott a feladat, Pezzè Pascolato Mária vállalkozott rá, hogy megmentse és emberré nevelje a velencei koldusgyerekeket. Otthonban gyűjtötte őket, ahol koldulás nélkül is megkaphatták mindazt, ami életfenntartásukhoz kellett, azonkívül nevelésben és tanításban is részesültek. A valódi otthon a nehéz viszonyok, nyomor, nemtörődömség, bűn fertővé tették, a szegény, lezüllött gyermekek most megtalálták az igazi otthon az idegenben. Ez az új otthon megérti és szolgálja testi-lelki szükségleteiket, feledteti a nyomort, mellyel a valódi sujtotta őket.

Pezzè Pascolato Mária érdeme, hogy 1928 decemberében megnyit Velencében az O. N. M. I. (Opera Nazionale Maternità ed Infanzia) védnöksége alatt a „Casa del Ragazzo”, vagyis gyermekotthon, mely hét év óta folytatja áldásos működését és fogja pártját a koldus gyermekeknek. Rövid idő alatt nagyszerű eredményeket ért el. Tanoncokat, hajósinasokat, ipari, kézműves segédmunkásokat nevelt a koldusnak induló gyermekekből. Száz és száz életbe lépő ifjú áldja a „Casa”-t, mely gerinccsé nevelte s könyöradomány helyett becsületos munkát, megélhetést, megérdemelt pénzt adott a kezébe.

Pezzè Pascolato Mária a jövőbe látott, tudta, miért dolgozik, bár a sors megfosztotta attól, hogy munkájának gyümölcsét élvezhesse. Halálával az intézet vezetése Salemi Chensi Mária kezébe ment át, aki szívvel-lélekkel folytatja úttörő előde munkáját.

A Casa del Ragazzo ma Velence legvirágzóbb gyermekvédelmi intézménye. Munkájába a rendőrség is bekapcsolódik. A velencei rendőrök nap-nap után fölszedik s egyenesen az otthonba kísérik az utca piszkos, éhező, elhagyott, csavargásnak induló koldusgyerekeit. Az otthon tüstént munkához lát. Első a mosdás. A védencek langyos, bő zuhany alá kerülnek, megfésülik őket, ha hosszú, levágják a hajukat, majd jó lábbelit és tiszta, egyszerű egyenruhát adnak rájuk.

Alig egy órácska telt el s máris nagy a változás. A piszok és rongy helyébe rend és tisztaság lépett. A kis koldusok nem ösmernek magukra. A ház gyermekeivé fogadták és felruházta őket. Új ruha, új cipő — örömök, melyeket az élet eddig megtagadott tőlük.

A Casa kapuja mindig tárva-nyitva, hogy az utca koldusgyereke láthassa és vágyódjék a jobb helyzet után, mely ott vár rá. Az udvaron csinos, tiszta egyenruhában szaladgálnak a gyerekek: játszanak, labdázanak. Vidámság, kacagás hangzik mindenfelől. Nincs félelem, kényszer. A gyerekek szeretik a Casa-t. Ha valahol, úgy itt érzik, hogy „jobb mint otthon”. A játszó gyermekcsoportokra felügyelő családfők nem durva öklű, mogorva külsejű, kegyetlennek látszó emberek, hanem mosolygó arcú fiatal tanítók, akik szeretik munkakörüket s a gyermek szemében meglátják hazájuk jövőjét.

A koldusgyerekek, bár iskolakötelesek, rendszeren még nincsenek beírva. Akad közöttük olyan is, ki már járt egy-két osztályt, de amióta koldul, elkerüli az iskola kapuját. Vissza tehát az iskolába! A Casa-val szomszédos Gaspere Gozzi és kissé távolabb fekvő Armando Diaz iskolák fogadják be az újoncokat. Az igazgatók és tanítók nem félnek a züllésnek induló koldusgyerekektől, hisz sok esetben tapasztalták már, hogy a Casa csodát művelt velük. A javulás rövid időn belül bekövetkezett s a koldusgyerekek nem fertői, de örömei, példaképei lettek az iskolának. Évközben is bármikor tárt karokkal fogadják az otthonból érkező gyerekeket s megkülönböztetett figyelemmel, különös gondnal őrködnek fölöttük.

Amit szeretnek, gondoznak, az fejlődésnek indul. A rendes viszonyok közé került gyermek megszereti a biztos talajt, melyet otthon és iskola nyujtanak s gyors előmenetellel pótolja a mulasztottakat. „Tarts rendet

és a rend megtart téged." Nem kell ösztökélni, szíves örömet beáll a napi-rendbe, mert támaszává, erősségévé válik.

Délelőtt az iskolában tanul, ebédet a Casa-ban kap, hol a tanító minden délben a küszöbön várja a rábizottakat. Aki elsőnek érkezik, az külön jutalomban részesül.

Étkezés előtt a gyerekek megmosdanak, világoskék egyenruhát öltenek magukra s rendes sorokban vonulnak az ebédlőbe. Ebéd után játszanak, labdáznak, háromtól hatig tanulnak. Tanítói felügyelet, segítség és ellenőrzés mellett készülnek a következő napra. Ha elkészültek: fejben a lecke és táskában az írásbeli feladat, a tanító a nagyokkal még egyszer átismételi a legnehezebb dolgokat, különösen számtan és olasz nyelv kerülnek sorra. A kicsinyek ezalatt szépírást gyakorolnak, vagy színes ceruzával rajzolgatnak.

Vacsorára kenyeret és gyümölcsöt kapnak. Este hazatérhetnek szüleikhez; civilruhás rendőr kíséri őket Velence különböző elhagyott helyeire és sötét negyedeibe. Másnap újból befogadja őket a Casa és így nap-nap után nemcsak maguk javulnak, de koldustanya otthonukba is elviszik a jobbat.

A Casa del Ragazzo gyermekeken kívül felnőttek között is nagy érdeklődésnek örvend. Olaszok és külföldiek sűrűn látogatják s a legnagyobb elismeréssel szólnak róla. Befejezésül álljon itt egyikük mondása: Velence legdrágább kincseit nem a múzeumokban és palotákban találtam, hanem a gyermekotthon glóriájában, a koldusból munkássá nevelt ifjúság önérzetes, hálás pillantásában.

Tobisch Irén.

IFJÚSÁGI IRODALOM

Könyvek az utcán.

„A magyar ifjúsági írók nevében a magyar könyv tavaszi hűmuszát üdvözlöm bennetek! Azt a szeretetet, amelyet most éreztek a könyv iránt, tartások meg akkor is, amikor már felnőtt férfiak és asszonyok lesztek...”

— Így üdvözölte az idei könyvnapon a Magyar Ifjúság Könyvsátránál *Babay József* a felvonuló diáksereget s mindnyájunk szíve megdobban erre a szép nevelő gondolatra, amely a tiszta szándékú magyar könyv java-magját gyermeklelkek szomjas televényébe, hűmuszába kívánja elvetni. Íme, a pesti tavasz aszfalköltészete, a viruló plakátoszlopok és a színes reklámsátrak mellett ifjú szívek hűmuszába vet, mert — aratni akar. A gyermek számára könyvnap és könyv nem divat és nemcsak kulturális misszió vagy társadalmi körök tiszteletreméltó összefogása a Könyv érdekében, hanem élmény, lelket betöltő gyönyörűség, szépségek forrása, egyszóval az, aminek szenvedélyes alkotótűzben a költő, író szánja a művét. Ki érezné jobban tehát azt, hogy a gyermek a legőszintébb szerelme a könyvnek, mint a lelkes ifjúsági író, aki ezt a feléje lüktető szeretetet bizonyára már számos alkalommal élvezte.

Sajnos, ezt a leghűségesebb olvasót becsülik mégis a legkevesebbre. Voltak valamikor (remélhetőleg ma már nincsenek) olyan írók és kiadók, akik a legselejtesebb munkákat szánták az ifjúság kezébe, azt gondolván, hogy az ifjúság részére írt regény enyhébb bírálatot kap, s különben is az ifjúság ízlése kevésbé válogató. Ez súlyos visszaélés volt nemcsak az ifjúság tapasztalatlanságával, de bizalmával is, amely valóban nem válogat a könyvben, mert *hisz* benne. Közismert rajongással hisz a könyv rendkívüli értékében, s ha nem is tesz különbséget a keze ügyébe akadó könyveknel, annál kényesebb ízlésű olvasónak mutatkozik annak elolvasása után. A gyermek ítélete őszintén és kertelés nélkül teszi indexre a gyatra műveket.

Joggal vethető fel azonban a kérdés, hogy mindezek ellenére miért a tanulóifjúság a legszorgalmasabb olvasója a gyenge művészzel megírt

ponyvaregényeknek? Mert akár valóság, akár téves hit, de kétségtelen, hogy tanulóink lelkes olvasói ezeknek a fércműveknek. Miért? Mert izgalmasak, mert olcsók. Mindebből az elkövetkező könyvnapok legszebb s egyben legegyszerűbb célkitűzése kell, hogy megszülessék: az ifjúságnak szánt, díszes kiállítású, „nagynevű” szerző által megíratott ifjúsági regény legyen érdekes, rövid, vagy ha hosszabb, epizódokkal élénkített mese s legyen — olcsó! Az ifjúság *nem akar* rossz könyvet olvasni, de nem akar unatkozni sem a 8—10 pengős névnap ajándékkul kapott díszkönyv mellett. Mert félretolja a drága „egészvásznonkötéset” és utánakap a rongyolt szélű füzetregénynek, amiről legjobb barátai egyhangúan azt mondták, hogy nem tudták letenni, míg a végére nem értek. Az ifjúság nem válogat a külsőben és nem válogat, valljuk be, az irodalmi értékben sem, de válogat a mesében. Érdekes meseszövése, cselekményekben gazdag, eleven leírásokkal megírt regények azok, amelyek az ifjúság tetszését megragadják. „Ponyvaregényt szívesen olvasok, mert rövidek és érdekfeszítők. Olcsók, míg az értékes könyvek drágák. A p-regényhez könnyen hozzá lehet jutni, míg a drága könyvek számomra hozzáférhetetlenek” — írja egyik tanítványom. „Szeretem a p-regényt, mert rövid és hétköznapi nyelven van írva, és csak egy egyszerű eseményt ad elő, míg egy nagy író többszáz oldalas regényét nincs türelmem végigolvasni.” Egy másik így ír: „Nagyon szeretem a Világvárosi Regényeket, mert olyan alakok szerepelnek bennük, amilyeneket én is ismerek és a regény mindössze egy óráig tart.” Más vélemények: „Azért szeretem, mert izgalmas. Többkötetes regényt azért nem szeretek, mert komoly és soká érek a végére.” — „Szeretem, mert izgalmas, érdekfeszítő és az olvasót képzelt idegen tájakkal, személyekkel és technikai csodákkal ismertetik meg.” — „Azért szeretem, mert rövid, olcsó és kalandos.” Íme, ez a néhány vallomás is komoly figyelmeztetést jelent azoknak, akik az ifjúság számára válogatnak olvasmányt, és ha sátrak alá visszük a könyveket, hogy hozzáférhetőbbé tegyük azokat, tíz pengős árakkal ne riasszuk tovább a könyv igazi szerelmesét: az ifjúságot!

Dobos László.

T Á R S A S Á G U N K É L E T E .

Elnökségi ülést tartott Társaságunk október hó 18-án *Kemenes Illés dr.* tanker. kir. főigazgató elnökletével. Az elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg Weszely Ödönről, tragikus módon elhunyt elnökünkről, aki Társaságunk szertehullását áldozatkész vállalkozásával megakadályozta és újrászervezését megindította. Az elnökség tagjai mély megilletődéssel járultak hozzá ahhoz az elnöki indítványhoz, amely Weszely Ödön emlékének méltó megörökítésére vonatkozott s amelynek részletes kidolgozását a Társaság főtisztviselői magukra vállalták. Utána felkérte Cser János dr. főtítkárt, hogy jelentését tegye meg. A főtítkár a jelentés előtt az elnökség nevében örömteli és őszinte szerencsekívánatait fejezte ki az elnök úrnak abból az alkalomból, hogy a miniszter úr önmagyméltósága az újrászervezett tankerületek egyikének vezetésére ismét kinevezte. E nagy megtiszteltetés öröm a Társaságra nézve is és kérjük nagyrabecsült elnökünket, hogy új és magasztos hivata-

lában se feledkezzék meg Társaságunk istápolásáról. A bensőséges ünneplés után áttért jelentenivalóira és részletesen beszámolt a Társaság ügyeinek állásáról.

Folyóiratunk az óriási nehézségek ellenére is egyik legsebbebb virágzó megnyilvánulása munkásságunknak. Legutolsó számunk áprilisban jelent meg és azóta a főszerkesztő halála miatt késett a következő szám. Az anyag legnagyobbrészt kisedve áll és csak a szerkesztők személyére vonatkozó intézkedést várja. A főtítkár, aki a boldogult elnök kitüntető bizalmából a folyóiratnak is szerkesztője volt, mély tisztelettel visszaszármaztatja e megbízását az elnökség kezébe. Örömmel jelenti, hogy mintegy 40 folyóirattal állítottuk helyre a cserepéldányi viszonyt, amit főleg az tett lehetővé, hogy folyóiratunk, amely főképen magyar vizsgálódások eredményét közli és eleven figyelőt és irodalmi szemlét is tartalmaz, szakkörökben általános keresettségnek örvend. Hálás kösznetét fejezi ki *Székely Károly* tanár úrnak, aki e munkából a legnagyobb készséggel oroszlánrészt vállalt magára. A Gyermektanulmányi Füzetek c. sorozatunk ebben az évben 5. számát érte meg. Felújítottuk a Gyermektanulmányi Könyvtár c. vállalkozásunkat is, amely *Domokos Lászlóné és Blaskovich Edith dr.*: *Az alkotó munka az Új Iskolában* c. értékes és terjedelmes munkájával gazdagodott. Társaságunkat különös hála kötelezi az illusztris szerzőkkel szemben, nemcsak a mű megírásáért, amely hosszú kísérletezések korszerű szempontok szerint leszűrt eredménye, egészen új hangot jelentve a magyar pedagógiai irodalomban, hanem a kiadás költségének vállalásáért is.

A szakosztályok közül a szociológiai szakosztály *gróf Károlyi Viktorné* ömértósága közreműködésével fejtett ki elevebb működést néhány társaságközi ülésen való képviselésével.

Lapunk és Társaságunk eszméi terjesztése érdekében nagy erőfeszítést fejtettünk ki. Kérvényt adtunk be folyóiratunk előfizetése érdekében a miniszter úrhoz, a közoktatási tanácshoz és több magánvállalathoz. A miniszteri ajánlason kívül eddig egyelőre mást nem sikerült elérnünk. Ez azonban nem csüggeszt bennünket és továbbra is kitartóan harcolunk, annál is inkább, mert a főváros 20%-kal csökkentette az előfizetését. Különös hálával tartozunk ezért *Domokos Lászlóné* önagyágának, aki egymaga több, mint 70 előfizetőt szerzett. Ez a példa is igazolja azt a régen hangoztatott elvet, hogy az egyéni agítáció rendszerint a leghathatósabb. Ezután a pénztáros beszámolt a pénzügyi helyzetünkről, amely ugyan rózsásnak nem mondható, de aggodalomra nem ad okot.

Majd áttért a jövendő munkaterv legsürgősebb pontjainak felsorolására. Az öszehívandó közgyűlésnek, amely most már a jóváhagyott alapszabályok értelmében történik, gondoskodnia kell az igazgató-tanács és a működő tagok öszeségének meg-

választásáról. Minthogy Nagy László halálának 5. évfordulója közeleg, gondoskodnunk kell emlékének méltó megörökítéséről, amely a dízsírhellyel együttjáró kötelezettség. Ezzel kapcsolatban Répay Dániel és Hollós Géza tisztvársainktól beadvány érkezett, amelyben felhívják az elnökséget a Nagy László Emlékbizottság eddigi munkássága összegezésére. Sajnos, Ballai Károly igazgató, az Emlékbizottság vezetője meghívásunk ellenére sem jelent meg ülésünkön, így fel kell majd vennünk más úton vele az érintkezést. Legsürgősebb teendők a szakosztályi munka megszervezése, amit nagyban megkönnyít az, hogy a budapesti iskolaorvosok hajlandóknak mutatkoznak Társaságunk nemes célkitűzéseiben együttműködni.

Az elnökség megköszönvén a részletes beszámolót, elhatározta, hogy a folyóirat szerkesztését továbbra is Cser János kezében hagyja, főszerkesztőül pedig felkéri Bognár Cecil egyetemi tanár urat, aki a Társaság és a folyóirat egész eddigi működését úgyszólván a bölcsőringatástól kezdve hathatós munkájával és önzetlen áldozatkészségével végigkísérte azzal a hittel, hogy bölcsességével és szaktudásával nagy szolgálatokat tesz nagyráhatott folyóiratunk ügyének. Egyben Székely Károly tanár urat, aki eddig is a legtöbbit fáradozott a munkatársak közül, főmunkatársként jelöli meg a folyóirat címlapján. Hálás köszönetét fejezi ki Domokos Lászlóné és Blaskovich Edith dr. tisztikari tagoknak a Társaság nevéért is hozott áldozatkészségükért és a tagok szervezése körüli érdemeikért. Az előadás-sorozat megszervezésére Stuhlmann Patrik dr. főigazgató úr öméltóságát, társelnökünket kérte fel, aki az elnök és főtítkár támogatásával állítja össze ez évi előadás-sorozatunkat, egyben a szakosztályvezetőket a mielőbbi hathatós munka megindítására buzdította.

Nyilvános nyugtázások. 1934. évre. Domokos Lászlóné gyűjtése: Baranyai Lipótné dr., Fabricius Béláné, Jakab Tivadarné, Kárpáti Jenőné dr., Lejtényi Gyula dr., Messner Sebestyenné, Schreder Gyuláné, Bocsáry Spur Kálmánné, Stengl Marianne dr., Széll Józsefné, Tarnai Gézáné, Taubinger Zoltánné, Vasvári Miklós dr. vitéz Vináry Ervin, Zácsfalvi Gy., Wohl Hugóné.

Allami tanítónőképzőintézet, Győr, Kremsier Irma, Luzsa Izabella, Novák Ernő, Svéd Andorné, Wilde Margit.

1935. évre. Domokos Lászlóné gyűjtése: Babits Mihály, Bacher Béla, Balogh Ilona dr., Bassa Jenőné, Basch Hugó, Belohorszky Ferenc dr. Nyíregyháza, Bokor Dezső, Böhm Edéné, Dóra Szergiuszné, Edinger Balázs, Endrődi Jenőné dr., Feldmann Sándor dr., Földes István dr., Gobli Károly dr., Halász Tiborné, Issekutz Béláné, Kalmár Mihályné, Karsai János, Kelemen Ferencné, Kenessey Péterné, lovag Kriegs Au Emil, vi-

téz Kubányi Istvánné, Lőrinczi Jenőné, Magyar Pálné, Megele Béláné, Felsőpetény, Mihály Rudolf, Práger Vilmos, Robitsek Péterné, Sáborszky Istvánné, Schandl Lipótné, Schere Ervinné, Soltész Lászlóné, Szabó Miklósné dr., Szontagh Gizella, Tholt Erzsébet és Judit, Upor Györgyi, Velics Lajosné, Vermes Dezsőné, Veszely Gyuláné, Vértés Gyuláné.

Bárczy Gusztáv dr., Bárdos Linhardt Hilda, Burghardtne Domokos Margit, Szeged, gróf Chrony-Chanel Péterné, Recsk, Diener Katalin, Nagytétény, Ekamp Nándor, Falábú Teréz Hajdunánás, Fraknóy József, Fuchs Ferenc dr. Sellye, Horváth József, Osztopán, Jellinek Andorné, M. Koncz Antónia, Lechnitzky Gyula, Mester János, Szeged, Somos Lajos, Eger, Szabolcs Máté, Dombóvár, Szondi Lipót dr., Varga István, Salgótarján; Áll. Baross-utcai elemi népiskola, Pestszenterszébet, Áll. Árpád Reálgimnázium, Áll. Garay Reálgimnázium, Szekszárd, Chorin Reálgimnázium, Salgótarján, Áll. Tanítóképző, Pápa, Áll. Tanítónőképző, Győr, Kir. Kat. Tanítóképző, Győr, Kir. Kat. Óvónőképző Olvasóköre, Kalocsa, Kir. Magy. Egyetemi Nyomda Könyvesboltja.

INHALTSANGABE. — RÉSUMÉ.

(Übersetzt von K. Székely.)

Christus und das Kind.

In unseren greulichen Zeiten wütet ein erbitterter Kampf um den Besitz der Kinderseele als einer Verheißung der Zukunft. Unter den tyrannischen Machtbestrebungen der Parteien erklingt liebevoll die Einladung des Heilands: „Laßt die Kleinen zu mir kommen, denn für solche ist das Reich Gottes bereitet!“ Diese Worte werfen ein klares Licht auf die teuren Schätzen, die im Kinde liegen. Es ist ein Geschenk Gottes; deshalb sollen die Eltern der in ihm ruhenden heiligen Werte nie vergessen und es für die ewigen Ziele des Menschen erziehen. Die Schule aber soll auch dessen bewußt arbeitend, die Kinderseelen seien ihr anvertraut, um auf Wege Gottes geleitet und in die Regionen der reinen und heiligen Wahrheiten erhoben zu werden.

Bischof Dr. Julius Glattfelder.

Über körperliche Erziehung der Pubeszenten.

Nach einer eingehenden Charakteristik der körperlichen Entwicklung der männlichen wie weiblichen Pubeszenten stellt

Verfasser fest, daß die Körpererziehung mit ihren anziehenden Übungen und Spielen der Steigerung der Vitalität der Jugendlichen dienen muß. Aus diesem Satze folgt: 1. Die körperliche Erziehung darf in dieser Entwicklungsperiode unter keinen Umständen abgebrochen werden. 2. Man muß vielmehr systematisch und folgerichtig fortsetzen, jedoch schwere und ermüdende Übungen ausschalten. 3. Die Körpererziehung der weiblichen Jugend erfordert eine erhöhte Beachtung. 4. Man Sorge für reine, fröhliche Umgebung und Stimmung. 5. Der Turnlehrer soll das Zutrauen seiner empfindsamen und leicht verschlossenen Zöglinge mit liebevoller Behandlung erwecken. 6. Wenn dies doch nicht gelingen würde, muß man sich an den Arzt, ev. an den Seelsorger wenden. 7. Vor allem aber betrachte man die Pubertät ja nicht als einen Krankheitszustand, sondern als einen natürlichen Vorgang, dessen Schwierigkeiten man mit Verständnis zu erleichtern bestrebt sei!

Staatssekretär a. D. Karl Demény.

Gegensatztest für 10—14jährige Kinder.

Der hauptsächlich von *A. Descoudres* verwendete Test dient zur Untersuchung der sprachlichen Entwicklung und zur Feststellung der Genauigkeit der kindlichen Begriffe. Somit engängt er in glücklicher Weise den Lückentest, welcher hauptsächlich die Relationen unter den Wörtern prüft. Unser amerikanischer Test wurde aus der Reihe *Stockbridge and Traube: Measure Your Mind* (Copyright 1920 by Doubleday Plage and Co.) übernommen; die ungarische Bearbeitung besorgte Assistent des Laboratoriums *Dr. A. v. Kováts*. (Für die Zahl der Kinder usw. s. die früheren Nummern.)

Ergebnisse: 1. Da diese auch der Sprachwissenschaft nutzbar gemacht werden können, ist es wünschenswert, beim Zusammenstellen des Tests auch Sprachforscher einzubeziehen. 2. Zwischen den beiden Geschlechtern macht sich eine kleine Abweichung mit entgegengesetzter Tendenz bemerkbar; die Knaben verlassen stufenweise sich bessernd die Mädchen (s. die Zahlenreihen- und Lückentests). 3. Die Ergebnisse nach den Schulgattungen (S. 106, Abb. 2) beweisen nachdrücklich, daß die Oberstufe der Volksschule nicht einfach Fortsetzung der Grundschule ist, welcher Umstand bei der Bearbeitung ihrer Lehrpläne in erhöhtem Grade in Betracht gezogen werden muß. 4. Die individuellen Unterschiede, sind ziemlich groß.

(Aus d. Psych. Laboratorium d. Päd. Seminars zu Budapest.)

Dr. J. Cser u. Mitarbeiter.

A kiadásért felelős: Cser János dr.